

SV

SV

SV

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 5.11.2008
KOM(2008) 674 slutlig

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH
EUROPAPARLAMENTET**

Utvidgningsstrategi och huvudfrågor 2008–2009

{SEK(2008) 2692}
{SEK(2008) 2693}
{SEK(2008) 2694}
{SEK(2008) 2695}
{SEK(2008) 2696}
{SEK(2008) 2697}
{SEK(2008) 2698}
{SEK(2008) 2699}

MEDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH EUROPAPARLAMENTET

Utvidgningsstrategi och huvudfrågor 2008–2009

1. INLEDNING

Utvidgningar är ett av EU:s mest kraftfulla politiska redskap. De tjänar EU:s strategiska intressen när det gäller stabilitet, säkerhet och konfliktförebyggande. De har bidragit till ökat välbefinnande och bättre tillväxtmöjligheter och hjälpt till att trygga vitala transportvägar och energiförsörjningsleder, samt att öka EU:s betydelse i världen. I maj 2009 kommer EU att fira femårsdagen av utvidgningen 2004.

Den nuvarande utvidgningsagendan omfattar länderna på västra Balkan och Turkiet för vilka medlemskap i EU har ställts i utsikt när de uppfyller de nödvändiga villkoren. Utsikterna till medlemskap har bidragit till fred och stabilitet och gett partnerländerna möjlighet att klara av stora utmaningar, t.ex. Kosovos självständighetsförklaring, och att samtidigt upprätthålla regional säkerhet. Det har sporrat både länderna på västra Balkan och Turkiet till politiska och ekonomiska reformer. Det ligger i EU:s strategiska intresse att se till att processen fortsätter i oförändrad takt på grundval av de principer och villkor man enats om. Att det ligger i EU:s intresse att främja stabilitet står klarare än någonsin mot bakgrund av de utmaningar som nyligen hotade stabiliteten öster om EU, bland annat i Sydkaukasien.

Turkiets strategiska betydelse för EU har ökat ytterligare på viktiga områden, bland annat när det gäller energitrygghet, konfliktförebyggande och konfliktlösning samt den regionala säkerheten i Sydkaukasien och Mellanöstern. Turkiets förbindelser med EU, genom förhandlingarna och de därmed sammanhängande reformer som inletts, stärker landets betydelse för stabiliteten i en region som står inför många utmaningar. Den nuvarande säkerhetssituationen i Europa påkallar också behovet av att konsolidera stabiliteten och stärka reformerna på västra Balkan.

Mot denna bakgrund är det viktigare än någonsin att den nya konsensusen om utvidgning enligt Europeiska rådets slutsatser från december 2006 genomförs på ett konsekvent sätt. Konsensusen bygger på principerna om konsolidering av åtaganden, rättvisa och stränga villkor och bättre kommunikation med allmänheten samt på EU:s kapacitet att integrera nya medlemmar.

EU har vidtagit åtgärder för att förbättra utvidgningsprocessen, särskilt genom att dra lärdom av tidigare utvidgningar. Rättsstatsprincipen och god samhällsstyrning ägnas nu större uppmärksamhet redan i ett tidigt skede. Hur snabbt ett kandidatland eller potentiellt kandidatland närmar sig EU är beroende av hur snabbt det genomför politiska och ekonomiska reformer och av dess förmåga att påta sig de rättigheter och skyldigheter som följer av medlemskap i EU enligt Köpenhamnskriterierna.

Det närmaste året blir avgörande för att åtgärda utmaningarna på västra Balkan. Framstegen på vägen mot medlemskap i EU för länderna på västra Balkan kan gå snabbare, under förutsättning att de uppfyller de nödvändiga villkoren. Kroatien förväntas nå slutfasen av anslutningsförhandlingarna före utgången av 2009, om landet har vidtagit de nödvändiga förberedande åtgärderna. Ytterligare reformer i f.d. jugoslaviska republiken Makedonien

kommer att föra landet närmare EU. För de potentiella kandidatländerna kan framsteg innebära status som kandidatländer när de visat att de är redo.

Anslutningsförhandlingarna med Turkiet fortsätter i takt med att reformerna går framåt och landet uppfyller de relevanta villkoren. Turkiet måste nu förnya sina ansträngningar med politiskt reformarbete.

Den internationella finanskrisen har hittills bara haft begränsad direkt inverkan på ekonomin och den finansiella sektorn på västra Balkan och i Turkiet. Den betydande ökningen av underskottet i bytesbalansen för flertalet länder gör dem emellertid mer sårbara för externa chocker. Både utländska krediter och utländska direktinvesteringar kommer förmodligen att minska till följd av den globala finanskrisen.

När det gäller Cyprenfrågan har ledarna för de grekocypriotiska och turkocypriotiska befolkningsgrupperna inlett fullständiga förhandlingar om en heltäckande lösning under FN:s beskydd. Kommissionen stöder deras ansträngningar och är beredd att tillhandahålla teknisk rådgivning i frågor som ligger inom EU:s behörighet.

EU blir starkare med stabila, välmående och demokratiska grannar. Om EU och dess grannländer samarbetar med utgångspunkt i delade värderingar och gemensamma intressen kan de effektivare möta de utmaningar som de för närvarande står inför. Unionen kommer också att intensifiera sina förbindelser med partnerländer inom den europeiska grannskapspolitiken i öster och söder för att ömsesidigt ytterligare stärka säkerheten och välståndet. Det östliga partnerskapet håller på att förberedas liksom Barcelonaprocessen; unionen för Medelhavsområdet kommer att vara särskilt viktig i detta avseende.

I det här meddelandet redovisas de framsteg som gjorts och de viktigaste utmaningar som länderna i utvidgningsprocessen står inför. Meddelandet anger huvuddragen i kommissionens strategi för att vägleda och stödja ländernas ansträngningar under det kommande året.

2. GENOMFÖRANDET AV DEN FÖRNYADE KONSENSUSEN OM UTVIDGNING

2.1. Lägesrapport – framsteg och återstående utmaningar i länderna

Västra Balkan

Västra Balkan har närmat sig EU under det gångna året, eftersom regionen har gjort framsteg, om än ojämna, i reformarbetet och med att uppfylla fastställda kriterier och villkor. Stabiliteten har upprätthållits i regionen och läget förblev över lag lugnt efter Kosovos självständighetsförklaring och ikraftträdandet av Kosovos författning. Tillväxttakten har varit fortsatt hög i regionen, främst tack vare inhemska och utländska investeringar medan, allmänt sett, reformarbetet har gått framåt och levnadsstandarden förbättrats överlag. Det regionala samarbetsrådet har tagit över från stabilitetspakten, vilket har lett till att de länder som berörs direkt har fått ökat egenansvar för det regionala samarbetet i sydöstra Europa.

Västra Balkan står dock fortfarande inför en rad komplicerade problem som skulle kunna påverka säkerheten, stabiliteten och välståndet i regionen. Reformerna och försoning har ännu inte befästs. I en stor del av västra Balkan är statsbyggande, konsolidering av institutioner och bättre samhällsstyrning prioriterade angelägenheter. De flesta länder saknar fortfarande en professionell, opartisk och ansvarig offentlig förvaltning. Att kontrollera efterlevnaden av rättstatsprincipen, framför allt genom reformer av rättsväsendet och kamp mot korruption och

organiserad brottslighet, är fortsatt en viktig fråga i hela regionen. Dialogen mellan politiska aktörer och viljan att kompromissa är fortfarande otillräckliga, bland annat i frågor med etnisk anknytning. Det finns fortfarande olösta problem när det gäller grannförbindelserna. Den genomsnittliga inflationen har ökat. Underskottet i bytesbalansen har ökat betydligt. Arbetslösheten är fortfarande mycket hög i vissa länder. Det behövs ytterligare reformer av sysselsättningspolitiken och socialpolitiken. De makroekonomiska utmaningarna har ökat beroende på mindre gynnsamma yttre förutsättningar, särskilt den internationella finanskrisen.

På landsnivå kan följande rapporteras om utvecklingen.

Kroatiens anslutningsförhandlingar har kommit in i ett avgörande skede, vilket visar hela regionen att utsikterna till EU-medlemskap är en realitet, i enlighet med EU:s åtaganden under förutsättning att de nödvändiga villkoren är uppfyllda.

I f.d. jugoslaviska republiken Makedonien har framsteg gjorts på flera viktiga områden som betonades i kommissionens meddelande från mars 2008¹, särskilt reformen av rättsväsendet och polisväsendet samt uppfyllandet av krav enligt stabiliserings- och associeringsavtalet. Parlamentsvalen fördröjades emellertid av våldsamma incidenter och allvarliga oegentligheter. En konstruktiv politisk dialog och ett beslutsamt agerande behövs för att genomföra reformer i enlighet med prioriteringarna i partnerskapet för anslutning.

Albanien har fortsatt att göra framsteg när det gäller de viktigaste politiska reformerna. Interimsavtalet med EU trädde i kraft för två år sedan och genomförs på det hela taget smidigt. Att skapa respekt för rättstatsprincipen och sörja för väl fungerande statliga institutioner utgör dock fortfarande stora utmaningar. Den administrativa kapaciteten och kapaciteten att kontrollera efterlevnaden av bestämmelser behöver förbättras ytterligare.

Framsteg har gjorts när det gäller de politiska reformerna i Montenegro. Genomförandet av interimsavtalet, som trädde i kraft i början av året, går på det hela taget framåt utan problem. Reformerna av rättsväsendet måste emellertid fortsätta och rättstatsprincipen befastas, vilket utgör stora utmaningar. Den administrativa kapaciteten och kapaciteten att kontrollera efterlevnaden av bestämmelser behöver förbättras ytterligare.

Undertecknandet av stabiliserings- och associeringsavtalet med Bosnien och Hercegovina var en bekräftelse på EU:s åtagande för landets framtida anslutning till EU. Bosnien och Hercegovina började genomföra interimsavtalet i juli. Konstitutionella element som inrättades genom fredsavtalet från Dayton/Paris har emellertid ifrågasatts av viktiga politiska ledare i båda entiteterna och arbetet med EU-relaterade reformer har kommit av sig. Enigheten om viktiga politiska reformer är fortfarande bräcklig.

Efter president- och parlamentsvalen har Serbien förnyat sitt engagemang för en framtida anslutning till EU som bygger på gemensamma värderingar. Stabiliserings- och associeringsavtalet har undertecknats och interimsavtalet kommer att börja genomföras så snart rådet har förväntat sig om att Serbien samarbetar fullt ut med Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien. Att Radovan Karadzic gripits och ställts inför rätta var ett stort steg framåt men processen måste fullföljas. Serbien har visat att det förfogar över tillräcklig administrativ kapacitet för att kunna göra avsevärda framsteg på vägen mot medlemskap i EU. Förra året bromsades emellertid reformerna upp. Reformen av rättsväsendet och korruptionsbekämpning utgör fortfarande stora utmaningar.

¹ Västra Balkan: ökade utsikter till EU-medlemskap – KOM(2008) 127 slutlig av den 5 mars 2008.

Den nya verkligheten i Kosovo² har lett till att den internationella närvaron har omstrukturerats. Detta borde underlätta genomförandet av EULEX-insatserna som nu inletts. Situationen i Kosovo utgör ett sui generis-fall och kan inte anses ha någon prejudicerande verkan. Europeiska rådet framförde EU:s beredvillighet att bidra till Kosovos ekonomiska och politiska utveckling genom ett tydligt europeiskt perspektiv, i överensstämmelse med regionens europeiska perspektiv. Den författning som Kosovo antagit är i enlighet med europeiska standarder och en ansenlig mängd central lagstiftning har antagits. Viktiga utmaningar kvarstår emellertid, bland annat att stärka institutionerna, befästa rättsstatsprincipen och att stärka dialogen och försoningsprocessen mellan befolkningsgrupperna.

Turkiet

Året kännetecknades av kraftiga politiska spänningar. Riksåklagaren vände sig till författningsdomstolen för att förbjuda regeringspartiet på grund av det ägnat sig åt antisekular verksamhet. Domstolen beslutade slutligen att inte efterkomma åklagarens begäran och utdömde i stället ekonomiska påföljder. Detta bidrog till att avvärja en allvarlig politisk kris och borde ge nya möjligheter för att återupprätta dialog och skapa kompromissanda mellan de politiska partierna.

EU har kraftfullt fördömt PKK:s terroristattacker som krävde många liv. Turkiska väpnade styrkor har genomfört flera operationer mot PKK-baser i norra Irak.

Turkiet har spelat en konstruktiv roll för den angränsande regionen och Mellanöstern i stort genom aktiv diplomati. Till följd av krisen i Georgien föreslog Turkiet en plattform för stabilitet och samarbete i Kaukasien för att främja dialog mellan länderna i regionen. President Abdallah Gül besökte Jerevan, vilket var den allra första gången som en turkisk president gjort ett besök där sedan Armenien blev självständigt. Turkiet gjorde också insatser för att medla mellan Israel och Syrien och förde en dialog med Iran i kärnkraftsfrågan.

Turkiets geostrategiska läge ger landet stor betydelse för EU:s energitrygghet, framför allt när det gäller diversifiering av energikällor. Närmare energisamarbete mellan EU, Turkiet och andra länder i regionen, både leverantörs- och transitländer, är avgörande. Befintliga och framtida projekt för ledningsbygge är en tillgång för alla länder genom vilkas territorium ledningarna passerar, särskilt för Turkiet. Att slutföra den södra gasledningen i tid genom ett snabbt genomförande av de planerade projekten, särskild Nabucco-gasledningen, är en av EU:s högsta prioriteringar när det gäller energitrygghet.

Den nuvarande regeringen kom till makten genom fria och rättvisa val i juli 2007 med ett starkt mandat för reformer. Den förnyade sitt engagemang för anslutningsprocessen till EU och därmed sammanhängande reformer och tillkännagav att den skulle utarbeta en ny författning. Vissa framsteg har uppnåtts på områdena yttrandefrihet och icke-muslimska religiösa gruppers rättigheter. Artikel 301 i strafflagen har ändrats i syfte att stärka skyddet för yttrandefriheten. Parlamentet har antagit en ny lag om stiftelser, där en rad av de problem som icke-muslimska religiösa grupper står inför åtgärdas. Dessutom har regeringen beslutat att fullfölja projektet för sydöstra Anatolien (GAP) för den ekonomiska utvecklingen i landets sydöstra del.

² Enligt FN:s säkerhetsråds resolution 1244/99.

Reformarbetet måste emellertid nu få ny stimulans i syfte att stärka demokratin och de mänskliga rättigheterna, modernisera och utveckla landet och föra det närmare EU. Reglerna om politiska partier, konstitutionella reformer, yttrandefrihet och kvinnors rättigheter kräver särskilt uppmärksamhet.

Turkiets ekonomi har fortsatt att gå relativt bra och den makroekonomiska stabiliteten har bibehållits trots en långsammare BNP-tillväxt. Den internationella finanskrisen har lett till en korrigerande av tillgångspriser och valuta men har hittills inte fått några allvarliga konsekvenser för banksektorn. Det stora behovet av finansiering utifrån gör landet mer sårbart vid externa chocker. Turkiet är nu en fungerande marknadsekonomi enligt de ekonomiska kriterier som fastställdes i Köpenhamn. Landet bör kunna hantera konkurrenstryck och marknadskrafter inom unionen på medellång sikt, förutsatt att det fortsätter att genomföra sitt omfattande reformprogram för att åtgärda strukturella svagheter. Dessutom har det ömsesidiga ekonomiska beroendet mellan Turkiet och EU ökat.

2.2. Instrument för stöd inför anslutningen: de viktigaste utmaningarna

Kommissionen har fullt ut utnyttjat de instrument inför anslutningen som står till dess förfogande för att tackla de viktigaste utmaningarna, nämligen statsbyggande, god samhällsstyrning, rättstatsprincipen och utveckling av det civila samhället, på grundval av dokumentet om utvidgningsstrategi från 2007. Detta har redan gett märkbara resultat.

Ansträngningarna har fortsatt för att förbättra utvidgningsprocessen, bland annat genom att fastställa strikta riktmärken som villkor för att öppna och stänga förhandlingskapitel och genom ytterligare konsekvensbedömningar på inom viktiga politikområden.

Rådet har godkänt kommissionens förslag till anslutningspartnerskap och europeiska partnerskap där dessa nyckelprioriteringar ingår. Kommissionen har intensifierat den politiska dialogen med partnerskapen som huvudsakliga referensdokument. Det har också gjorts framsteg i den ekonomiska dialogen genom den finansiella övervakningsmekanismen inför anslutning.

Prioriteringarna i partnerskapen har varit vägledande för programplaneringen och tillhandahållandet av bistånd inom ramen för IPA (instrumentet för stöd inför anslutningen), vilket lett till ökat stöd för grundläggande reformer. IPA-stödet uppgår till 1,4 miljarder euro 2008. Av de 840 miljoner euro som har avsatts till övergångsstöd och institutionsuppbyggnad inom ramen för nationella IPA-program används nu 33 % till att stärka samhällsstyrningen, uppmuntra reformer av rättsväsendet och förvaltningen, stärka rättstatsprincipen, stödja kampen mot korruption och organiserad brottslighet, främja mänskliga rättigheter, skydda minoriteter och utveckla det civila samhället. Via Taiex och Sigma³ kan länderna snabbt få hjälp av tjänstemän från EU:s medlemsstater. I stödet på medellång sikt till reformerna ingår nätverk för partnerskap mellan offentliga förvaltningar samt bidragssystem för projekt som drivs av icke-statliga organisationer.

Kommissionen har tagit initiativ för att samordna IPA-stöd med stöd från internationella finansinstitut och andra givare. Genom samordningen ökar IPA-stödets hävstångseffekt på området ekonomisk och social utveckling. Ett instrument för infrastrukturprojekt har inrättats

³ Taiex: Byrån för tekniskt bistånd och informationsutbyte, drivs av kommissionen – Sigma: stödprogram för förbättring av förvaltning och ledning, ett OECD-program som stöds av kommissionen inom ramen för utvidgningen.

tillsammans med Europeiska investeringsbanken (EIB), Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD) och Europarådets utvecklingsbank. Det utgör ett viktigt steg i riktning mot att senast 2010 inrätta en investeringsram för västra Balkan enligt den överenskommelse mellan kommissionen, EIB, Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling samt Europarådets utvecklingsbank som bekräftades av Europeiska rådets möte i juni. Bland övriga initiativ kan nämnas ett instrument för energieffektivitet liksom inrättandet av ett enda instrument för utveckling av små och medelstora företag, Europeiska fonden för sydöstra Europa. Detta kommer tiotusentals små företag i hela regionen till godo.

Överflyttningen av ansvaret för genomförandet av stöd inför anslutningen från Europeiska byrån för återuppbyggnad till kommissionens delegationer och kontor i Belgrad, Podgorica, Pristina och Skopje har slutförts. Byrån kommer att avvecklas den 31 december 2008. Det slutgiltiga målet är att partnerländerna själva tar över genomförandet av stödet, när de visar att de är redo.

Kommissionen organiserade en givarkonferens för den socioekonomiska utvecklingen i Kosovo i juli. Resultatet blev utfästelser om totalt 1,2 miljarder euro, varav nära 800 miljoner euro från EU och medlemsstaterna. Detta bör bidra väsentligt till Kosovos utveckling. Det är avgörande att biståndet backas upp av att Kosovos regering genomför sina åtaganden när det gäller budgetdisciplin, förvaltningen av offentliga utgifter och reformer av den ekonomiska politiken.

Direkta personkontakter har ägnats särskild uppmärksamhet i enlighet med 2007 års dokument om utvidgningsstrategi. Avtal om viseringslättnader och återtagande med alla berörda länder trädde i kraft i januari 2008, och kommissionen för en dialog om liberalisering av viseringsbestämmelser med dessa länder. I detta sammanhang har färdplaner för liberaliseringen av viseringsbestämmelserna utarbetats med tydliga och realistiska riktmärken för att avskaffa kravet på visering. Åtgärder för att öka de direkta personkontakterna omfattar också ökade möjligheter till rörlighet för studerande på grundnivå och högre nivå inom ramen för programmet Erasmus Mundus, liksom ökade medel för ungdomsutbyten och partnerskap inom ramen för programmet Aktiv ungdom. Tempusprogrammet fortsatte att stödja reformer av den högre utbildningen genom partnerskap mellan universitet.

Efter upprättandet av energigemenskapen har förhandlingar inletts om att skapa en transportgemenskap med länderna på västra Balkan med sikte på att underteckna ett avtal under 2009. Det har också gjorts framsteg mot genomförandet av det gemensamma europeiska luftrummet. På miljöområdet håller en ny regional samarbetsmekanism på att utarbetas för att gemensamt tackla de miljömässiga utmaningarna i samband med processen inför anslutning.

Med anledning av den internationella finanskrisen är kommissionen beredd att hjälpa myndigheterna i utvidgningsländerna med att hantera krisens finansiella och ekonomiska konsekvenser.

Betydande ansträngningar har gjorts för att stödja regionala samarbetsinitiativ i enlighet med Thessalonikiagendan och de steg som beskrivs i kommissionens meddelande från mars 2008. Det nyligen inrättade regionala samarbetsrådet har inletts sin verksamhet. Samarbetsrådet står nu inför uppgiften att se till att de regionala insatserna är effektiva och rationalisera dem ytterligare. Bland de regionala initiativ som understöds av kommissionen kan nämnas stöd till det regionala samarbetsrådets sekretariat, Regionala skolan för offentlig förvaltning som ska

inrättas i Danilovgrad (Montenegro), ett nytt initiativ för katastrofriskreducering, projekt för återställande av kulturarv samt historieboksprojekt. Kommissionen stöder också samarbetet i handelsfrågor genom Cefta-sekretariatet. När det gäller tullfrågor kommer bestämmelser om diagonal ursprungskumulation mellan EU och vissa länder på västra Balkan snart att träda i kraft, vilket kommer att underlätta den regionala handelsintegrationen⁴.

Kommissionen inrättade en ny finansieringsmekanism inom ramen för IPA för att främja utveckling av och dialog med det civila samhället. Stödet till finansieringsmekanismen för det civila samhället uppgår 2008 till cirka 30 miljoner euro och har inriktats på kapacitetsuppbyggnad på lokal nivå. Kommissionen anordnade en stor konferens om utveckling av det civila samhället i sydöstra Europa i april. Konferensen uppmuntrade till nätverksbyggande, utbyte av bästa praxis och upprättande av partnerskap. Dessa initiativ främjar försoningsprocessen mellan folk och framsteg på vägen mot medlemskap i EU.

Bättre kommunikation med allmänheten är en av huvudprinciperna i den förnyade konsensusen om utvidgning. Kommissionen arbetar för att skapa debatt hos allmänheten om EU:s utvidgning, både i medlemsstaterna och de länder som omfattas av utvidgningsprocessen genom kommunikationsaktiviteter för det civila samhällets organisationer, journalister och ungdomar, bland annat genom videoklipp, den europeiska streetfotbollsfestivalen i Foca och en tävling för unga journalister, *Enlarge your vision*. Dessa initiativ kompletterade de insatser för kommunikation som görs av medlemsstater och partnerländer.

3. UTVIDGNINGSAGENDAN FÖR 2008–2009

3.1. Snabbare väg till EU-medlemskap för västra Balkan

Vid sitt möte i juni 2008 bekräftade Europeiska rådet på nytt sitt fulla stöd för det europeiska perspektivet för västra Balkan. Europeiska rådet betonade att solida framsteg med de ekonomiska och politiska reformerna och uppfyllande av de nödvändiga villkoren och kraven bör leda till att de återstående potentiella kandidatländerna på västra Balkan utifrån sina egna meriter uppnår status som kandidatland, med EU-medlemskap som slutmål.

Utsikterna till EU-medlemskap förblir avgörande för stabiliteten, försoningsprocessen och utvecklingen på västra Balkan i enlighet med stabiliserings- och associeringsprocessen. Det ligger i EU:s och hela Europas intresse att regionen går framåt så snabbt som möjligt med politiska och ekonomiska reformer, försoning mellan folken och framsteg på vägen mot EU-medlemskap. EU bör vara berett att påskynda ländernas förberedelser inför anslutning så snart som de uppfyller de nödvändiga villkoren och se till att regionen fortsatt omfattas av politisk och ekonomisk behandling på högsta nivå i enlighet med stabiliserings- och associeringsprocessen. Ansvar för framsteg på vägen mot EU-medlemskap ligger dock ytterst hos människorna i regionen och deras ledare, eftersom utvecklingstakten beror på varje enskilt lands resultat med att anta de nödvändiga reformerna.

⁴ Diagonal kumulation gör att ett land får bearbeta och exportera en produkt som omfattas av förmånsbehandling till EU, även om produktens insatsvaror till en del har sitt ursprung i ett annat land som deltar i ordningen.

I det här meddelandet föreslår kommissionen en vägledande färdplan för att slutföra de tekniska förhandlingarna med Kroatien före utgången av 2009 under förutsättning att villkoren är uppfyllda. En redogörelse för planen finns i avsnitt 3.2.

F.d. jugoslaviska republiken Makedonien kommer att kunna ta ytterligare steg i riktning mot EU-medlemskap, när de politiska Köpenhamnskriterierna är uppfyllda och de viktigaste prioriteringarna i partnerskapet för anslutning fullgjorts. Landet måste framför allt säkerställa fria och rättvisa val. Dialogen mellan de större politiska partierna och aktörerna måste förbättras, så att institutionerna kan fungera normalt och reformtakten öka. Kommissionen kommer att noga övervaka f.d. jugoslaviska republiken Makedoniens framsteg. De ännu ej uppfyllda huvudprioriteringarna i partnerskapet gäller att visa upp resultat i fråga om reformen av rättsväsendet, se till att poliskåren är opartisk och avpolitiserad, fortsätta att på ett objektivt sätt bekämpa korruption och se till att rekryteringar och befordran inom den civila förvaltningen grundas på yrkesmässiga kriterier.

Flera länder i västra Balkan har uppgett att de överväger att ansöka om medlemskap i EU. Kommissionen erinrar om att tillfredsställande resultat, bland annat när det gäller att fullgöra de skyldigheter som följer av ett stabiliserings- och associeringsavtal, inbegripet handelsrelaterade bestämmelser, är en viktig del av varje enskilt lands framsteg i riktning mot ett medlemskap. En ansökan om medlemskap leder så småningom, på begäran av rådet, till ett yttrande från kommissionen där det bedöms huruvida landet är redo och en studie om anslutningens inverkan på viktiga politikområden.

Albanien måste se till att parlamentsvalen 2009 förbereds och genomförs korrekt. Montenegro måste intensifiera reformen av rättsväsendet. Båda länder måste ytterligare förbättra sina resultat när det gäller genomförandet av stabiliserings- och associeringsavtalet, däribland genom att förbättra den administrativa kapaciteten och förmågan att övervaka efterlevnaden av bestämmelser och genom att stärka rättstatsprincipen.

Bosnien och Hercegovina måste snarast uppnå det politiska samförstånd som krävs och gå vidare med reformarbetet, särskilt med sikte på att ta större egenansvar för sitt styre. En gemensam vision för vilken väg landet ska gå är nödvändig för att institutionerna ska fungera smidigt och för att skapa mer funktionella och effektiva statliga strukturer och tala med en röst i frågor som rör EU. Det fredsgenomförande rådet kommer att senare denna månad undersöka om landet är redo för att den höge representantens kansli stängs. Detta är beroende av om det gjorts framsteg med att uppfylla de fem särskilda målen⁵ och att det fredsgenomförande rådet gör en positiv bedömning av den politiska situationen, vilket innebär att fredsavtalet från Dayton ska ha uppfyllts fullt ut. Kommissionen är beredd att stödja Bosnien och Hercegovinas ansträngningar för att uppfylla dessa villkor.

Europeiska rådet fastslog vid sitt möte i juni att Serbien kan påskynda sitt närmande till EU, inklusive få status som kandidatland, så snart som alla nödvändiga villkor är uppnådda. Kommissionen anser att Serbien bör kunna beviljas status som kandidatland 2009, om dessa

⁵ 1° En godtagbar och hållbar lösning på frågan om rimlig fördelning av egendom mellan staten och övriga myndighetsnivåer. 2° En godtagbar och hållbar lösning gällande försvarsmateriel. 3° Slutgiltigt fastställande av Brčkos ställning. 4° Finanspolitisk hållbarhet (genom en överenskommelse om en permanent metod för beräkningen av koefficienter vid myndigheten för indirekt beskattning och inrättande av ett nationellt skatteråd). 5° Befästade av rättstatsprincipen (genom antagande av en nationell strategi för hantering av krigsförbrytelser, en lag om utläningar och asyl och en nationell strategi för reform av rättsväsendet).

villkor är uppnådda och på grundval av ett yttrande från kommissionen. Serbien måste bygga vidare på den positiva utvecklingen genom att fullt ut samarbeta med Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien och gå vidare med sitt reformprogram för att åstadkomma konkreta framsteg på prioriterade områden, t.ex. att stärka rättstatsprincipen och öka takten i reformerna av ekonomin och budgeten. Serbien har en viktig roll att spela i regionen. Landet uppmanas att inta en konstruktiv hållning till Kosovos deltagande i regionala initiativ och internationella forum och till EU:s ansträngningar för att bidra till fred och stabilitet på västra Balkan.

Den socioekonomiska utvecklingen i Kosovo är avgörande för befolkningens välbefinnande och för stabiliteten i regionen i stort. Europeiska rådet fastslog i juni att Kosovo, precis som västra Balkan i övrigt, har ett tydligt europeiskt perspektiv. EU förväntar sig att Serbien intar en konstruktiv hållning till genomförandet av EULEX och uppmanar kosovoserberna att delta i Kosovos utveckling. Den regelbundna dialogen om reformer mellan kommissionen och myndigheterna i Kosovo kommer att intensifieras. Kommissionen kommer att undersöka alla sätt att främja Kosovos deltagande i det regionala samarbetet och uppmanar alla parter att inta en konstruktiv hållning i detta avseende. Kommissionen kommer att utvärdera olika sätt att föra Kosovos politiska och socioekonomiska utveckling framåt och undersöka hur Kosovo, som en del av regionen, kan göra framsteg mot integration med EU inom ramen för stabiliserings- och associeringsprocessen. Resultatet av den analysen kommer att läggas fram i en genomförbarhetsstudie under hösten 2009.

Goda grannförbindelser och regionalt samarbete är fortsatt av avgörande betydelse för framsteg i riktning mot EU-medlemskap och därför ett centralt inslag i stabiliserings- och associeringsprocessen. Nästan alla regionala partner har fortfarande olösta bilaterala frågor med sina grannländer, bland annat gränstvister. Kommissionen kommer att fortsätta att övervaka utvecklingen i detta avseende och uppmanar alla partner att prioritera bilaterala frågor. Det krävs betydande ansträngningar för att stärka det straffrättsliga samarbetet, däribland utredningar om inhemska krigsförbrytelser.

Direkta kontakter mellan människor gör det europeiska perspektivet påtagligt för medborgarna.

Kommissionen kommer att noggrant övervaka att avtalen om viseringslättnader genomförs korrekt. Den kommer också att övervaka genomförandet av färdplanerna för viseringsliberalisering och stödja länderna så att de kan nå riktmärkena i färdplanerna. Hur snabbt viseringsdialogen avancerar kommer att vara beroende av resultaten i varje enskilt land. Förutsatt att ett land har nått riktmärkena kan kommissionen efter bedömning av varje enskilt land föreslå att viseringskravet avskaffas under 2009.

Kommissionen kommer också att fördubbla medlen till stipendier för studenter från västra Balkan inom ramen för instrument för stöd inför anslutningen 2009.

Deltagande i gemenskapsprogram och gemenskapsorgan har visat sig fungera väl för att närma institutioner och medborgare i partnerländerna till EU. Kommissionen kommer att uppmuntra stödmottagare i dessa länder till ett ökat deltagande i de program som står öppna för dem. Kommissionen kommer också att undersöka möjligheterna att öppna fler program för potentiella kandidatländer. När det gäller gemenskapsorgan kommer kommissionen att försöka erbjuda ytterligare möjligheter till deltagande, däribland observatörsstatus för alla utvidgningsländer vid styrelsemöten eller expertgruppsmöten. Kommissionen föreslår att möjligheterna och villkoren för deltagande förbättras för potentiella kandidatländer. EU skulle

kunna medfinansiera upp till 90 % av landets bidrag till ett gemenskapsprogram eller gemenskapsorgan under det första deltagandeåret genom IPA. Under de följande åren skulle detta bidrag minska, antingen procentuellt eller med faktiska belopp. Den totala medfinansieringsnivån för gemenskapsprogrammen, med undantag av FoU-program, skulle i princip ligga kvar på ungefär 10 % av de nationella IPA-programmen.

Ökat deltagande av de civila samhällets organisationer i reformerna i utvidgningsländerna spelar en stor roll för takten och kvaliteten i anslutningsprocessen och för att få allmänhetens stöd till anslutningen. Ytterligare projekt för kapacitetsuppbyggnad och nätverksbyggande kommer att finansieras som en del av den nya finansieringsmekanismen för det civila samhället, bland annat besöksprogrammet *People 2 people* och inrättandet av kontor för tekniskt stöd i alla länder under första halvåret 2009. Vidare omfattas stödordningar till förmån för partnerskap inom det civila samhället på områden som miljö, energieffektivitet, hälsa och säkerhet på arbetsplatser liksom kampen mot korruption, organiserad brottslighet och olaglig handel. Stödordningar till förmån för partnerskap med det civila samhället kommer inom ramen för IPA 2009 att prioritera sektorer som kultur, minoriteter och näringslivsorganisationer.

Att sörja för allmänhetens stöd förblir ett mål av största betydelse för EU:s utvidgningspolitik. Framför allt medlemsstaterna har ett ansvar för att öka allmänhetens förståelse för de utmaningar och fördelar som är förknippade med utvidgning. Partnerländerna måste ta sitt ansvar och förklara för sina medborgare vilka villkor som gäller för ett närmande till EU. Kommissionen kommer också i fortsättningen att prioritera utvidgningen i sin kommunikationspolitik och vidta ytterligare åtgärder för att stödja och komplettera partnerländernas arbete genom att tillhandahålla fakta och uppmuntra till debatt bland de viktigaste opinionsbildarna.

3.2. Fortsatta anslutningsförhandlingar

Kroatien

Tre år efter det att förhandlingarna inleddes har Kroatien överlag gjort goda framsteg. 21 av 35 kapitel har öppnats och fyra kapitel har preliminärt stängts⁶. Efter att ha ökat takten de senaste månaderna har Kroatien nu uppnått öppningsriktmärkena för alla kapitel utom två.

Överlag har Kroatien fortsatt att uppfylla de allmänna villkoren i stabiliserings- och associeringsprocessen. Landet har nu i stort fullgjort sina skyldigheter enligt stabiliserings- och associeringsavtalet och kommit överens med kommissionen om en lösning för att avskaffa den diskriminerande beskattningen av cigaretter. Under de senaste månaderna har Kroatien vidtagit viktiga åtgärder för att förbättra sin förvaltning av EU-stödet inför anslutningen, även om landet fortfarande måste visa upp konkreta bevis på att förvaltningen förbättrats.

Mot bakgrund av de framsteg som hittills gjorts totalt sett borde anslutningsförhandlingarna med Kroatien kunna nå slutfasen före utgången av 2009, förutsatt att landet uppfyller alla de nödvändiga villkoren. Mot denna bakgrund föreslår kommissionen en vägledande färdplan för att slutföra de tekniska förhandlingarna. Denna vägledande tidsplan kan behöva anpassas beroende på de framsteg som gjorts när det gäller att uppfylla villkoren. Kroatien måste göra betydande ytterligare ansträngningar för att fullfölja arbetet med de riktmärken som fastställs i förhandlingskapiteln. Landet måste fortsätta sina reformansträngningar, särskilt när det gäller

⁶ Forskning och utveckling, utbildning och kultur, företags- och industripolitik, yttre förbindelser.

rättsväsendet och den offentliga förvaltningen, kampen mot korruption och organiserad brottslighet, främjandet av minoriteters rättigheter, inbegripet flyktingars återvändande, fullföljandet av krigsförbrytarrättegångar och tillgången till dokument för Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien. Kroatien måste också göra betydande ytterligare ansträngningar för att omstrukturera varvsindustrin. Kommissionen kommer att noggrant övervaka att landet uppfyller sina åtaganden.

Turkiet

Nu när Turkiet har lyckats avvärja den politiska krisen i samband med målet i författningsdomstolen mot regeringspartiet måste landet stärka den politiska reformprocessen. Målet om att förbjuda partiet belyste vikten av att ändra reglerna för politiska partier för att säkerställa att finansieringsmekanismerna är öppna och tydliga samt anpassa bestämmelserna om förbud mot partier till europeiska standarder och bästa praxis. Det krävs också lagstiftning för att stärka försvaret av medborgarnas rättigheter oavsett deras personliga övertygelse eller politiska tillhörighet, och för att inrätta en ombudsmannabefattning. Reformerna av rättsväsendet måste fortsätta. En mer omfattande dialog mellan landets olika politiska krafter måste till för att bygga upp ett samförstånd som främjar reformer.

Det krävs fortsatta ansträngningar för att främja kvinnors rättigheter och jämställdhet mellan kvinnor och män, garantera yttrandefrihet och religionsfrihet i praktiken, förhindra korruption, stärka de kulturella rättigheterna för alla medborgare och den civila kontrollen över militären samt anpassa lagstiftningen om fackföreningar till ILO:s och EU:s normer.

Efter det att fullständiga förhandlingar inletts mellan ledarna för de grekcyprriotiska och turkcyprriotiska befolkningsgrupperna om en övergripande lösning på Cypernfrågan är det avgörande att Turkiet fortsätter att stödja en lösning och FN:s ansträngningar.

Goda grannförbindelser är fortsatt av central betydelse. Turkiet förväntas sörja för ett fullständigt och icke-diskriminerande genomförande av tilläggsprotokollet till associeringsavtalet och göra framsteg i riktning mot en normalisering av de bilaterala förbindelserna med Republiken Cypern. EU kommer att fortsatt följa upp och granska framstegen i de frågor som omfattas av förklaringen av den 21 september 2005, i enlighet med rådets slutsatser av den 11 december 2006.

Antagandet av ett nationellt program för antagande av gemenskapens regelverk för att ta itu med prioriteringarna i anslutningspartnerskapet kommer att vara en viktig signal om Turkiets vilja att återuppta reformarbetet. Taktiken i anslutningsförhandlingarna avspeglar reformtaktiken och den takt i vilken Turkiet uppfyller de relevanta villkoren.

Den allmänna opinionen i EU om fortsatta utvidgningar påverkas av hur man upplevt tidigare utvidgningar. Det är nödvändigt att lyssna på medborgarna, bemöta deras oro och öka informationen, så att allmänheten får en klar bild av både fördelar och utmaningar.

År 2009 kommer det att vara fem år sedan de nya medlemsstaterna anslöt sig till EU, vilket sammanfaller med att det är 20 år sedan Berlinmuren föll. I samband med detta kommer det tillträdande tjeckiska ordförandeskapet att anordna ett större evenemang för att uppmärksamma årsdagen av utvidgningen 2004. Kommissionen kommer att ge detta evenemang sitt fulla stöd och kommer också att vid det tillfället lägga fram en undersökning om den femte utvidgningens effekter på EU:s ekonomi.

4. SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER

Mot bakgrund av ovanstående analys framför kommissionen följande slutsatser:

1. Utvidgningar tjänar EU:s strategiska intressen när det gäller stabilitet, säkerhet och konfliktförebyggande. De har bidragit till ökat välstånd och bättre tillväxtmöjligheter, hjälpt till att trygga vitala transportvägar och energiförsörjningsleder och ökat EU:s betydelse i världen. Den nuvarande utvidgningsagendan omfattar länderna på västra Balkan och Turkiet, för vilka medlemskap i EU har ställts i utsikt när de uppfyller de nödvändiga villkoren.
2. Ett konsekvent genomförande av den förnyade konsensus om utvidgning, som fastställdes av Europeiska rådet vid dess möte i december 2006, har ökat i betydelse mot bakgrund av de utmaningar som nyligen hotade stabiliteten öster om EU, bland annat i Sydkaukasien.
3. EU har vidtagit åtgärder för att förbättra utvidgningsprocessens kvalitet. Mot bakgrund av den analys som fastställdes i strategidokumentet om utvidgningen från 2007 ägnas nu större uppmärksamhet i ett tidigt skede åt rättsstatsprincipen och god samhällsstyrning, däribland kampen mot korruption och organiserad brottslighet, reformer av rättsväsendet och förvaltningen och utvecklingen av det civila samhället.
4. Goda grannförbindelser och regionalt samarbete är fortfarande av största vikt. En fredlig lösning av tvister prioriteras av alla parter.
5. Mot bakgrund av de framsteg som hittills gjorts borde anslutningsförhandlingarna med Kroatien kunna nå slutfasen före utgången av 2009, förutsatt att landet uppfyller alla de nödvändiga villkoren. Mot denna bakgrund föreslår kommissionen en vägledande färdplan för att slutföra de tekniska förhandlingarna. Denna vägledande tidsplan kan behöva anpassas beroende på de framsteg som gjorts när det gäller att uppfylla villkoren. Kroatien måste göra betydande ytterligare ansträngningar för att fullfölja arbetet med riktmärkena i förhandlingskapitlen. Landet måste fortsätta sina reformansträngningar, särskilt när det gäller rättsväsendet och den offentliga förvaltningen, kampen mot korruption och organiserad brottslighet, främjandet av minoriteters rättigheter, inbegripet flyktingars återvändande, fullföljandet av krigsförbrytarrättegångar och tillgången till dokument för Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien. Kroatien måste också göra betydande ytterligare ansträngningar för att omstrukturera varvsindustrin. Kommissionen kommer att noggrant övervaka att landet uppfyller sina åtaganden.
6. Turkiet måste förnya sina ansträngningar när det gäller det politiska reformarbetet för att stärka demokratin och de mänskliga rättigheterna, modernisera och utveckla landet och föra det närmare EU. Anslutningsförhandlingarna fortsätter i samma takt som reformerna går framåt och Turkiet uppfyller de relevanta villkoren. Turkiet förväntas sörja för ett fullständigt och icke-diskriminerande genomförande av tilläggsprotokollet till associeringsavtalet och göra framsteg i riktning mot en normalisering av de bilaterala förbindelserna med Republiken Cypern.
7. När det gäller Cypernfrågan har ledarna för de grekcypriotiska och turkcypriotiska befolkningsgrupperna inlett fullständiga förhandlingar om en heltäckande lösning under FN:s beskydd. Kommissionen stöder deras ansträngningar och är beredd att tillhandahålla teknisk rådgivning i frågor som ligger inom EU:s behörighet.

Kommissionen uppmanar båda ledarna att göra avgörande framsteg och uppmanar Turkiet att bidra till att skapa gynnsamma förutsättningar för en sådan övergripande lösning.

8. F.d. jugoslaviska republiken Makedonien måste sörja för fria och rättvisa val, förbättra dialogen mellan de större politiska partierna och aktörerna samt uppfylla de huvudprioriteringar i partnerskapet som ännu inte har uppfyllts. Kommissionen kommer att fortsätta att noggrant övervaka framstegen på dessa områden.
9. Framstegen på vägen mot medlemskap i EU för länderna på västra Balkan kan gå snabbare, under förutsättning att de uppfyller de nödvändiga villkoren. För de potentiella kandidatländerna innebär detta att de skulle kunna få status som kandidatländer när de har visat att de är redo, i enlighet med fastställda förfaranden.
10. Genomförandet av interimsavtalen med Albanien, Montenegro och Bosnien och Hercegovina går framåt. Rättsstatsprincipen är dock fortfarande en stor utmaning och den administrativa kapaciteten och förmågan att kontrollera efterlevnaden av bestämmelser måste förbättras ytterligare. Framför allt Albanien måste se till att parlamentsvalen 2009 förbereds och genomförs korrekt. Montenegro måste göra särskilda ansträngningar för att fortsätta reformen av rättsväsendet. Bosnien och Hercegovinas politiska ledare måste nå fram till en gemensam vision för vilken väg landet ska gå, tala med en röst i frågor som rör EU och internationella frågor och nå fram till ett samförstånd om de viktiga reformer som krävs för den europeiska integrationen.
11. Serbien måste bygga vidare på den positiva utvecklingen genom att fullt ut samarbeta med Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien och åstadkomma konkreta framsteg på prioriterade reformområden. Kommissionen anser att Serbien bör kunna beviljas status som kandidatland 2009 om villkoren är uppnådda och på grundval av ett yttrande från kommissionen med en bedömning av huruvida landet är redo.
12. Kosovo har klara utsikter till EU-medlemskap, precis som västra Balkan i övrigt. Under hösten 2009 kommer kommissionen att lägga fram en genomförbarhetsstudie med en bedömning av olika sätt att föra Kosovos politiska och socioekonomiska utveckling framåt och en undersökning av hur Kosovo, som en del av regionen, bäst kan göra framsteg mot integration med EU inom ramen för stabiliserings- och associeringsprocessen.
13. Kommissionen vidtar åtgärder för att göra det europeiska perspektivet påtagligt för medborgarna på västra Balkan. Förutsatt att riktmärkena i färdplanerna för en liberalisering av viseringsbestämmelserna uppnås kan kommissionen efter bedömning av varje enskilt land föreslå att viseringskravet avskaffas under 2009. Finansieringen av stipendier för studenter från västra Balkan kommer att fördubblas under 2009. Förhandlingar om en transportgemenskap med västra Balkan kommer att fortsätta med målet att underteckna ett avtal under 2009.
14. Bistånd inom ramen för instrumentet för stöd inför anslutningen (IPA) kommer i större utsträckning att inriktas på grundläggande reformer. Detta kommer till uttryck i den reviderade fleråriga vägledande budgetram för 2010–2012 som kommissionen lägger fram idag. Genomförandet av den nya finansieringsmekanismen för det civila

samhället kommer att fortsätta 2009. Ett ökat deltagande från partnerländernas sida i gemenskapens program och organ kommer att uppmuntras.

15. Samordning med internationella finansinstitut och övriga givare ökar IPA-stödets hävstångseffekt. Kommissionen kommer att vidta åtgärder för att inrätta en investeringsram för västra Balkan senast 2010 enligt överenskommelsen med EIB, Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling samt Europarådets utvecklingsbank.
16. Den internationella finanskrisen har hittills bara haft begränsad direkt inverkan på västra Balkan och Turkiet. Kommissionen är redo att bistå myndigheterna i utvidgningsländerna med att hantera krisens finansiella och ekonomiska konsekvenser.
17. I maj 2009, under det tjeckiska ordförandeskapet, kommer EU att fira femårsdagen av utvidgningen 2004. Kommissionen kommer att vid det tillfället lägga fram en undersökning om den femte utvidgningens effekter på EU:s ekonomi.
18. Allmänhetens stöd för utvidgningsprocessen är nödvändigt. Det är viktigt att myndigheterna i medlemsstaterna och EU:s institutioner arbetar för att öka allmänhetens förståelse för att EU har ett intresse av att unionen utvidgas.

BILAGA 1

Färdplan för att nå fram till slutfasen av anslutningsförhandlingarna med Kroatien

Enligt förhandlingsramen och Europeiska rådets slutsatser från december 2006 beror takten i anslutningsförhandlingarna på den takt i vilken Kroatien uppfyller de nödvändiga villkoren. I enlighet med principen om egna meriter är framsteg i förhandlingarna beroende av att Kroatien genomför de nödvändiga politiska, ekonomiska, lagstiftningsmässiga och administrativa reformerna. Kroatien måste fortsätta sina reformansträngningar, särskilt när det gäller rättsväsendet och den offentliga förvaltningen, kampen mot korruption och organiserad brottslighet, minoriteters rättigheter, inbegripet flyktingars återvändande samt krigsförbrytarrättegångar. Landet måste också ge Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien tillgång till dokument i Kroatien och omstrukturera varvsindustrin.

Eftersom dessa frågor är så nära kopplade till anslutningsförhandlingarna måste Kroatien visa upp konkreta bevis på att landet har uppfyllt sina skyldigheter enligt stabiliserings- och associeringsavtalet liksom de allmänna villkoren i stabiliserings- och associeringsprocessen samt att det har förbättrat förvaltningen av EU-stödet inför anslutningen.

Öppnande av de återstående kapitlen:

- *Fri rörlighet för kapital*
- *Offentlig upphandling*
- *Konkurrenspolitik*
- *Jordbruk och landsbygdsutveckling*
- *Livsmedelssäkerhet och veterinära och fytosanitära frågor*
- *Fiske*
- *Beskattning*
- *Regionalpolitik*
- *Rättsväsende och grundläggande rättigheter*
- *Rättvisa, frihet och säkerhet*
- *Miljö*
- *Utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik*

Kommissionen föreslår att anslutningskonferensen ska göra sitt yttersta för att öppna de återstående kapitlen före utgången av 2008, förutsatt att Kroatien uppfyller de nödvändiga villkoren, och eventuella ytterligare återstående kapitel i början av 2009.

När det gäller riktmärkena för att öppna kapitlet *konkurrenspolitik* måste Kroatien göra ytterligare ansträngningar, särskilt när det gäller varvsindustrin. När det gäller kapitlet om

rättsväsendet och de grundläggande rättigheterna måste Kroatien göra slutliga ansträngningar för att uppfylla de återstående punkterna i riktmärkena för att öppna kapitlet.

Preliminär stängning av de återstående kapitlen

Det återstår 31 kapitel att stänga. När detta sker beror på när Kroatien når de riktmärken som fastställts för att stänga respektive kapitel.

Kroatien har begärt ett betydande antal övergångsbestämmelser i vissa kapitel, vilket ökar behovet av ytterligare förhandlingar och därför kan medföra att den preliminära stängningen av ett kapitel försenas.

För att nå slutfasen av anslutningsförhandlingarna före utgången av 2009 måste Kroatien slutföra arbetet med stängningsriktmärkena i tillräckligt god tid för att kapitlen ska kunna stängas enligt följande prioriteringstabell:

Prioriteringstabell för återstoden av 2008

- *Immaterialrätt*
- *Ekonomisk politik och penningpolitik*
- *Transeuropeiska nät*
- *Tullunion*

Prioriteringstabell för första halvåret 2009

- *Etableringsrätt och frihet att tillhandahålla tjänster*
- *Bolagsrätt*
- *Finansiella tjänster*
- *Informationsområdet och medier*
- *Transportpolitik*
- *Energi*
- *Statistik*
- *Socialpolitik och sysselsättning*
- *Konsumentskydd och hälsoskydd*
- *Utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik*
- *Finansiell kontroll*

Prioriteringstabell för andra halvåret 2009

- *Fri rörlighet för varor*

- *Fri rörlighet för arbetstagare*
- *Fri rörlighet för kapital*
- *Offentlig upphandling*
- *Konkurrenspolitik*
- *Jordbruk och landsbygdsutveckling*
- *Livsmedelssäkerhet och veterinära och fytosanitära frågor*
- *Fiske*
- *Beskattning*
- *Regionalpolitik och samordning av strukturinstrument*
- *Rättsväsende och grundläggande rättigheter*
- *Rättvisa, frihet och säkerhet*
- *Miljö*
- *Finansiella bestämmelser och budgetbestämmelser*
- *Institutioner*
- *Övriga frågor*

Förutsatt att Kroatien fortsätter att göra framsteg i sina förberedelser kommer kommissionen att lägga fram ett meddelande under 2009 om ett finansiellt paket för Kroatiens anslutning.

Kommissionen rekommenderar vidare att rådet inrättar den tillfälliga tekniska arbetsgrupp som ska utarbeta ett förslag till anslutningsfördrag på grundval av texter som utarbetats av kommissionen. Gruppen kan arbeta parallellt med att förhandlingarna pågår och skulle därför kunna inleda arbetet under första halvåret 2009. Samtidigt måste Kroatien säkerställa att översättningen av gemenskapens regelverk till landet officiella språk finns tillgänglig i tid.

Den vägledande tidsplanen i denna färdplan kan komma att behöva anpassas beroende på Kroatiens framsteg. Kommissionen kommer att fortsätta att stödja Kroatien i dess förberedelser inför anslutningen och bistå med sakkunskap, bland annat genom att fullt ut utnyttja instrument som Taix och partnersamverkan och genom välriktat ekonomiskt stöd.

Kommissionen kommer noggrant att övervaka att de åtaganden som Kroatien gjort under förhandlingarna uppfylls och rapportera resultaten. Kommissionen kommer också att använda sig av regelbundna sakkunnigbedömningar, bland annat när det gäller rättsstatsprincipen, liksom alla andra tillgängliga redskap.

BILAGA 2

Slutsatser om Albanien, Bosnien och Hercegovina, Kroatien, f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, Montenegro, Serbien, Kosovo⁷ och Turkiet

Albanien

När det gäller **de politiska kriterierna** har Albanien fortsatt att göra framsteg i fråga om demokrati och rättsstaten. Med enighet över partigränserna som grund har viktiga reformer gått framåt. Det krävs emellertid ytterligare insatser för att befästa dialogen mellan politiska partier och sörja för att de statliga institutionerna fungerar väl. Parlamentsvalen 2009 måste förberedas väl, så att landet kan visa sin demokratiska mognad. Albanien måste bygga upp sin administrativa kapacitet ytterligare. Trots vissa framsteg är kampen mot korruption och organiserad brottslighet fortfarande en stor utmaning.

Vissa framsteg har gjorts vad gäller **demokrati och rättsstaten**. Albanien *parlament* har antagit omfattande ändringar av författningen, däribland om reformer av valsystemet, på grundval av ett brett samförstånd mellan de två största partierna. En ny vallag måste antas före parlamentsvalen 2009. Albanien har gjort vissa framsteg när det gäller att stärka de *förvaltningsstrukturer* som landet behöver för att genomföra sina åtaganden enligt stabiliserings- och associeringsavtalet och för att samordna arbetet på vägen mot integration med EU. Kapaciteten och den strategiska planeringen måste emellertid stärkas ytterligare. På området *offentlig förvaltning* behövs det stora ansträngningar för att skapa en oberoende, effektiv och meritbaserad offentlig förvaltning. Det sker fortfarande utnämningar i strid mot lagstiftningen om offentlig förvaltning. Avgörande för framsteg är att lagstiftningen om offentlig förvaltning, som även omfattar den officiella karriärstrukturen, genomförs fullt ut.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller reformen av *rättsväsendet*. Viktiga rättsakter om organisationen av domstolsväsendet har antagits. Domstolarnas infrastruktur har börjat bli bättre men är fortfarande bristfällig. Det saknas en övergripande reformstrategi för domstolsväsendet. Viktiga rättsakter som rör högsta rådet för domare och åklagarmyndigheten håller fortfarande på att behandlas. Verkställandet av domar, särskilt i civila mål, går fortfarande långsamt. Problemet med oavgjorda mål fortsätter och infrastrukturen för domstolar är otillfredsställande. Domstolsväsendet fungerar fortfarande dåligt och mycket återstår att göra för att säkerställa ett oberoende, öppet och effektivt domstolsväsende.

Regeringen har fortsatt sina ansträngningar för att *bekämpa korruption*, som är en huvudprioritering i det europeiska partnerskapet. En övergripande strategi för kampen mot korruption har antagits tillsammans med en handlingsplan men genomförandet har inte börjat och övervakningsmekanismerna har ännu inte bedömts. Elektroniska förfaranden har införts för beskattning och offentlig upphandling. Utredningar inom ramen för korruptionsbekämpning har lett till avskedande och, i några fall, arrestering av flera tjänstemän. Inställningen till korruption har förbättrats. Korruptionen är emellertid fortfarande utbredd och utgör ett synnerligen allvarligt problem. De institutionella strukturerna är fortfarande svaga liksom samordningen mellan olika organ i kampen mot korruption. Att bekämpa korruptionen inom domstolsväsendet är fortfarande en central fråga. Explosionen i Gerdec behöver utredas grundligt. Det krävs fortfarande mycket arbete med alla aspekter av denna fråga, bland annat när det gäller rättslig ansvarsskyldighet och öppenhet i fråga om finansiering av politiska partier.

⁷ Enligt FN:s säkerhetsråds resolution 1244/99.

Vissa framsteg har uppnåtts vad gäller *mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter*. Den rättsliga ramen har i stort sett införts. Vissa ansträngningar har gjorts för att lagföra fall av *misshandel* vid häktning i avvaktan på rättegång. Nya *fängelser* och häkten har byggts. Det krävs emellertid avsevärda ansträngningar för att skydda de mänskliga rättigheterna och åtala dem som anklagas för att ha kränkt de mänskliga rättigheterna. När det gäller *tillgång till rättslig prövning* finns det lagstiftning som föreskriver kostnadsfri rättshjälp, men den tillämpas inte i praktiken. Mycket bristfälliga häktningsstandarder, förvärrade av överbeläggning, utgör fortfarande ett allvarligt problem.

Albanien har gjort ytterligare framsteg när det gäller *yttrandefrihet*. Den rättsliga ramen för mediepolitik har förbättrats, men den befintliga lagstiftningen måste genomföras bättre. Det krävs ytterligare ansträngningar för att avkriminalisera förtal och säkerställa informationsfrihet och oberoende för regleringsmyndigheten för radio och tv i allmänhetens tjänst.

Det finns en gynnsam rättslig ram för det *civila samhällets* organisationer. En fond för det civila samhället för främjande av icke-statliga organisationer har inrättats, men inga genomförandemekanismer. Det civila samhällets organisationer är fortfarande svaga och deras deltagande i beslutfattandet måste stärkas.

Ytterligare framsteg har gjorts när det gäller att stärka *kvinnors rättigheter*. Ny lagstiftning om jämställdhet mellan kvinnor och män har antagits. En strategi för att förebygga våld i hemmet har antagits men inte genomförts. Skyddet av kvinnor mot alla former av våld är otillräckligt och utgör fortfarande ett allvarligt problem. Det har gjorts ytterligare framsteg när det gäller *barns rättigheter*. Ändringar av strafflagen har antagits rörande utnyttjande av barn men det krävs ytterligare ansträngningar för att ta itu med frågan om barnarbete. Ungdomar kan nu dömas till samhällstjänst eller skyddstillsyn. De romska barnens skolgång har ökat något. Ett fullständigt genomförande hindras emellertid av bristande resurser. En strategi för socialt skydd för 2008–2013 har antagits, men genomförandemekanismer saknas. Stödmekanismerna för *socialt utsatta personer och personer med funktionshinder* är fortfarande begränsade. Samordningen av förvaltningsorganen behöver förbättras. När det gäller antidiskrimineringspolitiken har det gjorts få framsteg med den rättsliga ramen. Bristande framsteg i arbetet med att ändra arbetsrätten hindrar utvecklingen av dialogen mellan arbetsmarknadens parter.

Det har gjorts framsteg med att konsolidera *ägenderätt*. Förfarandena för förstagångsregistrering av fast egendom har så gott som slutförts, och värderingen av egendom för bedömning av krav på återlämnande och kompensation pågår. Olösta frågor om ägande har undergrävt ansträngningarna att utveckla en fungerande fastighetsmarknad och hållit tillbaka de utländska investeringarna på en nivå under deras potential.

Albanien har vidtagit vissa åtgärder för att genomföra sina åtaganden när det gäller skydd av *minoriteter*, särskilt för att främja användningen av minoritetsspråk. Förbättringar behövs, särskilt när det gäller insamling av tillförlitliga uppgifter om minoriteternas storlek och situation. Vissa åtgärder har vidtagits för att förbättra *romernas* situation, särskilt när det gäller inskrivning i skolan, men åtgärderna har haft begränsad effekt. Bättre samordning och tillräckliga resurser behövs för deltagande i Decenniet för romsk integration och för att genomföra befintliga strategier. Den romska minoriteten lever fortfarande under mycket svåra förhållanden. De utsätts för diskriminering och har dålig tillgång till utbildning, socialt skydd, hälso- och sjukvård, bostäder och sysselsättning.

När det gäller *regionala frågor och internationella förpliktelser* har Albanien fortsatt att spela en konstruktiv roll för upprätthållandet av regional stabilitet och främjandet av goda förbindelser med övriga länder på västra Balkan och angränsande EU-länder. Landet har deltagit aktivt i det regionala samarbetet, bland annat i det nyligen inrättade regionala samarbetsrådet och i det centraleuropeiska frihandelsavtalet (Cefta). När det gäller Internationella brottmålsdomstolen överensstämmer det bilaterala avtalet om immunitet med Förenta staterna inte med EU:s relevanta gemensamma ståndpunkt och riktlinjer.

Albaniens **ekonomi** har fortsatt att växa i relativt snabb takt. Inflationstrycket har hållits nere men underskottet i bytesbalansen ökade och finanspolitiken har lättats upp. Den makroekonomiska stabiliteten har i stort sett upprätthållits med hjälp av en rad olika strukturreformer. Företagsklimatet har förbättrats. Osäker energiförsörjning, dålig infrastruktur samt en svag rättsstat och bristfällig efterlevnad av avtal har emellertid fortsatt att hämma den ekonomiska utvecklingen.

När det gäller **de ekonomiska kriterierna** har Albanien gjort ytterligare framsteg mot att upprätta en fungerande marknadsekonomi. Fortsatta strukturreformer och omfattande investeringar i infrastruktur och utbildning behövs för att ekonomin ska kunna hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom EU på lång sikt.

Det politiska samförståndet om grunderna för en marknadsorienterad ekonomisk politik och makroekonomisk stabilitet har upprätthållits. Ekonomin har klarat det starka trycket från de ökande livsmedelspriserna i världen bra, och situationen på arbetsmarknaden har förbättrats. Förvaltningen av de offentliga finanserna har förbättrats, vilket har lett till högre skatteintäkter. Privatiseringen av stora statligt ägda företag har gått framåt och förfarandena för företagsregistrering har förenklats väsentligt.

Åtgärder har vidtagits för att förbättra arbetskraftens kompetens och främja investeringar i infrastruktur, och omstruktureringen av företag har gått framåt. Regeringen har intensifierat kampen mot korruption och skattebedrägeri. Den finansiella sektorn är fortfarande sund, och insynen på kreditmarknaden har ökat. Snedvridning av konkurrensen som orsakats av staten är fortfarande av begränsad omfattning.

De makroekonomiska riskerna har emellertid ökat, eftersom underskottet i bytesbalansen blivit större, främst på grund av ökad efterfrågan på energi och import av maskiner. Exporten är fortfarande begränsad och betydligt lägre än importen. På finansieringssidan är kapitalinflödet fortfarande relativt litet. Den försenade konsolideringen av de offentliga finanserna har också bidragit till klyftan mellan det totala sparandet och investeringarna, mot bakgrund av de ökade offentliga investeringarna i infrastruktur. Den ännu inte avslutade omstruktureringen av det förlustbringande statligt ägda kraftbolaget utgör fortfarande en finanspolitisk risk.

Osäker energiförsörjning har fortsatt att hindra den ekonomiska utvecklingen. Ekonomins konkurrenskraft hindras fortfarande av bristen på kvalificerad personal och begränsat kapital, däribland dålig infrastruktur. Sysselsättningen inom jordbrukssektorn är fortfarande oproportionerligt hög. Den stora informella sektorn gynnas av svagheter i skatte- och utgiftspolitiken och genom svag efterlevnad av lagar och bestämmelser, även när det gäller kampen mot korruption och organiserad brottslighet. Den informella sektorn är fortfarande ett stort problem, eftersom den minskar skatteunderlaget och gör den ekonomiska politiken mindre effektiv.

Albanien har gjort framsteg med att anpassa sin lagstiftning, politik och kapacitet till **europiska standarder** och med att genomföra sina handelsåtaganden enligt interimsavtalet. Framstegen har fortsatt på områden som tullar och konkurrensfrågor. På andra områden, såsom energi, transport och immateriella rättigheter, är framstegen fortfarande begränsade. Det krävs fortfarande framsteg i fråga om veterinära och fytosanitära kontroller för att fullt ut kunna dra fördel av handelsmedgivandena i stabiliserings- och associeringsavtalet. Ytterligare ansträngningar behövs för att förbättra den administrativa kapaciteten för de icke handelsrelaterade bestämmelserna i stabiliserings- och associeringsavtalet och för ett effektivt genomförande av lagstiftningen.

Framsteg har gjorts på vissa områden av den *inre marknaden*, men ytterligare ansträngningar behövs för att fullgöra Albanien skyldigheter enligt stabiliserings- och associeringsavtalet. Framstegen med antagande av europeiska tekniska standarder och med ackreditering har fortsatt. Vissa förbättringar har skett på områden som metrologi och marknadsövervakning men det krävs ytterligare ansträngningar. Den rättsliga ramen för *konsumentskydd* har förbättrats. Inga märkbara framsteg kan rapporteras på området *etableringsrätt*. Vissa begränsningar för liberaliseringen av *rörligheten för kapital* finns kvar.

Framstegen har fortsatt i fråga om den administrativa kapaciteten inom *tullen*. Infrastrukturen vid gränsövergångar har förbättrats. Tullintäkterna har fortsatt att öka, samtidigt som tullsänkningar enligt interimsavtalet har genomförts enligt tidsplanen. Strategierna för informationsteknik och utbildning måste emellertid fastställas och det krävs ytterligare förbättringar i infrastrukturen och när det gäller anpassningen till EU-praxis. Det har gjorts framsteg på området *beskattning*. Intäkterna från inkomstskatt och bolagsskatt har ökat. Skatteuppbörden är emellertid fortsatt låg, särskilt på lokal förvaltningsnivå. Skatteuppbörden, kontrollstrategin och den ytterligare anpassningen till EU:s lagstiftning och praxis måste stärkas ytterligare.

Framstegen har fortsatt på *konkurrensområdet*. Konkurrensmyndigheten har stärkts ytterligare genom att böter för konkurrensbegränsande verksamhet införts i viktiga sektorer. Den rättsliga ramen överensstämmer i stort sett med gemenskapens regelverk men ytterligare ansträngningar behövs för att genomföra den. Albanien har gjort ytterligare framsteg när det gäller att fullgöra de skyldigheter i stabiliserings- och associeringsavtalet som rör statligt stöd. En förteckningen över stödordningar har upprättats.

Begränsade framsteg kan rapporteras när det gäller *offentlig upphandling*. Elektroniska upphandlingsförfaranden har införts, men det krävs ytterligare tillnärmning av lagstiftningen, särskilt på områdena koncessioner och den allmännyttiga sektorn. Kapaciteten vid byrån för offentlig upphandling har förbättrats, men måste stärkas ytterligare. Opartiskhet vid granskningsförfarandena måste säkerställas. De nuvarande förfarandena för handläggning av klagomål uppfyller inte internationella normer. Ändringar av tullkodexen när det gäller *immateriella rättigheter* och en lag om industriell äganderätt har antagits. Efterlevnaden när det gäller immateriella rättigheter uppvisar emellertid fortfarande svagheter och antalet överträdelser som dras inför domstol är få. Kapaciteten vid patentverket och byrån för copyrightfrågor är fortfarande svag. Betydande ytterligare ansträngningar krävs för att fullgöra skyldigheterna enligt interimsavtalet när det gäller immateriella rättigheter.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller tillnärmningen av *sysselsättningspolitiken och socialpolitiken* till europeiska standarder. Det har inrättats program för att främja sysselsättning av utsatta grupper. Yrkesinspektionen har stärkts men dess kapacitet att främja arbetstagares rättigheter är begränsad. Normerna för hälsa och säkerhet på arbetsplatsen är

fortfarande bristfälliga. Det har gjorts fortsatta framsteg när det gäller *folkhälsan*. Vissa framsteg har gjorts när det gäller *utbildning*. Utbildningsbudgeten har fortsatt att växa. Ett nytt centralt digitalt system för antagning till universitetet har införts. Tillträdet har förbättrats för studenter med funktionshinder. Inskrivningen av elever på sekundärskolenivån i landsbygdsområden är emellertid fortfarande låg. Vissa framsteg har gjorts på *forskningsområdet*, men kapaciteten måste stärkas ytterligare.

Framsteg kan rapporteras inom viss *sektoriell politik*. När det gäller *industri och små och medelstora företag* har det gjorts framsteg med genomförandet av den europeiska stadgan för småföretag. Vissa framsteg kan rapporteras på *jordbruksområdet*, särskilt när det gäller den rättsliga ramen och inrättandet av strukturer för landsbygdsutveckling. Den rättsliga ramen för *livsmedelssäkerhet och veterinära och fytosanitära frågor* har förbättrats, men överensstämmer fortfarande dåligt med EU:s normer, och det behövs ytterligare ansträngningar för att stärka den institutionella kapaciteten. Det har gjorts vissa framsteg på *fiskeriområdet* när det gäller inspektioner och kontroller samt internationellt samarbete. Efterlevnaden och genomförandet av lagstiftningen måste ägnas ytterligare uppmärksamhet.

När det gäller *miljön* har den övergripande lagstiftningen förbättrats, men genomförandet och efterlevnaden släpar efter. Den administrativa kapaciteten för utformning och efterlevnad av miljöpolitiken måste stärkas.

Vissa framsteg kan rapporteras på *transportområdet*. Albanien fortsätter att aktivt delta i transportobservationsorganet för sydöstra Europa (*South East Europe Transport Observatory*). Det behövs emellertid fortfarande väsentliga förbättringar inom alla transportsektorer.

Det har gjorts begränsade framsteg inom *energisektorn*. Albanien har gjort framsteg med att genomföra EU-lagstiftningen enligt sina åtaganden inom ramen för energigemenskapen. Framstegen med omstruktureringen av elbolaget har fortsatt och ansträngningar görs för att förbättra dess ekonomiska situation. Energisektorn befinner sig emellertid fortfarande i ett kritiskt läge. Energiförsörjningen är inte tryggad eftersom produktionskapaciteten inte räcker för den inhemska efterfrågan, och den begränsade sammanlänkningskapaciteten fortsätter att lägga hinder i vägen för import.

Vissa framsteg kan rapporteras när det gäller *informationssamhället och medierna*. Ny lagstiftning om elektronisk kommunikation och elektroniska signaturer har antagits och liberaliseringen av marknaden har inletts. Regelramen har emellertid ännu inte anpassats till gemenskapens regelverk, och kapaciteten hos tillsynsmyndigheten för telekommunikation är otillräcklig. När det gäller den audiovisuella politiken har radio- och tv-myndighetens kapacitet stärkts, men de tekniska resurserna är fortfarande begränsade. När det gäller *finansiell kontroll* har en ny budgetlag antagits. Ansvarsskyldigheten för förvaltningsansvariga och den finansiella kontrollen befinner sig emellertid i ett inledande skede. Rimliga framsteg har gjorts när det gäller *statistik*. Kapaciteten vid Albanien statistikkontor har förbättrats. Större delen av den statistiska klassificeringen har gjorts och överensstämmer med EU:s standarder. Anpassningen av lagstiftningen har nått relativt långt.

På området *rättvisa, frihet och säkerhet* har vissa, om än ojämna, framsteg gjorts i de flesta avseenden. Ytterligare förbättringar krävs överlag. Beträffande *viseringar* håller ett tillförlitligt system för folkbokföring och adressregister på att införas för att förbättra dokumentssäkerheten. Utlänningslagen har antagits. Återtagandeavtalet mellan EG och Albanien har varit i kraft sedan 2006. Avtalet mellan EG och Albanien om viseringslättnader

har trätt i kraft och en dialog om viseringsliberalisering har inletts. Biometriska pass som följer EU:s normer måste utfärdas. Viseringsordningen överensstämmer fortfarande inte med EU:s normer.

Gränskontrollen har förbättrats till följd av en ny lag om gränsförvaltning, bättre infrastruktur och samarbete mellan olika organ. Genomförandet av den integrerade gränsförvaltningsstrategin har inletts. Personaltätheten och utbildningen för gränspoliserna behöver emellertid förbättras. Det gränsöverskridande samarbetet behöver stärkas. Det har gjorts få framsteg i fråga om *asylpolitiken*. Översynen av den rättsliga ramen för tillnärmning till EU:s normer har inte slutförts. Genomförandekapaciteten är fortfarande svag och samarbetet mellan olika organ behöver stärkas. Vissa framsteg kan rapporteras på området *migration*. En central enhet för återvändande och återtagande har inrättats för att övervaka regionala center för återtagande. Migrationskontrollerna vid gränserna är effektivare, men det behövs ytterligare betydande ansträngningar.

Begränsade framsteg har gjorts när det gäller att förhindra *penningtvätt*. Den rättsliga ramen och samarbetet mellan banker och finansinstitut om penningtvätt har förbättrats. Kapaciteten för konfiskering av tillgångar är emellertid fortfarande låg. Resurserna för utredningar, samarbetet mellan organ och förmågan att kontrollera efterlevnaden av bestämmelser måste emellertid förbättras ytterligare.

Begränsade framsteg kan rapporteras i kampen mot *narkotika*, och olaglig narkotikahandel är fortfarande ett allvarligt problem. Åtal för narkotikabrott har ökat. Bättre infrastrukturer för förvaring av narkotika som beslagtogs före rättegång har byggts. Det krävs emellertid stor beslutsamhet för att nå resultat på det här området samtidigt som metoder och utrustning för att upptäcka narkotika vid gränserna måste förbättras.

Framstegen har fortsatt när det gäller *polisarbetet* i och med genomförandet av den nya polislagen. Genomförandet av det strategiska avtalet med Europol och av polissamarbetskonventionen för Sydösteuropa har inletts. Förvaltningen, bemanningen, utbildningen och de interna kontrollstrukturerna inom polisväsendet måste emellertid stärkas ytterligare. Det behövs ytterligare ansträngningar för att ta fram tillförlitlig brottsstatistik.

Begränsade framsteg kan rapporteras i kampen mot *organiserad brottslighet* som fortfarande är ett allvarligt problem och påverkar rättsstaten och företagsklimatet. En nationell strategi för att bekämpa organiserad brottslighet har antagits. Den rättsliga ramen har förbättrats. Samarbetet med Interpol har förbättrats och lett till att ett antal internationella häktningsorder har kunnat verkställas. Ansträngningarna för att bekämpa organiserad brottslighet undergrävs emellertid av korrupcion och dåligt vittnesskydd. Samarbetssvårigheter mellan polis och åklagare har fortsatt att göra utredningarna mindre effektiva.

En strategi för att bekämpa *människohandel* har antagits. Mycket återstår att göra, särskilt när det gäller att skydda offer för människohandel. Större politisk vilja och bättre samordning krävs för genomförandet av strategin mot människohandel, särskilt när det gäller skyddet av offer för människohandel. Albanien är fortfarande ett betydande ursprungsland för människohandel, både när det gäller sexuellt utnyttjande av kvinnor och barn och tvångsarbete. Handeln med kvinnor och barn inom landet ökar.

Goda framsteg kan rapporteras när det gäller *skydd av personuppgifter*. Den rättsliga ramen har införts och en oberoende datatillsynsmyndighet har utnämnts. För att den ska kunna genomföra sina uppgifter på ett korrekt sätt behöver den emellertid tillräckliga resurser.

Bosnien och Hercegovina

Bosnien och Hercegovina har gjort begränsade framsteg när det gäller att uppfylla de **politiska kriterierna** enligt det europeiska partnerskapet. Efter framsteg på de fyra huvudområden som kommissionen och rådet fastställde 2005⁸ undertecknades stabiliserings- och associeringsavtalet i juni 2008. Bristen på enighet om huvuddragen när det gäller uppbyggnaden av staten, ofta förekommande angrepp mot fredsavtalet från Dayton/Paris och provocerande retorik har emellertid haft en negativ inverkan på hur institutionerna fungerat och bromsat upp reformtakten. Att de politiska ledarna har en gemensam vision om vilken väg landet ska gå och om viktiga EU-relaterade reformer, och att de kan tala med en röst om EU och i internationella frågor är avgörande förutsättningar för landets fortsatta framsteg i riktning mot EU-medlemskap. Bosnien och Hercegovina måste också ytterligare bygga upp sin administrativa kapacitet, särskilt på statlig nivå, och intensifiera kampen mot korruption.

När det gäller **demokrati och rättsstaten** har det gjorts begränsade framsteg mot att skapa mer funktionella och effektiva statliga strukturer men inga framsteg när det gäller *konstitutionella* reformer. Bosnien och Hercegovinas styre kännetecknas fortfarande av en internationell närvaro. En förutsättning för att den höge representantens kansli ska stängas är att Bosnien och Hercegovina gör framsteg med att uppfylla särskilda krav⁹.

De lokala valen i oktober 2008 hölls i enlighet med internationella normer. Det har gjorts vissa framsteg med att förbättra effektiviteten i Bosnien och Hercegovinas *parlamentariska* församling. Under det första halvåret 2008 antog församlingen flera viktiga lagar på grundval av det europeiska partnerskapet, men arbetet i församlingen har påverkats negativt av det politiska klimatet, systematisk röstning efter etnisk tillhörighet och otillräckliga administrativa resurser. När det gäller *regeringen* på statlig nivå bidrog samförståndet om den europeiska integrationen till att föra lagstiftningsarbetet framåt fram till våren 2008. Reformerna har emellertid mattats av under de senaste månaderna. Interna spänningar och ett splittrat och dåligt samordnat beslutsfattande mellan staten och entiteterna utgör fortfarande de största hindren för att regeringen på statlig nivå ska kunna arbeta effektivt. Bristen på politisk vilja och kapacitetsproblem i regeringen och parlamentet fortsätter att fördröja antagandet av lagstiftning. Direktoratet för europeisk integration har fortsatt att spela en viktig roll för att främja den europeiska integrationen men har påverkats negativt av begränsade personalresurser och det komplicerade politiska klimatet. Det faktum att det inte gjorts någon folk- och bostadsräkning på senare tid hindrar allvarligt den politiska planeringen i hela Bosnien och Hercegovina.

⁸ 1) Genomföra reformen av polisväsendet enligt avtalet om omstrukturering av polisväsendet från oktober 2005. 2) Samarbeta fullt ut med Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien. 3) Anta och genomföra all nödvändig lagstiftning om radio och tv i allmänhetens tjänst. 4) Utveckla den rättsliga ramen och den administrativa kapaciteten, så att stabiliserings- och associeringsavtalet kan genomföras korrekt.

⁹ Dessa omfattar fem mål. 1) En godtagbar och hållbar lösning på frågan om rimlig fördelning av egendom mellan staten och andra myndighetsnivåer. 2) En godtagbar och hållbar lösning gällande försvarsmateriel. 3) Slutgiltigt fastställande av Brčkos ställning. 4) Finanspolitisk hållbarhet (genom en överenskommelse om en permanent metod för beräkningen av koefficienter vid myndigheten för indirekt beskattning och inrättande av ett nationellt skatteråd). 5) Befästade av rättstatsprincipen (genom antagande av en nationell strategi för hantering av krigsförbrytelser, en lag om utlänningar och asyl och en nationell strategi för reform av rättsväsendet) samt två särskilda villkor: 1) undertecknande av stabiliserings- och associeringsavtalet och 2) ett stabilt politiskt läge.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller den *offentliga förvaltningen*, men det krävs ytterligare ansträngningar. Samordningskontoret för reformen av den offentliga förvaltningen har stärkts. Strategin för reform av den offentliga förvaltningen, som är en av huvudprioriteringarna i det europeiska partnerskapet, håller på att genomföras. Reformfonden för den offentliga förvaltningen har tagits i bruk. Samordningen mellan de offentliga myndigheterna på statlig nivå och entitetsnivå har förbättrats och de har deltagit gemensamt i flera omfattande utbildningsprogram. Det krävs emellertid oförminskade ansträngningar för att förhindra politisk inblandning, begränsa den etniska identitetens betydelse vid tillsättningar och för att inrätta en professionell och effektiv offentlig förvaltning som bygger på meriter och kompetens. Framstegen med att utarbeta lagen om statlig egendom, vilket är en förutsättning för att den höge representantens kansli ska kunna stängas, har gått mycket långsamt. Utnämningen av fyra statliga ombudsmän och överföringen av ombudsmännens kompetens till statlig nivå har försenats.

Bosnien och Hercegovina har fortsatt att göra framsteg med att förbättra *rättsväsendet*. En nationell strategi för utveckling av rättsväsendet har antagits. Den syftar till att ytterligare stärka rättsväsendets oberoende, ansvarighet, effektivitet, professionalism och harmonisering. Det höga domar- och åklagarrådet har fortsatt sina ansträngningar för att förbättra läget inom domstolsväsendet. Splittringen av rättsväsendet och de komplexa rättsliga ramarna fortsätter emellertid att hämma arbetet inom domstolsväsendet. Problem kvarstår när det gäller lagföring av organiserad brottslighet och krigsförbrytelser i entiteterna och kantonerna. Rättsväsendets oberoende, ansvarighet och effektivitet måste stärkas ytterligare. Republika Srpskas regering har protesterat mot att de rättsliga organen på statlig nivå har behörighet och befogenheter att agera fritt i Republika Srpska, vilket ger anledning till oro.

Bosnien och Hercegovina har gjort få framsteg när det gäller *kampen mot korruption* som fortfarande är utbredd och utgör ett allvarligt problem. Den nationella strategin mot korruption genomförs inte korrekt. Fällande domar i korruptionsmål är fortfarande mycket få. Öppenhet och insyn i den offentliga förvaltningens verksamhet hindras av politisk press på offentliga externa revisionsenheter och enheter för korruptionsövervakning. Bosnien och Hercegovina behöver öka engagemanget och vidta beslutsamma åtgärder mot korruption.

Det har gjorts begränsade framsteg i fråga om *mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter*. Bosnien och Hercegovina har ratificerat alla viktiga FN-konventioner och internationella konventioner om mänskliga rättigheter, däribland den reviderade europeiska sociala stadgan i juli 2008. Genomförandet av de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter måste emellertid förbättras. I flera fall har beslut som fattats av kommissionen för mänskliga rättigheter vid Bosnien och Hercegovinas författningsdomstol inte verkställts korrekt.

Det har gjorts vissa framsteg när det gäller *medborgerliga och politiska rättigheter*. Åtgärder har vidtagits för att stödja utvecklingen av det *civila samhället*. Inrättandet av nämnden för det civila samhället är en positiv utveckling, även om det *civila samhällets* organisationer överlag fortfarande är svaga, och deras deltagande i beslutsfattandet måste stärkas ytterligare. De medel som behövs för att bygga ett *fängelse* på statlig nivå har säkrats. Det saknas emellertid fortfarande ett enhetligt tillvägagångssätt mellan staten och entiteterna när det gäller straffrättsliga påföljder. *Misshandel* av fängslade och häktade utgör fortfarande ett problem. Lagföring av förövarna är fortfarande få. *Tillgång till rättslig prövning* i civil- och straffrättsliga mål utgör fortfarande ett problem, och likhet inför lagen garanteras inte alltid.

I både statens och entiteternas författningar föreskrivs medie- och *ytrandefrihet*, *mötes- och föreningsfrihet* samt *religionsfrihet*. Det har emellertid gjorts få ytterligare framsteg på dessa områden och genomförandet av den befintliga lagstiftningen måste förbättras. Federationens lagstiftning om radio och tv i allmänhetens tjänst har antagits, även om den ännu inte är fullständigt harmoniserad med relevant lagstiftning på statlig nivå. All lagstiftning om radio och tv måste genomföras korrekt så att denna huvudprioritering i det europeiska partnerskapet uppnås. Det har gjorts försök att hålla inne ekonomiska resurser från systemet för radio och tv i allmänhetens tjänst. Det har förekommit ytterligare fall av fysiskt våld mot journalister och utgivare.

Framstegen har varit begränsade i fråga om *ekonomiska och sociala rättigheter*. Det krävs oförminskade ansträngningar för att skydda *kvinnor* mot alla former av våld. Fastän en handlingsplan för *barn* har införts återstår problem när det gäller hälsofrågor, socialt skydd, skolgång samt våld i hemmet riktat mot barn. Brister i sociala välfärdssystem får negativa följder för villkoren för *utsatta grupper*, däribland psykiskt sjuka. Ratificeringen av den reviderade europeiska sociala stadgan är ett framsteg, men landets komplicerade förvaltningssystem och splittrade lagstiftning fortsätter att hämma den sociala dialogen i landet. Framstegen har fortsatt på områdena *äganderätt* och reformen av markförvaltning. Mandatet för kommissionen för handläggning av egendomsanspråk från fördrivna personer och flyktingar har utvidgats till att handlägga olösta fall som gäller återbördande av egendom. Bosnien och Hercegovinas rättsliga ram innehåller bestämmelser för att skydda ekonomiska och sociala rättigheter men genomförandet är överlag dåligt.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller *kulturella rättigheter* och *minoriteters rättigheter*. Det statliga rådet för nationella minoriteter har inrättats, och ett nationellt minoritetsråd har börjat sin verksamhet i Republika Srpska. Ytterligare åtgärder måste vidtas för att förbättra genomförandet av lagen om nationella minoriteter och författningen på statlig nivå måste ändras så att minoriteter får tillträde till alla politiska poster. Det faktum att skolor grupperar barn efter etniskt ursprung är fortfarande ett problem. Bosnien och Hercegovina deltar i Decenniet för *romsk* integration 2005–2015. En handlingsplan för bostäder, hälso- och sjukvård och sysselsättning för romer liksom en samordningsmekanism har införts. Den romska minoriteten lever emellertid fortfarande under mycket svåra förhållanden. De utsätts för diskriminering och har dålig tillgång till utbildning, socialt skydd, hälso- och sjukvård, bostäder och sysselsättning. Det faktum att alla inte är folkbokförda hindrar dem fortfarande från att omfattas av grundläggande sociala och ekonomiska rättigheter.

För *flyktingar och internflyktingar* har ytterligare förbättringar noterats när det gäller säkerhetssituationen, men få framsteg har uppnåtts när det gäller att förbättra den socioekonomiska integrationen av dem som har återvänt.

I fråga om *regionala frågor och internationella förpliktelser* har Bosnien och Hercegovina fortsatt att aktivt delta i regionala samarbetsinitiativ, däribland i det regionala samarbetsrådet vars huvudkontor inrättades i Sarajevo i februari 2008 och i Cefta. Bosnien och Hercegovina har fortsatt sitt samarbete med Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien på ett tillfredsställande sätt, vilket är en huvudprioritering i det europeiska partnerskapet. När det gäller Internationella brottmålsdomstolen överensstämmer det bilaterala avtalet om immunitet med Förenta staterna inte med EU:s gemensamma ståndpunkt och principer. Bosnien och Hercegovina omfattas fortfarande av ett övervakningsförfarande när det gäller skyldigheterna och åtagandena i samband med landets medlemskap i Europarådet.

På det hela taget är Bosnien och Hercegovinas förbindelser med grannländerna goda, men det har endast gjorts mycket få framsteg när det gäller att lösa de återstående problemen, däribland handels- och gränsrelaterade frågor med Kroatien och Serbien.

Bosnien och Hercegovinas **ekonomi** har fortsatt att expandera i snabb takt. Den makroekonomiska stabiliteten har försvagats till följd av ökande underskott i bytesbalansen, högre inflation och expansiv finanspolitik. Den fortsatt mycket höga arbetslösheten och det låga arbetsmarknadsdeltagandet är fortfarande ett stort bekymmer liksom att reformarbetet skiljer sig åt mellan entiteterna.

När det gäller de **ekonomiska kriterierna** har Bosnien och Hercegovina gjort vissa ojämna framsteg mot att bli en fungerande marknadsekonomi. Ytterligare betydande reformansträngningar måste genomföras med beslutsamhet för att Bosnien och Hercegovina på lång sikt ska kunna klara konkurrenstrycket och marknadskrafterna i EU.

Vissa framsteg har gjorts med att uppnå enighet om grunden för den ekonomiska politiken, och samarbetet mellan entiteterna när det gäller den ekonomiska politiken har förbättrats. Ett åtagande om att förbättra samordningen av skatter har gjorts i och med att lagen om det nationella skatterådet antagits och att skatterådet började sin verksamhet enligt den nya lagen i början av september. En överenskommelse har nåtts om fördelningen av indirekta skatter. Sedelfondssystemet har fortsatt att fungera smidigt och den ekonomiska stabiliteten har i stort sett upprätthållits trots volatiliteten på världsmarknaderna och den stora ökningen av inhemsk utlåning. Vissa arbetsmarknadsindikatorer har förbättrats. De höga bolags- och inkomstskattesatserna i federationen har sänkts och lagstiftningsmässiga åtgärder har vidtagits för att undvika dubbelbeskattning i landet.

Företagsklimatet har förbättrats något på områdena företagsregistrering, konkursförfaranden och fastighetsregistrering. Sektorn för små och medelstora företag gynnas av bättre tillgång till finansiering. De utländska direktinvesteringarna ökade stort 2007 som en följd av de omfattande privatiseringarna i Republika Srpska och täckte fullständigt underskottet i bytesbalansen. Takten i upprustningen av fysiskt kapital har ökat och gynnas också av de snabbt ökande offentliga investeringarna i Republika Srpska.

Avmattningen i de offentliga finanserna, som började 2006, fortsatte 2007 och 2008. I federationen har de finanspolitiska riskerna ökat på grund av omfattande åtaganden i fråga om sociala utgifter trots minskande budgetintäkter. Dessutom har man lättat på lönepolitiken för den offentliga sektorn på alla nivåer genom löneökningar och indexeringsmekanismer som försvagar hållbarheten i de offentliga finanserna och den privata sektorns konkurrenskraft. Omstrukturering och likvidation av statligt ägda företag har gått långsamt med bara marginella framsteg när det gäller privatisering i federationen. Arbetslösheten är fortsatt mycket hög.

Omställningen i produktionsstrukturen till verksamheter med högre förädlingsvärde går fortfarande långsamt. Låg produktionskapacitet och strukturell stelhet – höga sociala avgifter, skeva lönesättningsmekanismer, höga och bristfälligt målinriktade sociala transfereringar och låg rörlighet för arbetskraften – hindrar att arbetstillfällen skapas. Administrativ ineffektivitet inverkar fortfarande på företagsklimatet. Den stora informella sektorn gynnas av brister i regelramen, olämplig skatte- och utgiftspolitik och svag efterlevnad av lagar och bestämmelser, även när det gäller kampen mot korruption och organiserad brottslighet. Detta är fortfarande ett stort problem, eftersom det minskar skatteunderlaget och effekterna av den ekonomiska politiken.

Bosnien och Hercegovina har gjort vissa framsteg när det gäller att anpassa sin lagstiftning och sin politik till **europiska standarder**. Genomförandet av tullrelaterade bestämmelser efter det att interimsavtalet trädde i kraft den 1 juli 2008 har i allmänhet varit tillfredsställande. Bosnien och Hercegovinas administrativa kapacitet måste emellertid stärkas och landet måste förbättra genomförandet av stabiliserings- och associeringsavtalet.

Bosnien och Hercegovina har gjort vissa framsteg i arbetet med att genomföra prioriteringarna i det europeiska partnerskapet på områden som rör den *inre marknaden*. I fråga om *fri rörlighet för varor* har begränsade framsteg gjorts på områdena standardisering, certifiering och marknadsövervakning. Fortsatta ansträngningar är nödvändiga för att anpassa den rättsliga ramen till EU-lagstiftningen på det här området och utveckla den administrativa kapacitet som krävs. Lagen om farmaceutiska och medicintekniska produkter har antagits vilket kommer att bidra till att det skapas en gemensam inre marknad i Bosnien och Hercegovina inom denna sektor. Rådet för *konsumentskydd* är nu fullt fungerande.

Begränsade framsteg har gjorts i fråga om *tjänster, etableringsrätt och bolagsrätt*. Det har gjorts framsteg med företagsregistrering. Det har emellertid inte gjorts några framsteg mot att inrätta ett enda tillsynsorgan för banksektorn på statlig nivå och anta lagstiftning på statlig nivå om leasing och obligationer.

Ingen ytterligare utveckling har skett på området *fri rörlighet för kapital*, men Bosnien och Hercegovinas förberedelser på detta område har kommit en bit på väg. Det har gjorts framsteg på *tullområdet*, både när det gäller anpassning av lagstiftningen och den administrativa kapaciteten. Strategier för tullområdet – särskilt för utbildning, informationsteknik och andra områden – måste nu fastställas. Det har också gjorts framsteg i arbetet med att uppnå prioriteringarna enligt det europeiska partnerskapet när det gäller *beskattning*. Ett nationellt skatteråd invigdes i september 2008. Uppbörderna av mervärdesskatt har förbättrats till följd av att den ekonomiska aktiviteten ökar och allt fler registreras för mervärdesskatt.

När det gäller *konkurrens* har Bosnien och Hercegovina gjort vissa framsteg i fråga om kontroll av konkurrensbegränsande samverkan. Konkurrensrådet har ökat sin verksamhet, även om det inte har skett någon ytterligare anpassning av lagstiftningen till gemenskapens regelverk. Inga framsteg har gjorts på området statligt stöd, och lagstiftningen för och inrättandet av en verksamhetsmässigt oberoende myndighet för övervakning av statligt stöd har inte slutförts. Endast begränsade framsteg har gjorts på området *offentlig upphandling*. Det kan ännu inte garanteras att förfarandena för offentlig upphandling genomförs korrekt i hela landet. Få framsteg har gjorts när det gäller efterlevnaden av *lagstiftningen om immateriella rättigheter*. Den rättsliga ramen är ofullständig och genomförandekapaciteten måste stärkas.

Begränsade framsteg har gjorts i fråga om *socialpolitiken och sysselsättningspolitiken*. Samordningen och den strategiska planeringen har förbättrats inom den offentliga hälso- och sjukvården. Det har inrättats en konferens för hälsovårdsministrar som håller regelbundna möten. Vissa åtgärder har vidtagits för att genomföra WHO:s ramkonvention, även om genomförandet måste förbättras. Både lagstiftningen och politiken för sociala frågor och sysselsättning är emellertid fortfarande mycket splittrade. Landets institutionella struktur fortsätter att allvarligt hindra utvecklingen av de nödvändiga samordningsförfarandena.

Vissa framsteg har gjorts i fråga om anpassningen till europeiska standarder när det gäller *utbildning*. Samordningen mellan fjorton utbildningsministerier i landet har förbättrats något till följd av att man inrättat en ministerkonferens. En lag om yrkesutbildning har antagits på

statlig nivå. Bosnien och Hercegovina har också vidtagit ytterligare åtgärder för att genomföra Bologna-reformen. Harmoniseringen av lagstiftningen på entitets- och kantonnivå har emellertid inte slutförts och genomförandet är ojämnt över hela landet. När det gäller forskning har förfarandet för att ansluta landet till sjunde ramprogrammet för forskning inletts vilket bör leda till ökade forskningsmöjligheter med EU-partner. Det krävs emellertid fortfarande betydande ansträngningar för att öka forskningskapaciteten i landet.

Bosnien och Hercegovina har kommit förhållandevis långt i sina förberedelser för att ansluta sig till *WTO*, men landet måste öka sina ansträngningar för att uppnå sitt eget mål om en snar anslutning.

När det gäller den *sektoriella politiken* har Bosnien och Hercegovina gjort vissa framsteg med att införa europeiska standarder på flera områden. Framstegen har varit begränsade på området *industri och små och medelstora företag*. Ingen landsomfattande strategi för små och medelstora företag har antagits. Strategin för industripolitiken har inte heller antagits.

Vissa framsteg har gjorts med tillnärmningen till EU:s politik på området *jordbruk och fiske*. Lagen på statlig nivå om jordbruk, livsmedel och landsbygdsutveckling har antagits. Det har emellertid inte gjorts framsteg med att inrätta jordbruksministeriet på statlig nivå. Utarbetande av en övergripande strategi för jordbruket har försenats. Begränsade framsteg har gjorts på området livsmedelssäkerhet och veterinära och fytosanitära frågor. Problem kvarstår emellertid på grund av otillräckliga mänskliga och ekonomiska resurser och dålig samordning mellan statens och entiteternas tjänstegrenar. Bosnien och Hercegovinas förberedelser på *miljöområdet* befinner sig ännu på ett tidigt stadium. Det har ännu inte antagits någon miljölag på statlig nivå som kan tjäna som ram för ett landsomfattande harmoniserat miljöskydd, och den statliga miljöbyrån har inte inrättats.

Bosnien och Hercegovina har gjort vissa framsteg inom *transportsektorn*, både med att stärka landets institutionella struktur och anpassa regelramen. Det har gjorts framsteg med utvecklingen av det transeuropeiska transportnätet, men det krävs fortfarande omfattande reformer och anpassning när det gäller järnvägar. Landet fortsätter att aktivt delta i transportobservationsorganet för sydöstra Europa (*South East Europe Transport Observatory*). Marknaden för kommersiella lufttrafikföretag har öppnats efter ratificeringen av avtalet om ett gemensamt europeiskt luftrum. Avtalet måste emellertid tillämpas konsekvent. Ytterligare ansträngningar behövs för att slutföra omvandlingen av den institutionella strukturen och säkerställa att villkoren för en öppning av marknaden för samtliga transportsätt är uppfyllda.

Begränsade framsteg har gjorts på *energiområdet*. Såsom part i fördraget om energigemenskapen måste Bosnien och Hercegovina genomföra relevanta delar av EU:s energilagstiftning, men landet ligger betydligt efter på en rad energirelaterade områden. Särskilt reformerna av gassektorn har försenats. Inom elektricitetssektorn har överföringsverksamheten delats upp, och den oberoende systemoperatören (ISO) och överföringsföretaget (Transco) har inrättats. Utvecklingen när det gäller Transco, särskilt Republika Srpskas förslag om att dela upp företaget efter entitetsgränserna, har gjort att de framsteg som uppnåtts inom elektricitetssektorn är i farozonen. Ingen övergripande energistrategi har utarbetats.

Bosnien och Hercegovina har gjort vissa framsteg på områdena *informationssamhället och medierna*. I och med att federationens lag om radio och tv i allmänhetens tjänst har antagits är den rättsliga ramen på detta område fullbordad i Bosnien och Hercegovina även om det

fortfarande krävs viss anpassning till den relevanta lagstiftningen på statlig nivå. Oberoendet för tillsynsorganet i kommunikationsfrågor har satts ytterligare på prov genom nya lönebestämmelser för personalen och svårigheter med att utnämna en generaldirektör. Inga framsteg har gjorts när det gäller upprättandet av ett informationsorgan på statlig nivå. Vissa begränsade framsteg har gjorts när det gäller *finansiell kontroll*.

Vissa framsteg har gjorts på området *statistik*. Samarbetsavtalet mellan landets statistiska institut på statlig nivå och entitetsnivå har inte genomförts till fullo. På grund av politiska meningsskiljaktigheter har beslut om en folk- och bostadsräkning 2011 ännu inte fattats.. Betydande ansträngningar behövs för att upprätta ett effektivt statistiskt system i Bosnien och Hercegovina som är förenligt med EU:s lagstiftning.

På området *rättvisa, frihet och säkerhet* har vissa framsteg gjorts när det gäller *visering, gränsförvaltning, asyl och migration*. Det krävs emellertid fortsatta ansträngningar för att uppnå ytterligare förbättringar på alla dessa områden. Avtalet mellan EG och Bosnien och Hercegovina om förenklade viseringsförfaranden trädde i kraft i januari 2008. En dialog med Europeiska kommissionen om liberalisering av viseringsbestämmelserna har inletts. Ytterligare åtgärder har vidtagits för att införa biometriska pass. Ytterligare förbättringar av systemet för att skydda medborgarnas identitet (CIPS – *citizen identification protection system*) krävs emellertid, bland annat en säker och effektiv förvaltning av systemet. En ny strategi för integrerad gränsförvaltning har antagits. En statlig gränsförvaltningskommitté med ansvar för samordningen och genomförandet av strategin inrättades i juli 2008. Ytterligare insatser krävs nu för att förbättra samarbetet mellan de olika myndigheterna vid gränserna. Ytterligare framsteg har gjorts när det gäller att upprätta ett fungerande asylsystem. Vissa framsteg har gjort när det gäller migration. En tillfällig mottagningsenhet för irreguljära migranter öppnades i maj men den nya migrationsstrategin har ännu inte antagits. Bosnien och Hercegovina har genomfört avtalet med Europeiska gemenskapen om återtagande, vilket trädde i kraft i januari 2008, på ett tillfredsställande sätt.

Begränsade framsteg har gjorts när det gäller att förhindra *penningtvätt*. Samarbetet på internationell nivå har förbättrats och Europarådets konvention om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott samt finansiering av terrorism har trätt i kraft. Den nationella lagstiftningen måste emellertid harmoniseras med konventionen. Dessutom har finansunderrättelseenheten inom det statliga informations- och skyddsorganet inte fått tillräcklig förstärkning av personal. Ökade ansträngningar behövs för att stärka den administrativa kapaciteten för att förhindra penningtvätt. Vissa åtgärder har vidtagits i kampen mot *narkotika*, och narkotikakommissionen har inrättats. Bosnien och Hercegovina har emellertid inte antagit någon strategi för narkotikabekämpning eller motsvarande handlingsplan. Olaglig narkotikahandel är fortfarande ett allvarligt problem som kräver oförminskade ansträngningar.

Framsteg har gjorts i fråga om *polisens* verksamhet. Antagandet av relevant polislagstiftning, enligt vilken sju nya organ ska inrättas på statlig nivå, är ett positivt tecken. Dessa lagar måste nu genomföras omedelbart och direktörerna för de nya organen utnämnas. Vissa åtgärder har vidtagits för att underlätta arbetet för det statliga informations- och skyddsorganet. Bosnien och Hercegovinas poliskår är emellertid fortfarande splittrad och kompetensen är fortfarande spridd när det gäller kommunikationssystem, databaser, datorbaserade undersökningar, system för brottsanalys och kriminalteknik.

Bosnien och Hercegovina har gjort begränsade framsteg när det gäller kampen mot *organiserad brottslighet* som fortfarande ger anledning till allvarlig oro och påverkar

rättsstaten och företagsklimatet. Strategin för att bekämpa organiserad brottslighet har inte genomförts i tillräcklig utsträckning. Den rättsliga ramen har införts, men genomförandet av lagstiftningen måste förbättras. 2006 års strategi för terroristbekämpning har inte följts upp tillräckligt. Bosnien och Hercegovina har antagit en ny nationell handlingsplan för bekämpning av *människohandel* för 2008–2012. Europarådets konvention mot människohandel har trätt i kraft, men genomförandet måste förbättras. Bosnien och Hercegovina är ett ursprungs-, transiterings- och destinationsland för människohandel vilket fortsätter att ge anledning till oro. Det statliga organet för *skydd av personuppgifter* har ännu inte inlett sin verksamhet.

Kroatien

Kroatien fortsätter att uppfylla de **politiska kriterierna**. Framsteg har gjorts överlag, men ytterligare oförminskade ansträngningar krävs på ett antal områden, bl.a. reformer av rättsväsendet och förvaltningen, bekämpande av korruption, minoriteters rättigheter och flyktingars återvändande. Prioriteringarna i anslutningspartnerskapet har delvis genomförts.

Demokratin och rättsstaten har stärkts ytterligare. Såväl regeringen som parlamentet har fortsatt att fungera väl. Det finns dock ett avsevärt utrymme för ytterligare förbättringar i domstolsväsendet, den offentliga förvaltningen och kampen mot korruption. Det är av största vikt att det sker betydande förbättringar på dessa områden för att man ska kunna skapa en solid grund för ett fullständigt genomförande av gemenskapens regelverk.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller reformen av den *offentliga förvaltningen*. Regeringen har antagit en reformstrategi för den offentliga förvaltningen och ett förslag till en omarbetad lag om allmänna administrativa förfaranden. Dessutom har lagen om offentlig förvaltning förbättrats. Kapaciteten för statens centrala förvaltningskontor har förstärkts. Ett antal initiativ har genomförts på e-förvaltningsområdet. Den rättsliga grunden för att skapa en modern och professionell offentlig förvaltning är fortfarande ofullständig. Vissa förordningar som behövs för att lagen om den offentliga förvaltningen ska kunna genomföras har inte antagits. Denna lag tillämpas inte på ett konsekvent sätt i hela statsförvaltningen. Översynen av lagstiftningen om administrativa förfaranden har ännu inte genomförts. Förvaltningssystemet är fortfarande ineffektivt. Brister i personalförvaltningen kvarstår och den offentliga förvaltningen lider av hög personalomsättning och brist på kvalificerad personal. Decentraliseringen har försenats avsevärt. Ytterligare oförminskade ansträngningar krävs på alla områden.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller reformen av *rättsväsendet*. Ny lagstiftning har antagits och en reviderad handlingsplan för alla större reformfrågor godkändes i juni 2008. Systemet med rättsliga inspektioner börjar ge resultat. Långsamt framträder ett mer balanserat synsätt på rättegångar om krigsförbrytelser, med en större vilja att åtala förövarna oberoende av deras etniska bakgrund. Antalet icke avgjorda mål i domstolarna är dock fortfarande stort och de rättsliga förfarandena alltför långvariga. Rationaliseringen av domstolsväsendet har ännu inte inletts på allvar. Det krävs ytterligare förbättringar i rättsväsendets ansvarsskyldighet, professionalism och kompetens. Det tillämpas inte någon gemensam standard, oberoende av etnisk bakgrund, i fråga om brottsansvar för krigsförbrytelser. Många sådana brott förblir utan åtal. Frågan om tredskodomar från 90-talet har inte behandlats på ett tillfredsställande sätt. På det hela taget fortsätter reformerna inom domstolsväsendet men relativt långsamt och det behövs konkreta resultat. För närvarande garanteras inte alltid en effektiv rättsutövning för alla kroatiska medborgare.

Vissa framsteg har gjorts i *kampen mot korruption*. Den rättsliga ramen har förbättrats ytterligare och en omarbetad strategi och handlingsplan mot korruption har antagits. Ett nytt samordningssystem mellan ministerierna med syfte att övervaka insatserna i kampen mot korruption har inrättats. Byrån för bekämpning av korruption och organiserad brottslighet, USKOK, fortsätter att intensifiera sin verksamhet. Korruptionen är dock fortfarande utbredd. Genomförandet av insatserna i kampen mot korruption saknar en stark samordning och en effektiv och opartisk övervakning. Den institutionella kapaciteten måste förstärkas. Polisens bekämpning av korruption och organiserad brottslighet måste effektiviseras. Samtidigt som det totala antalet lagförda korruptionsfall har ökat är antalet faktiska fällande domar fortfarande få. Det behövs ytterligare ansträngningar för att åtgärda korruption på hög nivå. Få framsteg har gjorts för att förhindra intressekonflikter. Det saknas en politisk ansvarighetskultur.

Vissa framsteg har gjorts på området *mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter*. Skyddet för de mänskliga rättigheterna är i stort tryggt, men vissa stora utmaningar återstår i fråga om genomförandet. Oförminskade ansträngningar krävs i fråga om minoriteters rättigheter och flyktingars återvändande.

Det har antagits en ny lag om rättshjälp och lagstiftning om advokatarvoden för att förbättra *tillgången till* rättslig prövning, som under det senaste året har hämmats av den begränsade befintliga lagstiftningen och rättssystemets svagheter. Vissa åtgärder har vidtagits för att åtgärda brister i *fängelseförhållandena*. Det saknas dock fortfarande personal och kapacitet i fängelserna och det nya rättshjälpssystemet har ännu inte genomförts.

Yttrandefrihet, inbegripet frihet för medierna och pluralism inom medierna, är en del av kroatisk lagstiftning och respekteras i allmänhet. Det har dock förekommit fall med hot och attacker mot journalister, särskilt sådana som arbetar med fall av korruption och organiserad brottslighet. Två journalister har nyligen mördats. Redaktörer och journalister fortsätter att rapportera om otillbörliga politiska påtryckningar.

Politiken för att förbättra *kvinnors och barns rättigheter* har fortsatt att öka medvetenheten på området. Det krävs dock ytterligare förbättringar av genomförandet. Genomförandet av åtgärderna för att skydda barns rättigheter måste också påskyndas.

Ombudsmannen för personer med funktionshinder har inrättats och ett nationellt genomförandeprogram för social integration 2007–2008 har tagits fram. Det behövs dock fortsatta ansträngningar för *socialt utsatta personer och personer med funktionshinder*. På området psykisk hälsa har den politik som går ut på att tillhandahålla vård via samhällsbaserade tjänster istället för i institutioner inte visat några påtagliga framsteg.

En omfattande lag *mot diskriminering* antogs i juli 2008 och utgjorde ett viktigt framsteg. I praktiken når skyddet mot och lagföringen av diskriminering ännu inte upp till EU:s standarder. Polisväsendet och institutionerna inom systemen för hälsovård och sociala frågor uppvisade vissa svagheter.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller *minoriteter*. En handlingsplan för genomförande av den konstitutionella lagen om nationella minoriteter har antagits, liksom en plan för 2008 för rekrytering av personer från minoriteter i statsförvaltningen. Anslagen till minoriteter ökade ytterligare. Den romska minoriteten har fått fortsatt uppmärksamhet genom förbättringar i förskoleutbildningen. En etnisk serb har utnämnts till en av tjänsterna som vice premiärminister.

Många problem kvarstår emellertid för minoritetsgrupperna. Kroatien måste främja tolerans mot den serbiska minoriteten och vidta lämpliga åtgärder för att skydda personer som fortfarande riskerar att utsättas för diskriminering, fientliga eller våldsamma handlingar eller hot om detta. Minoriteterna stöter fortfarande på svårigheter på sysselsättningsområdet, både i fråga om underrepresentation i statsförvaltningen, rättsväsendet och polisväsendet och i den offentliga sektorn i vidare mening. Den romska minoriteten lever under svåra förhållanden och problem kvarstår i fråga om utbildning, socialskydd, hälso- och sjukvård, bostäder och sysselsättning. Rättsliga bestämmelser och program måste genomföras på ett mer beslutsamt sätt, och lämplig övervakning måste ske, särskilt på sysselsättningsområdet.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller *flyktingars återvändande*. En handlingsplan för ett snabbare genomförande av bostadsanskaffningsprogrammen har antagits med målsättningen att dessa ska vara slutförda i slutet av 2009. Viktiga beslut har fattats som öppnar möjligheter för att kontrollera rättigheterna till pension. Återuppbyggnaden av bostäder har fortsatt. Målet för 2007 att tillhandahålla 1 400 bostäder (totalt har 12 500 ansökningar gjorts) inom ramen för bostadsanskaffningsprogrammen för tidigare innehavare av hyresrätter har hittills i stort sett uppnåtts. Genomförandet av programmen är dock fortfarande bristfälligt. I stadsområdena har endast 12 % av ansökningarna gett resultat. Regeringens genomförandemål släpar efter, även om takten har ökat under de senaste månaderna. Ithållande fientlighet på vissa orter och arbetslöshet är några av de andra stora problem som återvändande personer ställs inför. Insatserna måste påskyndas när det gäller att skapa ekonomiska och sociala förutsättningar för ett hållbart återvändande för flyktingar.

När det gäller *regionala frågor och internationella förpliktelser* har samarbetet med Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien (Icty) fortsatt. Dock måste problemen när det gäller att ge Icty tillgång till vissa handlingar i Kroatien lösas. Fredsavtalet i Dayton och Paris och Erdutavtalet efterlevs överlag. Opartisk lagföring måste dock säkras i mål som hänskjutits från Icty till kroatiska domstolar och i mål som inletts i landet.

På området regionalt samarbete sker överlag fortsatta framsteg. Kroatien har fortsatt att delta aktivt i regionala initiativ, däribland det nya regionala samarbetsrådet och Centraleuropeiska frihandelsavtalet. Viktiga framsteg gjordes när Kroatien åter upphörde med tillämpningen av miljö- och fiskeskyddszonen för EU:s fiskefartyg i enlighet med tidigare åtaganden. Vissa framsteg gjordes i fråga om ett antal bilaterala frågor mellan Kroatien och dess grannländer. Det fordras dock ytterligare framsteg när det gäller att finna slutliga lösningar på de olika bilaterala frågor som fortfarande är olösta, särskilt i fråga om gränser. Insatser måste göras för att ytterligare utveckla samarbetet och goda grannförbindelser.

Kroatiens **ekonomi** uppvisade fortsatt goda resultat. Tillväxten har minskat i takt med att den inhemska efterfrågan har börjat avta. Den makroekonomiska stabiliteten har bevarats, men inflationen har ökat markant, vilket i stor utsträckning beror på högre energi- och livsmedelspriser. Hittills har den kroatiska ekonomin inte påverkats särskilt mycket av den finansiella turbulensen, men högre underskott i bytesbalansen och högre skuldnivåer har ökat den externa sårbarheten. Den strukturella reformprocessen har i allmänhet varit långsam. Det finns ett akut behov av att bygga vidare på befintliga framsteg genom att ytterligare förbättra företagsklimatet.

När det gäller de **ekonomiska kriterierna** kan det konstateras att Kroatien är en fungerande marknadsekonomi. Landet bör på medellång sikt kunna hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom EU, förutsatt att det med beslutsamhet fortsätter att genomföra det övergripande reformprogrammet för att komma tillrätta med de strukturella svagheterna.

Det politiska samförståndet kvarstår i fråga om de grundläggande villkoren för en marknadsekonomi. En makroekonomisk politik inriktad på stabilitet har bibehållits i den alltmer osäkra internationella situationen. Den stabila växelkurspolitiken har varit bra för landet och har förblivit en faktor för finansiell stabilitet. Arbetet med att konsolidera de offentliga finanserna har lett till en ytterligare minskning av underskottet i de offentliga finanserna, men förekomsten av halvoffentliga transaktioner kan medföra ytterligare finanspolitiska risker och underminera insynen i budgetförfarandet. Den ekonomiska tillväxten förblev stark med viss ombalansering i takt med att konsumtionen minskade och de privata investeringarna ökade ytterligare.

På arbetsmarknaden har sysselsättningen ökat starkt och arbetslösheten fortsatt att minska. De offentliga finansernas tekniska och institutionella kapacitet har stärkts ytterligare. Ytterligare försiktighetsåtgärder har lett till att den i allmänhet sunda banksektorn fick en större motståndskraft och minskat de makroekonomiska riskerna. Kroatians ekonomi är väl integrerad med EU.

Regeringens ekonomiska politik har dock ibland saknat en tydlig inriktning på medellång sikt. De planerade strukturreformerna har utvecklats långsamt och det har ofta funnits brister i det faktiska genomförandet av de politiska strategier som antagits. Regeringens kommunikation med centralbanken har ibland varit bristfällig och har inverkat negativt på den politiska samordningens kvalitet. Högre inflation och växande externa obalanser utgör en risk för den makroekonomiska stabiliteten och fordrar en starkare konsolidering av de offentliga finanserna. Begränsade framsteg har gjorts när det gäller att öka effektiviteten i de offentliga utgifterna, särskilt i hälsovårdssektorn. De sociala utgifterna har förblivit höga och saknat lämplig inriktning, vilket gjorde dem ineffektiva. Avsaknaden av strategi för planeringen och genomförandet av budgeten har fortfarande en negativ inverkan på de offentliga finanserna.

De omfattande subventionerna till företagen har inte använts effektivt för omstrukturering och privatiseringen har fortsatt i ojämn takt. Ytterligare framsteg har gjorts när det gäller att underlätta förfarandena för företagsregistrering men initiativ i den privata sektorn har fortsatt att hämmas av överdriven reglering och specifika krav, som potentiellt underminerar marknadstillträde och marknadsutträde. Det är fortsatt mycket viktigt att med större beslutsamhet förstärka och fördjupa strukturreformerna.

Kroatien har förbättrat sin **förmåga att påta sig de skyldigheter som följer av ett medlemskap**. Förberedelserna för att landet ska uppfylla EU:s krav fortskrider stadigt och anpassningen till EU:s regler har nått långt i vissa sektorer. På de flesta områden har vissa framsteg skett, främst när det gäller att anpassa lagstiftningen, men också att bygga upp kapaciteten hos den offentliga förvaltningen. De goda framsteg som gjorts under tidigare år har vidmakthållits i ett antal kapitel. Det krävs dock fortfarande avsevärda insatser och när det gäller den allmänna nivån av anpassning och administrativ kapacitet återstår mycket att göra.

Goda framsteg har gjorts för att anpassa lagstiftningen om den *fria rörligheten för varor* till gemenskapens regelverk. Anpassningen till gemenskapens regelverk i detta kapitel har kommit en bra bit på väg. Att anpassa infrastrukturen för bedömning av överensstämmelse och verksamheten för marknadsövervakning är dock fortfarande en viktig utmaning. Omfattande insatser fordras för att fortsätta anpassningen till gemenskapens regelverk och på ett effektivt sätt genomföra och kontrollera efterlevnaden.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller reformen av den *fria rörligheten för arbetstagare*. En tillfredsställande nivå av anpassning av lagstiftningen har uppnåtts. Kroatiens lagstiftning

överensstämmer dock inte ännu med EU:s regler om tillträde till arbetsmarknaden. Det fordras också oförminskade ansträngningar för att utveckla nödvändig administrativ kapacitet, särskilt för samordningen av de sociala trygghetssystemen.

Vissa framsteg har gjorts men det krävs ytterligare omfattande insatser när det gäller *etableringsrätten och friheten att tillhandahålla tjänster*. Ett antal hinder återstår på detta område. Överlag har måttliga framsteg gjorts när det gäller anpassningen, men på vissa områden återstår mycket arbete. Den administrativa kapaciteten på detta område måste stärkas.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller den *fria rörligheten för kapital*, särskilt i fråga om handläggningen av ansökningar om tillstånd för EU-medborgare att köpa fast egendom och antagandet av en handlingsplan och ny lagstiftning om bekämpning av penningtvätt. Överlag har måttliga framsteg gjorts när det gäller anpassningen, men ytterligare insatser kommer att fordras, särskilt när det gäller genomförandet och kontrollen av efterlevnaden.

Goda framsteg kan rapporteras på området *offentlig upphandling*, där den nödvändiga institutionella strukturen har inrättats och en övergripande strategi antagits. Det fordras dock ytterligare anpassning av lagstiftningen och den administrativa kapaciteten måste fortfarande förbättras. Åtgärderna mot korruption måste omfatta den rättsliga ramen och dess tillämpning i praktiken, vilket skulle garantera större öppenhet och effektivitet.

Vissa framsteg kan rapporteras på området bolagsrätt. Anpassningen pågår, men fortsatta insatser fordras för att genomföra de nyligen antagna ändringarna och stärka den administrativa kapaciteten.

På området *immaterialrätt* kan goda framsteg rapporteras. Anpassningen av lagstiftningen har nått en mycket hög nivå. Ytterligare ansträngningar fordras för att stärka den administrativa kapaciteten för genomförande av immateriella rättigheter, öka medvetenheten bland berörda parter och fortsätta kampen mot varumärkesförfalskning och pirattillverkning.

Vissa framsteg har uppnåtts när det gäller *konkurrenspolitiken*, särskilt i fråga om statligt stöd till stålsektorn samt regionalstödskartan och anpassningen av skattemässiga stödordningar. Betydande ansträngningar fordras dock särskilt när det gäller omstruktureringsstödet till skeppsvarven, mot bakgrund av deras planerade privatisering.

Goda framsteg kan rapporteras när det gäller *finansiella tjänster*. Anpassningen av lagstiftningen har kommit en bra bit på väg, men det fordras ytterligare insatser för att den ska genomföras på ett riktigt sätt. De båda övervakningsmyndigheterna måste öka sina ansträngningar för att stärka sin övervakningsfunktion och sitt samråd med sektorn.

Avsevärda framsteg har gjorts när det gäller *informationssamhället och medierna*, särskilt i fråga om liberalisering av marknaden för elektronisk kommunikation och reformen av medierna. Anpassningen till gemenskapens regelverk har uppnått en god nivå i detta kapitel, men ytterligare ansträngningar fordras för att marknaden för elektronisk kommunikation ska fungera tillfredsställande.

Det har gjorts mycket ojämna framsteg på området *jordbruk och landsbygdsutveckling*. När det gäller kvalitetspolitik och ekologiskt jordbruk är man redan på god väg. I fråga om landsbygdsutveckling har goda lärdomar dragits i samband med stödet inför anslutningen, men förmågan att absorbera EU-stöd på detta område måste förbättras. Insatserna avseende det utbetalande organet, det integrerade administrations- och kontrollsystemet (IACS) och

systemet för identifiering av skiften (LPIS) måste förstärkas avsevärt. Det befintliga stödsystemet i Kroatien som är knutet till produktion skiljer sig från den reformerade gemensamma jordbrukspolitik. En anpassning av stödsystemet bör inledas för att förbereda en mjuk övergång till den gemensamma jordbrukspolitik.

Goda framsteg har överlag gjorts i fråga om *livsmedelssäkerhet och veterinära och fytosanitära frågor*, särskilt genom antagandet av genomförandelagstiftning. Ytterligare ansträngningar fordras särskilt när det gäller djurskydd, och stärkandet av den administrativa kapaciteten och inspektionskapaciteten.

Kroatien har gjort vissa framsteg när det gäller *fiske*. Förberedelserna har inletts men det återstår några luckor på områdena förvaltning av fiskeflottan, inspektion och kontroll, strukturåtgärder och statligt stöd. Kroatien måste öka sina ansträngningar för att avhjälpa dessa brister.

Framsteg har gjorts på *transportområdet*. Kroatien har ännu inte inrättat ett kompetent och effektivt tillsynsorgan på järnvägsområdet. Det fordras ytterligare ansträngningar när det gäller kontrollen av efterlevnaden av EU:s bestämmelser om vägtransport, kombinerad transport av gods, samt genomförandet av EU:s luftfartslagstiftning, inbegripet en förstärkt administrativ kapacitet.

Framstegen har överlag varit goda i fråga om *energi*. Det fordras dock betydande ansträngningar, särskilt i fråga om energieffektivitet, ett oberoende och förstärkt tillsynsorgan, samt när det gäller administrativ kapacitet.

På *skatteområdet* har Kroatien gjort mycket begränsade framsteg. Inga framsteg har gjorts i fråga om anpassning av lagstiftningen. Även om skattelagstiftningens övergripande struktur liknar gemenskapens regelverk, fordras omfattande insatser på alla områden. Kroatien har enats med kommissionen om en lösning för att undanröja den diskriminerande beskattningen av cigaretter. Det krävs också omfattande insatser för att stärka den administrativa kapaciteten, däribland när det gäller IT-samtrafikförmågan.

Betydande framsteg har gjorts i fråga om den *ekonomiska politiken och penningpolitiken*. Den allmänna anpassningen av den ekonomiska politiken och penningpolitiken till gemenskapens regelverk har kommit långt.

När det gäller *statistik* har det överlag gjorts goda framsteg. En tillfredsställande nivå av anpassning av lagstiftningen har uppnåtts. Det krävs dock ansträngningar särskilt för att stärka den administrativa kapaciteten, och förbättra den makroekonomiska statistiken samt jordbruks- och företagsstatistiken.

Goda framsteg har gjorts när det gäller *socialpolitik och sysselsättning*. Anpassningen av lagstiftningen har uppnått en god nivå, även om vissa luckor återstår. Ytterligare ansträngningar fordras för att stärka den administrativa kapaciteten i god tid före anslutningen så att genomförandet och kontrollen av efterlevnaden sker på ett riktigt sätt.

Kroatien har gjort goda framsteg när det gäller *företags- och industripolitik*, särskilt i fråga om politiken för små och medelstora företag samt den industriella strategin och omstruktureringen av stålindustrin. I andra sektorer, bl.a. varvsindustrin, fordras betydande insatser. På det hela taget har anpassningen uppnått en god nivå.

I fråga om *transeuropeiska nät* har Kroatien gjort goda framsteg och fortsätter att aktivt delta i transportobservationsorganet för sydöstra Europa.

Vissa framsteg kan rapporteras på området *regionalpolitik och samordning av strukturinstrument*. Det fordras fortfarande insatser för att inrätta institutionell och administrativ kapacitet. På det hela taget är Kroatien delvis anpassat till gemenskapens regelverk inom detta kapitel.

Kroatien har gjort vissa framsteg när det gäller *domstolsväsendet och de grundläggande rättigheterna*. Reformerna av domstolsväsendet fortsätter även om det sker relativt långsamt. Betydande problem kvarstår. De flesta verktyg för korruptionsbekämpning har inrättats men på grund av problemets omfattning har dessa inte utnyttjats i tillräcklig utsträckning. De rättsliga bestämmelserna om grundläggande rättigheter är i allmänhet tillräckliga, men trots vissa framsteg återstår det en rad betydande problem rörande genomförandet.

Kroatien har gjort vissa framsteg på området *rättvisa, frihet och säkerhet*, särskilt när det gäller kampen mot narkotika och åtgärder mot människohandel. Betydande insatser fordras dock för att förvalta de yttre gränserna. Konkreta resultat behövs också för att bekämpa den organiserade brottsligheten som utgör ett problem. Kroatien måste öka sina ansträngningar för att trygga den nödvändiga administrativa kapaciteten för att genomföra och kontrollera efterlevnaden av EU:s regelverk efter anslutningen.

Det har gjorts goda framsteg i fråga om *vetenskap och forskning* samt *utbildning och kultur*. Överlag har anpassningen kommit långt men det krävs fortfarande vissa ytterligare ansträngningar.

Det har överlag gjorts goda framsteg inom kapitlet om *miljö*, särskilt när det gäller luftkvalitet, kemikalier och genetiskt modifierade organismer. Betydande ansträngningar kommer att krävas i fråga om vatten, kontroll av föroreningar från industrin och riskhantering, klimatförändringar och horisontella sektorer. Avsevärda insatser kommer att fordras när det gäller investeringar.

Vissa framsteg har gjorts i fråga om *konsumentskydd och hälsoskydd*. Anpassningen av lagstiftningen har uppnått en god nivå. Det fordras dock ytterligare ansträngningar på området produktsäkerhet för konsumenter, inbegripet systemet för snabbt informationsutbyte (RAPEX), och gemenskapens regelverk på folkhälsoområdet när det gäller tobak och reproduktiva vävnader och celler.

När det gäller *tullunionen* har Kroatien gjort goda framsteg. Det krävs fortfarande ansträngningar för att fortsätta anpassningen av lagstiftningen, skapa förutsättningar för ett effektivt genomförande av tullreglerna och göra ytterligare framsteg när det gäller IT-samtrafikförmågan.

Kroatien har gjort ytterligare framsteg på området *yttre förbindelser*. Anpassningen har kommit en god bit på väg inom detta område.

Kroatien har fortsatt att göra framsteg när det gäller *utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik*. Kroatien har överlag uppnått en god anpassningsnivå men måste stärka genomförandet av bestämmelserna om vapenkontroll och kontrollen av deras efterlevnad, inbegripet öppenhet när det gäller vapenrelaterad information.

Kroatien har gjort vissa framsteg i fråga om *finansiell kontroll*. Det krävs fortsatta ansträngningar för att inrätta en kraftfull och adekvat intern finansiell kontroll inom den offentliga sektorn, särskilt avseende förvaltningssystemet för EU-medel.

Vissa ytterligare framsteg har gjorts när det gäller *finansiella bestämmelser och budgetbestämmelser*, särskilt avseende utvecklingen av en samordningsstruktur för egna medel. På det hela taget har Kroatien uppnått en god anpassningsnivå.

F.d. jugoslaviska republiken Makedonien

F.d. jugoslaviska republiken Makedonien har gjort vissa framsteg under det senaste året men uppfyller inte de **politiska kriterierna**. Parlamentsvalet 2008 nådde inte upp till viktiga internationella standarder och rekommendationerna från OSSE/ODIHR måste tillämpas till fullo. Bristen på konstruktiv politisk dialog mellan de större politiska partierna och aktörerna har haft negativ inverkan på de politiska institutionernas funktion. Större ansträngningar görs nu för att främja politisk dialog. Åtgärder har vidtagits för att hantera viktiga prioriteringar i partnerskapet för anslutning och ytterligare insatser fordras.

Genomförandet av Ohrid-ramavtalet bidrar till befästandet av de *demokratiska principerna och rättsstatsprincipen*. Antagandet av en språklag utgjorde ett viktigt steg framåt i relationerna mellan landets etniska grupper. Det krävs ytterligare ansträngningar i en konstruktiv anda för att uppnå målsättningarna i Ohridavtalet.

Genomförandet av de tidiga parlamentsvalen 2008 stördes av våld och oegentligheter. Myndigheterna har börjat ställa förövarna inför rätta och tillämpa rekommendationerna från OSSE/ODIHR om genomförandet av val, bl.a. genom att ändra vallagen. En ny *koalitionsregering* av multietnisk karaktär inrättades i juli. Oppositionspartierna bojkottade det nya *parlamentet* under en längre tid och parlamentet använde i stor utsträckning nödförfaranden för att anta lagstiftning. Betydande ytterligare ansträngningar behövs för att förbättra och vidmakthålla den politiska dialogen.

Vissa framsteg har gjorts i fråga om *reformen av den offentliga förvaltningen* genom införandet av löneincitament och antagandet av ett utbildningssystem, i enlighet med kraven i lagen om den offentliga förvaltningen. Det har dock inte gjorts många framsteg för att garantera att rekryteringen till högre befattningar grundar sig på yrkeskvalifikationer. Upprättandet av en stabil, professionell offentlig förvaltning grundad på meriter måste prioriteras. Byrån för offentliganställda måste få en förstärkt roll och personalenheterna i fackministerierna måste få ökad kapacitet. Framsteg har gjorts i genomförandet av reformen av polisväsendet. De åtta nya regionala polischeferna och samtliga 38 nya lokala polischefer har utsetts i enlighet med lagen. Utbildningen av polismän har fortsatt och personalförvaltningen förbättrats. Politiseringen av de högre befattningarna i polisväsendet i vissa områden väcker dock allvarliga farhågor.

Goda framsteg har gjorts när det gäller *reformen av rättsväsendet*. Den nya appellationsdomstolen och förvaltningsdomstolen samt det rättsliga rådet är i gång och det nya rådet för allmänna åklagare har inlett sina sammanträden. Domar- och åklagarhögskolan har inrättats och nya IT-system har införts i domstolarna. Det fordras dock en ytterligare förstärkning av domstolsväsendets oberoende, effektivitet, personalresurser och budgetram. De lediga platserna i åklagarmyndigheten måste fyllas. Det finns fortfarande ett antal icke avgjorda mål och de nyligen genomförda reformerna har ännu inte gett tydliga resultat, särskilt när det gäller rättsväsendets opartiskhet, ansvarsskyldighet och effektivitet.

Ytterligare framsteg har gjorts när det gäller genomförandet av *politiken för bekämpning av korruption*. Regeringens handlingsplan har tilldelats en specifik budget. Särskilda utredningsåtgärder får nu användas i korruptionsmål. En handlingsplan mot intressekonflikter har antagits. Fällande domar har avkunnats i vissa uppmärksammade fall. Inställningen till korruption har förbättrats något. Korruptionen är emellertid fortfarande omfattande och utgör ett synnerligen allvarligt problem. Det fordras ytterligare åtgärder, särskilt för att stärka den operativa samordningen bland de brottsbekämpande organen och för att genomföra bestämmelserna om finansiering av politiska partier och valkampanjer.

De rättsliga och institutionella ramarna för *skydd av mänskliga rättigheter och minoriteter* har överlag inrättats. Ytterligare ansträngningar fordras dock för att förbättra genomförandet på ett antal områden.

Anklagelser om *misshandel* som utövats av polisen måste utredas och lagföras mer effektivt. *Fångvårdsinfrastrukturen* håller gradvis på att renoveras. Åtgärder måste dock vidtas för att undanröja omänskliga och förnedrande förhållanden och för att skapa en professionell förvaltning. När det gäller *kvinnors rättigheter* har en nationell strategi mot våld i hemmet antagits och bestämmelserna mot våldtäkt har skärpts. Det krävs dock oförminskade ansträngningar för att skydda kvinnor mot alla former av våld. När det gäller *barns rättigheter* har den obligatoriska skolgången utökats och lagen om rättskipning för minderåriga har trätt i kraft. Ansträngningarna för att skydda barnens rättigheter måste dock stärkas.

I fråga om *kulturella rättigheter* och *minoriteters rättigheter* har det gjorts vissa framsteg i genomförandet av strategin för rättvis representation i enlighet med Ohrid-ramavtalet. En språklag har antagits som föreskriver en ökad användning av albanska språket i parlamentet. En lag om främjande och skydd av mindre folkgruppers rättigheter har antagits, som bl.a. föreskriver att en särskild byrå ska inrättas.

Myndigheterna måste dock göra ytterligare ansträngningar för att främja integrationen av de etniska grupperna i landet, särskilt på utbildningsområdet. De mindre etniska minoriteternas problem uppmärksammas inte tillräckligt. Få framsteg kan rapporteras när det gäller *romerna*. De relevanta handlingsplanerna genomförs långsamt. Romerna lever fortfarande under mycket svåra förhållanden. De utsätts för diskriminering och har dålig tillgång till utbildning, socialt skydd, hälso- och sjukvård, boende och sysselsättning.

När det gäller *regionala frågor och internationella förpliktelser* har f.d. jugoslaviska republiken Makedonien till fullo samarbetat med Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien (Icty). De reformer av rättsväsendet som fordras för att trygga en korrekt hantering av de ärenden som hänskjuts tillbaka till de nationella myndigheterna har antagits och den relevanta utbildningen av domare och åklagare har genomförts. När det gäller Internationella brottmålsdomstolen överensstämmer det bilaterala avtalet om immunitet med Förenta staterna inte med EU:s gemensamma ståndpunkt och principer.

Landet har fortsatt att delta aktivt i regionala initiativ, däribland det nya regionala samarbetsrådet. Landet åtog sig det första ordförandeskapet för 2006 års centraleuropeiska frihandelsavtal (Cefta) sedan det hade trätt i kraft.

En gemensam kommitté om utstakningen av gränsen med Kosovo har inrättats och närmar sig slutet av processen. Regeringen beslutade sig för att erkänna Kosovos självständighet i oktober.

F.d. jugoslaviska republiken Makedonien har överlag goda förbindelser med länderna i regionen. Förbindelserna med Grekland har dock påverkats ytterligare av den olösta namnfrågan. Åtgärder och uttalanden som kan inverka negativt på landets goda grannförbindelser bör undvikas. Det förblir av central betydelse att bibehålla goda grannförbindelser, inklusive en ömsesidigt godtagbar förhandlingslösning på namnfrågan under FN:s överinseende.

Ekonomi i f.d. jugoslaviska republiken Makedonien har bibehållit en stadig tillväxt. Det mindre fördelaktiga internationella ekonomiska klimatet har dock bidragit till en kraftig försämring av bytesbalansen och högre inflation. Framstegen med strukturreformerna har fortsatt och företagsklimatet har förbättrats. Den ihållande mycket höga arbetslösheten är dock fortsatt ett stort bekymmer. Institutionella svagheter och brister när det gäller tillämpningen av rättsstatsprincipen utgör fortfarande ett hinder för en välfungerande marknadsekonomi och inverkar negativt på företagsklimatet.

När det gäller de **ekonomiska kriterierna** har f.d. jugoslaviska republiken Makedonien kommit långt. Landet är nu närmare att bli en fungerande marknadsekonomi. Det bör kunna möta konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom EU på medellång sikt, under förutsättning att det kraftfullt genomför sitt övergripande reformprogram för att undanröja de betydande strukturella svagheter.

Det råder fortfarande ett brett samförstånd i landet om vad som är viktigt i den ekonomiska politiken. Policy-mixen överensstämmer överlag med makroekonomisk stabilitet och förutsägbarhet. Landet har uppvisat en stabil tillväxt. De offentliga finansernas kvalitet har förbättrats genom sänkta skattesatser och effektivare skatteuppbörd, samt ökade utgifter för infrastruktur och utbildning. Den relativt låga skuldsättningsgraden i den offentliga sektorn har bibehållits. Den förbättrade skatteuppbörden tyder på en viss framgång när det gäller att minska den informella ekonomins omfattning.

De utländska direktinvesteringarna ökade markant under förra året. Privatiseringen har i stort sett slutförts. Den privata sektorns andel av den totala produktionen utgör ungefär 80 % av förädlingsvärdet. Liberaliseringen av priser och handel har slutförts i stort sett i alla sektorer. Konkursförfarandena har förkortats ytterligare och registreringen av mark och egendom har accelererat. Reglerings- och tillsynsmyndigheternas ekonomiska oberoende har förstärkts något. Finansförmedlingen har ökat. Konkurrensen i nätverksindustrierna har förbättrats. Dessutom har åtgärder vidtagits för att förbättra kvaliteten på humankapitalet. Den ekonomiska integrationen med EU är på god väg.

Det ökade underskottet i bytesbalansen har dock lett till ökad sårbarhet utåt, vilket ytterligare ökat betydelsen av budgetdisciplin. Arbetsmarknaden fungerar fortfarande dåligt. Arbetslösheten är fortfarande mycket hög. Marknadsekonomi hämmas fortfarande av institutionella svagheter och behovet av att stärka rättsstatsprincipen. Den offentliga förvaltningen är fortfarande ineffektiv och i vissa sektorer är graden av rättssäkerhet fortfarande låg, vilket inverkar negativt på landets förmåga att attrahera utländska investeringar. Domstolsväsendet fortsätter att vara en flaskhals och reglerings- och tillsynsmyndigheterna saknar ibland fortfarande de resurser som fordras för att de ska kunna fungera effektivt.

Den informella sektorn är fortfarande stor trots ansträngningarna att minska dess storlek. Den underblåses av en svag regelram och av brister i kontrollen av att lagstiftningen efterlevs, även när det gäller kampen mot korruption och organiserad brottslighet. Den informella

sektorn är fortfarande ett stort problem eftersom den minskar skatteunderlaget och gör den ekonomiska politiken mindre effektiv.

F.d. jugoslaviska republiken Makedonien har gjort ytterligare ansträngningar för att förbättra sin **förmåga att påta sig de skyldigheter som följer av ett medlemskap**. Det har gjort vissa framsteg när det gäller att uppfylla prioriteringarna i anslutningspartnerskapet. Landet uppvisar dock fortfarande stora brister när det gäller att genomföra lagstiftningen och effektivt övervaka att den efterlevs. Det finns inte tillräckliga mänskliga och ekonomiska resurser för att gemenskapens regelverk ska kunna genomföras på alla punkter.

När det gäller den *fria rörligheten för varor* har den administrativa kapaciteten förbättrats men den är fortfarande otillräcklig för att garantera efterlevnaden. Den största delen av gemenskapens regelverk på detta område har ännu inte införlivats eller genomförts. Begränsade framsteg har gjorts när det gäller den *fria rörligheten för arbetstagare* samt *etableringsrätten och friheten att tillhandahålla tjänster*, där anpassningen av lagstiftningen till gemenskapens regelverk fortfarande befinner sig på ett tidigt stadium. Goda framsteg har gjorts när det gäller tillnärmningen av lagstiftningen på området *fri rörlighet för kapital*. Den administrativa kapaciteten och resultaten när det gäller att bekämpa penningtvätt är inte tillräckliga.

Avsevärda framsteg har gjorts på området *offentlig upphandling*. Den nyligen antagna lagstiftningen om koncessioner och offentlig-privata partnerskap har dock ännu inte anpassats till gemenskapens regelverk. De pågående insatserna för att utbilda de upphandlande myndigheterna och ekonomiska operatörerna om de nya reglerna för offentlig upphandling måste fortsätta. Det har gjorts goda framsteg på området *bolagsrätt*, där anpassningen av lagstiftningen nu är tillfredsställande. När det gäller lagstiftningen om *immaterialrätt* har det gjorts framsteg med att stärka den rättsliga ramen och öka den administrativa kapaciteten. Kontrollen av efterlevnaden förbättras långsamt men det behövs ytterligare ansträngningar för att nå en tillfredsställande nivå i kampen mot piratkopiering och varumärkesförfalskning.

Det har gjorts goda, men ojämna, framsteg på *konkurrensområdet*, inbegripet den statliga stödpolitiken. Konkurrensmyndigheten behöver fortfarande mer och bättre utbildad personal och lämplig finansiering. Förhandskontrollen av statligt stöd är inte tillräckligt effektiv.

Framsteg har gjorts i fråga om anpassning av lagstiftningen till gemenskapens regelverk på området *finansiella tjänster*. Tillsynsorganens administrativa kapacitet är fortfarande bristfällig, särskilt när det gäller försäkringar, där kontrollen av efterlevnaden är särskilt otillräcklig.

På området *informationssamhället och medierna* kan betydande framsteg rapporteras i fråga om anpassningen till gemenskapens regelverk om elektronisk kommunikation, inbegripet genomförande av kontrollen av efterlevnaden. Detta har ökat konkurrensen vilket gynnat konsumenterna. Den ekonomiska situationen för radio- och tv-styrelsen samt radio och TV i allmänhetens tjänst förblir dock bekymmersam.

På området *jordbruk och landsbygdsutveckling* har de politiska framstegen följts av en ökning av de relevanta institutionernas administrativa kapacitet och ett bättre genomförande, även om anpassningen till gemenskapens regelverk fortfarande befinner sig i ett tidigt skede. Måttliga framsteg har gjorts när det gäller *livsmedelssäkerhet och veterinära och fytosanitära frågor*, framför allt på lagstiftningsområdet. Den administrativa kapaciteten har stärkts, men den är ännu inte tillräcklig för att garantera ett riktigt genomförande av gemenskapens regelverk.

Framsteg har gjorts när det gäller anpassningen av lagstiftningen på *fiskeområdet*, där den administrativa kapaciteten ännu inte har utvecklats.

Goda framsteg kan rapporteras när det gäller *transportpolitiken*. Den administrativa kapaciteten är dock fortfarande otillräcklig inom alla sektorer. Tillsynsorgan och säkerhetsmyndigheter har ännu inte blivit operativa på områdena väg-, luft- och järnvägstransport. Ett fortsatt genomförande krävs av de reformer som företagits på järnvägsområdet.

Framsteg har gjorts på *energiområdet*, särskilt när det gäller anpassning av lagstiftningen och liberalisering av elmarknaden. Vissa olösta problem rörande tariffer och eldistribution kräver fortfarande uppmärksamhet. Den administrativa kapaciteten för att kontrollera efterlevnaden av politiken för energieffektivitet och strålningsskydd har förbättrats, men måste stärkas ytterligare. Tillsynsmyndigheternas oberoende är fortfarande otillräckligt.

Anpassningen av lagstiftningen i fråga om indirekt *beskattning* är tillräcklig men måste förbättras när det gäller direkt beskattning. Den administrativa kapaciteten för skatteuppbörd har förbättrats markant och skatteintäkterna har ökat, men det fordras fortfarande insatser för att effektivt genomföra skattelagstiftningen och kontrollera att den efterlevs. De betydande ansträngningar som gjorts för att sätta stopp för korruptionen inom denna sektor måste fortsätta.

Vissa framsteg har gjorts i fråga om anpassning av lagstiftningen till gemenskapens regelverk och administrativ kapacitet på området *ekonomisk politik och penningpolitik*. På *statistikområdet* har framsteg gjorts när det gäller att förbättra både den statistiska infrastrukturen och den sektorsindelade statistiken. Anpassningen av klassificeringar till gemenskapens regelverk har kommit långt. Det fordras ytterligare ansträngningar för att uppnå och bibehålla en tillräcklig kvalitet på statistikområdet.

Begränsade framsteg kan rapporteras på området *syssetsättning och socialpolitik*. En måttlig nivå av anpassning av lagstiftningen har uppnåtts. Den administrativa kapaciteten stärks långsamt, men den är fortfarande otillräcklig för att den antagna lagstiftningen och politiken ska kunna genomföras korrekt.

Goda framsteg har gjorts på området *företags- och industripolitik*, särskilt när det gäller regelramen och den sektoriella politiken.

Framsteg har gjorts på området *transeuropeiska nät*. Landet fortsätter att aktivt delta i transportobservationsorganet för sydöstra Europa (South East Europe Transport Observatory). Det stora behovet av ekonomiska resurser för att uppgradera infrastrukturen är fortfarande ett stort hinder.

Vissa framsteg kan rapporteras på området *regionalpolitik och samordning av strukturinstrumenten*, även om det fortfarande fordras omfattande insatser för att genomföra de delar i gemenskapsinstrumentet för stöd inför anslutningen som fungerar som förelöpare till strukturfonderna. Den administrativa kapaciteten på regional och lokal nivå och i fackministerierna måste stärkas betydligt.

Vissa framsteg har gjorts på området *rättsväsendet och de grundläggande rättigheterna*. När det gäller reformen av rättsväsendet har det rättsliga rådet inlett sin verksamhet, rådet för allmänna åklagare har inrättats och lagen om den allmänna åklagarmyndigheten har antagits. Det fordras dock en ytterligare förstärkning av rättsväsendets oberoende, effektivitet,

personalresurser och budgetram. Lagen om straffrättsliga förfaranden har ändrats för att möjliggöra användning av speciella utredningsmetoder i korruptionsfall. Handlingsplanen mot korruption har tilldelats en särskild budget. Det fordras ytterligare insatser, särskilt i fråga om finansiering av politiska partier och valkampanjer. När det gäller grundläggande rättigheter har en språklag antagits som möjliggör en ökad användning av albanska språket i offentliga sammanhang. Det fordras dock ytterligare insatser för att uppmärksamma de mindre omfattande etniska minoriteternas problem, inbegripet romerna.

På området *rättvisa, frihet och säkerhet* har de behöriga myndigheternas operativa kapacitet ytterligare förbättrats. Framsteg kan rapporteras inom polissamarbete, bekämpning av organiserad brottslighet, migrations-, asyl- och viseringspolitik samt gränsförvaltning. Lagstiftningen har överlag antagits och håller på att genomföras. Avtalen om återtagande och förenklade viseringsförfaranden mellan EG och f.d. jugoslaviska republiken Makedonien trädde i kraft i januari 2008. En dialog om liberalisering av viseringsbestämmelserna med Europeiska kommissionen har inletts. Goda framsteg har gjorts när det gäller att uppnå riktmärkena i färdplanen för liberalisering av viseringsbestämmelserna, särskilt i fråga om införande av biometriska pass. Framsteg har gjorts inom profilering och splittring av kriminella grupper som ägnar sig åt människohandel, men landet förblir ett ursprungs-, transiterings- och bestämmelseland för människohandel. Politiseringen av polismän i högre befattningar har lett till missbruk. Den övergripande administrativa kapaciteten måste stärkas ytterligare och organiserad brottslighet är fortfarande ett allvarligt problem, som påverkar rättsstatsprincipen och företagsklimatet.

På området *vetenskap och forskning* har det gjorts framsteg i fråga om organiseringen av forskningssamarbete på nationell nivå, men kapaciteten är fortfarande otillräcklig. Det första årets deltagande i sjunde ramprogrammet har gett goda resultat. Det behövs fortfarande omfattande ansträngningar för att underlätta integrationen i det europeiska området för forskningsverksamhet.

Goda framsteg har gjorts på området *utbildning och kultur*, även om kapaciteten att genomföra den antagna lagstiftningen fortfarande är otillräcklig. Landet bör fortsätta sina ansträngningar för att förbereda förvaltningen av programmen Livslångt lärande och Aktiv ungdom.

Framsteg har gjorts när det gäller att utveckla den rättsliga ramen på *miljöområdet*, särskilt i fråga om den horisontella lagstiftningen samt luft- och avfallssektorerna. En betydande mängd genomförandelagstiftning måste utarbetas. Vissa sektorer, såsom vattenkvalitet och naturskydd, släpar efter i utvecklingen. Den administrativa kapaciteten måste förbättras betydligt och investeringarna i miljöinfrastruktur är fortfarande otillräckliga, även om betydande insatser har gjorts för att öka de ekonomiska resurserna. På området *konsument- och hälsoskydd* har framsteg gjorts när det gäller att bygga upp den institutionella kapaciteten för konsumentskydd och öka anslagen för folkhälsa. Det saknas dock fortfarande ett effektivt och öppet system för marknadsövervakning. Det saknas tillräckliga administrativa resurser för att man fullt ut ska kunna genomföra lagstiftning, strategier och handlingsplaner på folkhälsoområdet.

Avsevärda framsteg har gjorts på området *tullunionen*. Tulluppbörden har ökat avsevärt och goda resultat har uppnåtts i kampen mot gränsöverskridande brottslighet. Anpassningen av tulllagstiftningen till gemenskapens regelverk är god, men den måste harmoniseras ytterligare. Den administrativa och operativa kapaciteten har förbättrats avsevärt och kampen mot korruptionen har lett till påtagliga resultat.

Vissa framsteg har gjorts i fråga om anpassningen till *EU:s politik för yttre förbindelser*, särskilt som ett resultat av genomförandet av Centraleuropeiska frihandelsavtalet och på området *utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik*. Det fordras ytterligare ansträngningar för att stärka den administrativa kapaciteten på dessa områden.

På området *finansiell kontroll* har det gjorts begränsade framsteg i fråga om att anpassa och genomföra lagstiftningen. Den administrativa kapaciteten hos de institutioner som ansvarar för intern finansiell kontroll och extern revision i den offentliga sektorn har förstärkts, men den är fortfarande otillräcklig för att uppfylla de skyldigheter som gemenskapens regelverk medför. På området *finans- och budgetbestämmelser* har vissa framsteg gjorts när det gäller att bekämpa mervärdesskatte- och tullbedrägerier. Så småningom kommer det att fordras lämpliga samordningsstrukturer, genomförandebestämmelser och en förstärkning av den administrativa kapaciteten på området egna medel.

Montenegro

Montenegro har gjort viktiga framsteg när det gäller **de politiska kriterierna**, genom att förbättra den rättsliga ramen och stärka sin institutionella kapacitet i enlighet med det europeiska partnerskapet. Genomförandet av författningen har fortgått i god takt. Montenegro måste dock fortfarande öka sina ansträngningar för att genomföra reformerna. Det krävs särskilda insatser för att slutföra reformen av rättsväsendet. Trots vissa framsteg är kampen mot korruption och organiserad brottslighet fortfarande en stor utmaning. Det politiska samförståndet är fortfarande starkt i fråga om EU-relaterade frågor, men måste breddas på andra områden som rör statsbyggnad. Den administrativa kapaciteten måste förbättras.

Demokratin och rättsstatsprincipen har stärkts. Vissa framsteg har gjorts i genomförandet av den nya författning som antogs i oktober 2007. Det finns dock ett behov av att förbättra samhällsstyrningen och domstolsväsendets funktion, samt att visa större politisk vilja att uppnå resultat i kampen mot korruptionen.

Parlamentet har inrättat ett råd för europeisk integration som leds av en oppositionsmedlem. Verksamheten på lagstiftningsområdet har varit intensiv. Parlamentet måste dock ytterligare befästa sin kapacitet och effektivitet som ett organ som stiftar lagar och utövar politisk tillsyn.

Regeringen har fortsatt anpassningen till de krav som uppstått genom landets självständighet. Den har ytterligare förbättrat sin samordning av den europeiska integrationen. Men förvaltningen och kapaciteten, särskilt i fackministerierna, är fortfarande svag.

Framsteg har gjorts när det gäller att förstärka den rättsliga ramen för den *offentliga förvaltningen*. Vissa framsteg har gjorts i fråga om förvaltning av personalresurser och reform av den lokala förvaltningen. Bristen på personalresurser och ekonomiska resurser, tillsammans med strukturella svagheter och korruption, fortsätter att hämma den offentliga förvaltningens allmänna effektivitet. Den administrativa kapaciteten är fortfarande begränsad. På nyckelområden, såsom stadsplanering och miljöskydd, är den befintliga administrativa strukturen och kapaciteten otillräcklig och måste förbättras. Det finns behov av att ytterligare förbättra lagstiftningen om den offentliga förvaltningen och se till att den genomförs på ett konsekvent sätt. Ombudsmannaämbetet har stärkts genom inrättandet av två vice ombudsmänstjänster, men dess övergripande effektivitet är fortfarande begränsad.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller reformen av *rättsväsendet*. Montenegro har antagit en handlingsplan och lagstiftning som genomför den nya författningen. I september 2008 inrättades särskilda avdelningar i högre rättsinstanser för att bekämpa organiserad brottslighet,

korruption, krigsförbrytelser och terrorism. Det saknas dock fortfarande central reformlagstiftning för att trygga rättsväsendets oberoende och ansvarsskyldighet. Rättsväsendets allmänna effektivitet är fortfarande låg. Oavgjorda mål i civil- och straffrättsliga ärenden och alltför långa förfaranden är fortfarande ett bekymmer. Brottmålen rörande bortförandet och försvinnandet av mer än 80 bosniska civilpersoner 1992 har ännu inte slutförts.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller att stärka den strategiska och administrativa ramen för *kampen mot korruption*. Inställningen till korruption har förbättrats något. Genomförandet är dock fortfarande bristfälligt och resultaten har hittills varit begränsade. Central lagstiftning, som en ny lag om intressekonflikter, har ännu inte antagits. Montenegro saknar starka och oberoende tillsyns- och revisionsmyndigheter. De brottsbekämpande myndigheternas utredningskapacitet är fortsatt otillräcklig, vilket leder till ett mycket litet antal fällande domar i korruptionsmål. Korruptionen är fortfarande omfattande och ett synnerligen allvarligt problem.

Vissa framsteg har gjorts på området *mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter*, där Montenegro i stora drag uppfyller europeiska standarder. Garantin om retroaktiv tillämpning av Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna måste klargöras i lagen om genomförandet av författningen. Fleråriga strategier för socialt skydd och skydd av *barn*, integration av personer med funktionshinder och skydd av äldre antogs i november 2007, men i praktiken har förhållandena ännu inte förbättrats på något väsentligt sätt. Det fordras ett större intresse från allmänheten och lämplig lagstiftning för att motarbeta våld i hemmet riktat mot *kvinnor*. Framsteg behövs när det gäller att definiera genomförandemekanismer, förbättra skyddet mot och öka medvetenheten om könsbaserad diskriminering. Mot bakgrund av den senaste tidens incidenter där journalister attackerats måste *ytrandefriheten* skyddas bättre. Grundliga utredningar måste genomföras i sådana fall. Våld och ärekränkning av journalister är ett bekymmer. Villkoren för det *civila samhällets* organisationer förblir överlag tillfredsställande, men det finns utrymme för förbättringar i samarbetet mellan regeringen och det civila samhället. När det gäller *äganderätt* fortgår förfarandena för återlämnande och kompensation, och klagomål fortsätter att inkomma mot beslut som fattats av de tre regionala återlämnandekommissionerna i första instans.

Montenegro har gjort vissa framsteg med att stärka ramarna för *skydd av minoriteter* genom att anta en politisk strategi för minoriteter och en nationell strategi för *romer*, inrätta nationella minoritetsråd och upprätta särskilda finansieringsmekanismer. De flesta genomförandemekanismer, inbegripet fördelningen av medel, har dock ännu inte inrättats. Förbindelserna mellan olika etniska grupper fungerar väl men de sociala och ekonomiska rättigheterna för fördrivna personer, bland dem många romer från Kosovo, är ännu inte tryggade. De romska, ashkaliska och egyptiska befolkningsgrupperna lever fortfarande under mycket svåra förhållanden. De utsätts för diskriminering och har dålig tillgång till utbildning, socialt skydd, hälso- och sjukvård, bostäder och sysselsättning. Regeringens nyligen antagna strategi för perioden 2008–2012 måste nu genomföras.

När det gäller *regionala frågor och internationella förpliktelser* har Montenegro fortsatt att spela en konstruktiv roll i regionen och delta aktivt i det regionala samarbetet, inbegripet det nyligen inrättade regionala samarbetsrådet och det centraleuropeiska frihandelsavtalet (Cefta). Samarbetet med Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien (Icty) är fortsatt tillfredsställande och Montenegro har undertecknat samarbetsavtal om prövning av krigsförbrytelser med de statliga åklagarmyndigheterna i Serbien och Kroatien.

De goda förbindelserna och samarbetet med de omgivande länderna har främjats ytterligare. Det bilaterala samarbetet har vidareutvecklats. Framsteg har särskilt uppnåtts genom reglering av bilaterala gränsfrågor mellan Montenegro och Kroatien, i och med att länderna gemensamt beslutade att hänskjuta ärendet om Prevlakahalvön till Internationella domstolen. Montenegro erkände Kosovos¹⁰ självständighet i oktober 2008.

När det gäller Internationella brottmålsdomstolen överensstämmer det bilaterala avtalet om immunitet med Förenta staterna inte med EU:s gemensamma ståndpunkt och riktlinjer.

Den kraftfulla expansionen av Montenegros **ekonomi** har fortsatt. Strukturereformerna har påskyndats och den institutionella kapaciteten förstärkts. Den makroekonomiska stabiliteten har försvagats på grund av stigande inflation och sårbarhet utåt. Brister i rättsstatsprincipen och sätt att åtgärda detta är fortfarande den huvudsakliga utmaningen när det gäller ekonomisk utveckling.

När det gäller **de ekonomiska kriterierna** har landet gjort ytterligare framsteg mot en fungerande marknadsekonomi. De pågående reformerna måste slutföras och snabbt genomföras för att man på medellång sikt ska kunna hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna i EU.

Den ekonomiska tillväxten är fortfarande stabil, pådriven av starka utländska direktinvesteringar och inhemsk efterfrågan som ytterligare minskade arbetslösheten. Avmattningen i de kommersiella bankernas utlåning under 2008 till en mer hållbar nivå har stärkt den makroekonomiska stabiliteten. De starka offentliga finanserna har möjliggjort ytterligare kapitalinvesteringar och en ytterligare minskning av den offentliga utlandsskulden. Privatiseringsprocessen har påskyndats, varigenom de offentliga finansernas exponering minskat och konkurrenskraften ökat.

Omstruktureringen av transport- och energisektorerna har påbörjats. Regleringen av sektorn för finansiella tjänster och dess funktion har förbättrats genom omarbetningen och genomförandet av en ny banklag, och inrättandet av en försäkringstillsynsmyndighet. Rådet för undanröjande av hinder för företag har inrättats. Förbättringen av personalresurserna fortsatte i och med genomförandet av effektivare utbildningsprogram. Den ekonomiska integrationen med EU är fortsatt hög.

Underskottet i bytesbalansen har dock nått högre nivåer än någonsin tidigare och dess finansieringsstruktur har blivit mindre fördelaktig. Finanspolitiken har varit fortsatt välavvägd trots konjunkturuppgångens tillfälliga karaktär. Den totala inflationen ökade på grund av stigande energi- och livsmedelspriser. Brist på arbetskraftskompetens och bristande överensstämmelse mellan den kompetens som står till förfogande och den som efterfrågas ledde till stigande löner. Privatiseringen av vissa företag misslyckades på grund av bristande intresse från investerarnas sida.

Industriproduktionen är fortfarande relativt instabil. De små och medelstora företagens exportkapacitet är fortsatt mycket begränsad. Marknadsinträdet, registreringen av mark och egendom och tillhandahållandet av byggnadstillstånd hämmas av administrativa brister. Den stora informella sektorn underblåses av en svag regelram och av brister i kontrollen av att lagstiftningen efterlevs, även när det gäller kampen mot korruption och organiserad

¹⁰ Enligt FN:s säkerhetsråds resolution 1244/99.

brottlighet. Den informella sektorn utgör fortfarande ett stort problem, eftersom den minskar skatteunderlaget och den ekonomiska politikens effektivitet.

Montenegro har gjort ytterligare framsteg när det gäller anpassningen till **europiska standarder**. Interimsavtalet genomförs på det hela taget utan problem sedan den 1 januari 2008. Goda framsteg har uppnåtts på områdena fri rörlighet för tjänster, tullar och skatter, jordbruk, transittrafik på väg och forskning. Vissa framsteg kan också rapporteras när det gäller inrättandet av den rättsliga ramen på områdena fri rörlighet för varor, konkurrens, offentlig upphandling, immateriella rättigheter, utbildning, sysselsättning och socialpolitik, industrin och små och medelstora företag, livsmedelssäkerhet samt rättvisa, frihet och säkerhet. Det fordras dock ytterligare förbättringar i fråga om färdigställandet av lagstiftningen, den institutionella strukturen och administrativa kapaciteten på dessa områden. Särskilda ansträngningar krävs på området rättvisa, frihet och säkerhet. Framstegen på områdena transport, energi, miljö och informationssamhället är fortfarande ojämna. Framstegen har varit otillfredsställande när det gäller utvecklingen av statistiska system.

När det gäller den *inre marknaden* har Montenegro gjort vissa framsteg i fråga om förverkligandet av motsvarande prioriteringar i det europeiska partnerskapet. På området *fri rörlighet för varor* fortsätter inrättandet av institutioner. Men Montenegro måste ytterligare stärka motsvarande administrativa kapacitet och personalresurser, öka samarbetet mellan de relevanta statliga institutionerna och anpassa den övergripande rättsliga ramen till gemenskapslagstiftningen. Det fordras också ytterligare insatser i fråga om gemenskapens sektorsspecifika regelverk.

Den rättsliga ramen på området *fri rörlighet för personer* har förbättrats genom antagandet av lagen om anställning av utlänningar och utlänningars arbete, som kommer att tillämpas från den 1 januari 2009. Betydande framsteg har gjorts på området *fri rörlighet för tjänster* på grund av liberaliseringen inom ramen för de pågående anslutningsförhandlingarna med WTO. När det gäller *etableringsrätten* ändrades bolagsrätten för att ytterligare anpassas till EU:s bolagsdirektiv.

Framsteg har också gjorts på området *fri rörlighet för kapital* genom att lagstiftningen om utländska valuta- och kapitaltransaktioner ändrades i och med att ett antal skyddsåtgärder drogs tillbaka.

Goda framsteg har uppnåtts på området *tullar och beskattning*. Lagstiftningen har anpassats ytterligare till gemenskapens regelverk. Oförminskade insatser fordras i fråga om såväl anpassningen som förbättringen av skatteuppbörden. Tull- och skattemyndigheternas administrativa kapacitet måste förbättras ytterligare, inbegripet en effektiv användning av riskanalys och datorisering. Kampen mot korruption är fortfarande en prioritet.

På *konkurrensområdet* har den institutionella uppbyggnaden fortsatt genom inrättandet av förvaltningen för konkurrensskydd och kommissionen för kontroll av statligt stöd. Deras verksamhetsmässiga oberoende måste tryggas och deras administrativa kapacitet stärkas.

Framstegen har fortsatt i systemet för *offentlig upphandling*. På vissa områden, såsom den allmännyttiga sektorn, koncessioner och offentlig-privata partnerskap är anpassningen fortfarande dålig. Personalen vid byrån för offentlig upphandling har fått utbildning men byråns administrativa kapacitet måste stärkas ytterligare.

Det fordras ytterligare ansträngningar för att skydda de *immateriella rättigheterna*. Montenegros kontor för immateriella rättigheter öppnades officiellt den 28 maj 2008, men den

institutionella kapaciteten och förmågan att kontrollera efterlevnaden av bestämmelserna är fortfarande begränsad, vilket även gäller allmänhetens medvetenhet.

Ytterligare framsteg har gjorts när det gäller utvecklingen av politik och lagstiftning på *sysselsättningsområdet*, genom antagandet av arbetslagstiftning, men genomförandekapaciteten släpar fortfarande efter i utvecklingen. När det gäller *socialpolitik* och skyddet av utsatta grupper, där Montenegro överlag fortsätter att uppfylla kraven, gjordes vissa framsteg i fråga om den rättsliga ramen och genom inrättandet av det sociala rådet som en plattform för att stärka den sociala dialogen.

Regeringen har vidtagit vissa inledande åtgärder i fråga om *folkhälsopolitik*, men överlag har framstegen varit begränsade.

Det har gjorts framsteg på *utbildningsområdet*. Den rättsliga ramen på utbildningsområdet och kvalitetssäkringssystemet har förstärkts. Det fordras ytterligare framsteg för att genomföra en övergripande strategi för livslångt lärande. Goda framsteg har gjorts när det gäller *forskning*, särskilt i fråga om utvecklingen av en strategi och det regionala och internationella samarbetet, inbegripet med EU.

Montenegros anslutning till *WTO* har nått slutskedet. Framsteg har noterats på både multilateral och bilateral nivå, inbegripet den överenskommelse som nåddes i april med EG.

När det gäller *den sektoriella politiken* kan framsteg rapporteras på området *industrin och små och medelstora företag*, även om de fortfarande är begränsade när det gäller harmonisering och påskyndade av förfarandet för utfärdande av licenser och tillstånd samt när det gäller inrättande av tjänster för företag.

På området *jordbruk och landsbygdsutveckling, livsmedelssäkerhet, veterinära och fytosanitära frågor* samt *fiske* kan framsteg rapporteras när det gäller lagstiftningsreformer och utvecklingsplanering. Genomförandet måste dock förbättras och ett integrerat system för livsmedelssäkerhet måste upprättas.

Vissa framsteg har uppnåtts på *miljöområdet* i fråga om anpassning till gemenskapens regelverk. Det krävs dock betydande insatser när det gäller genomförandet och kontrollen av efterlevnaden. Särskild uppmärksamhet måste ägnas åt att stärka den administrativa kapaciteten och inrätta effektiva kontrollorgan. Ytterligare ansträngningar bör ägnas åt att öka medvetenheten om miljöskyddsfrågor. Miljöskyddet, särskilt i kustområden och nationalparker, utgör överlag ett problem.

Framsteg har gjorts i liberaliseringen på *transportområdet*, särskilt när det gäller transittrafik på väg. Omstruktureringen av järnvägarna håller på att genomföras men villkoren för tillgång till infrastrukturen har ännu inte fastställts. Framstegen inom trafiksäkerhet och sjötransport och när det gäller en systematisk strategi för transportutveckling har varit begränsade. Det krävs omfattande insatser för att genomföra gemenskapens regelverk på luftfartsområdet. Montenegro fortsätter att aktivt delta i transportobservationsorganet för sydöstra Europa (South East Europe Transport Observatory).

Framsteg kan rapporteras inom *energisektorn*, men de är fortfarande ojämna. Fortsatta ansträngningar krävs för att uppfylla kraven i fördraget om energigemenskapen.

Vissa framsteg har gjorts på området *informationssamhället och medierna*. Det råder dock tvivel om oberoendet för den nya myndigheten för elektronisk kommunikation. Överföringen

av befogenheter till det nya tillsynsorganet kan dessutom få stora negativa ekonomiska effekter på myndigheten för radio- och tv-sändningar.

Utvecklingen inom den offentliga interna *finansiell kontrollen* och externa revisionen befinner sig fortfarande på ett tidigt stadium. Det fordras betydande insatser för att öka medvetenheten och utbildningen om de nya systemen. Den statliga revisionsenhetens oberoende och kapacitet måste stärkas betydligt.

Begränsade framsteg har gjorts i framtagandet av *statistik* och den administrativa kapaciteten är fortfarande mycket svag. Statistikmyndigheten (Monstat) har allvarliga problem att uppfylla sina åtaganden och saknar fortfarande yrkesmässigt oberoende. Det fordras omfattande insatser på alla områden för att uppnå en nivå som överensstämmer med EU:s standarder.

På området *rättvisa, frihet och säkerhet* har Montenegro börjat ta itu med sina prioriteringar, men genomförandet är fortfarande begränsat.

När det gäller *viseringspolitik* har Montenegro gjort framsteg. Avtalen om förenklade viseringsförfaranden och återtagande mellan Montenegro och Europeiska gemenskapen trädde i kraft i januari 2008. En dialog om liberalisering av viseringsbestämmelserna med Europeiska kommissionen har inletts. Montenegro har antagit relevant ny lagstiftning och börjat utfärda biometriska resedokument. Viseringsordningen överensstämmer dock inte helt med europeiska standarder och det fordras ytterligare ansträngningar för att uppfylla de kriterier som fastställts i färdplanen om liberalisering av viseringsbestämmelserna.

När det gäller *gränsförvaltning* har Montenegro börjat genomföra den integrerade gränsförvaltningsstrategin och handlingsplanen och stärka samarbetet mellan gränspolis och tullmyndigheterna. Det saknas dock fortfarande en ny lag om övervakning av statsgränsen. Vid flera gränsövergångar är den tekniska utrustningen otillräcklig.

På områdena *asyl* och *migration* har framstegen varit ojämna. Vissa framsteg har gjorts på asylområdet genom antagandet av sekundärlagstiftning och inrättandet av asylkontoret och den statliga kommissionen för överklagande av asylbeslut. På migrationsområdet befinner sig förberedelserna dock fortfarande på ett tidigt stadium. Ännu har ingen utlänningslag antagits. Den nyligen antagna migrationsstrategin måste genomföras i praktiken. Det saknas en förvarsenhet för illegala migranter.

Vissa framsteg har gjorts på området *penningtvätt* genom antagandet av en ny lag om förebyggande av penningtvätt och finansiering av terrorism. Sekundärlagstiftning måste nu antas och kapaciteten för genomförande ökas. Finansunderrättelseenhetens behörighet och kapacitet är fortfarande begränsad. De brottsbekämpande organens utredningskapacitet är fortfarande otillräcklig. Penningtvätt är fortfarande ett allvarligt bekymmer och det fordras betydande ytterligare insatser för att förhindra och bekämpa den.

En ny strategi mot narkotika har antagits och gränspolis och tullpersonalen har genomgått vidareutbildning, men verksamhet som rör transitering av och handel med *narkotika*, särskilt sådan som genomförs av organiserade kriminella grupper, är fortfarande ett allvarligt bekymmer. Narkotikamissbruket och den narkotikarelaterade brottsligheten i landet fortsätter att öka. Montenegro har börjat ta itu med sina prioriteringar men ytterligare åtgärder fordras.

Måttliga framsteg har gjorts på området polisverksamhet. Den interna omorganisationen av *polisväsendet* och fortbildningskurserna har fortsatt, men utrustning, lokaler och den yrkesmässiga kapaciteten måste förbättras ytterligare.

Vissa framsteg har gjorts i kampen mot den *organiserade brottsligheten*, särskilt genom antagandet av en aktualiserad handlingsplan och inrättandet av särskilda avdelningar för organiserad brottslighet i de högre rättsinstanserna. Den organiserade brottsligheten är fortfarande ett allvarligt bekymmer med konsekvenser för rättsstaten och företagen. En ny straffprocesslag har ännu inte antagits. Utredningarna är bristfälliga och leder till mycket få fällande domar. Få framsteg har gjorts när det gäller att förhindra *människohandel*. Montenegro är fortfarande ett ursprungs-, transiterings- och bestämmelseland. Utredningarna på detta område är sällsynta och det behövs en mer proaktiv strategi för att identifiera och bistå offer.

Framstegen när det gäller *skydd av personuppgifter* har varit begränsade. I brist på en ny lag och en oberoende och effektiv tillsynsmyndighet tillämpas inte de befintliga reglerna om skydd av uppgifter, vilket är ett allvarligt bekymmer.

Serbien

Serbien har gjort vissa framsteg när det gäller att uppfylla de **politiska kriterierna** i enlighet med det europeiska partnerskapet. Stabiliserings- och associeringsavtalet undertecknades i april 2008 och utgjorde en milstolpe i förbindelserna mellan EU och Serbien. Betydande framsteg har gjorts i samarbetet med Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien (Icty). Fullständigt samarbete förblir en central internationell skyldighet som landet måste uppfylla. I slutsatserna från rådets möte den 29 april 2008 enades EU:s ministrar om att lägga fram stabiliserings- och associeringsavtalet inför sina parlament för ratificering och gemenskapen enades om att genomföra interimsavtalet så snart som rådet beslutar om att Serbien samarbetar fullt ut med Icty. Det politiska livet i Serbien dominerades under året i stor utsträckning av Kosovos¹¹ självständighetsförklaring. Motsättningarna mellan de politiska partierna om viktiga politiska frågor hade en negativ inverkan på parlamentets och regeringens verksamhet, vilket ledde till tidiga parlamentsval. Efter president- och parlamentsvalen har stabiliteten i regeringen och samförståndet om den europeiska integrationen ökat. Den nya regering som bildades i juli 2008 har börjat ta itu med viktiga politiska prioriteringar och skynda på reformprocessen.

På områdena *demokrati och rättsstatsprincipen* har vissa framsteg gjorts när det gäller att anta lagstiftning för att genomföra den nya *författningsramen*. Det behövs dock ytterligare reformer för att se till att författningsens bestämmelser om rättsväsendet genomförs i enlighet med europeiska standarder.

Parlamentet ratificerade stabiliserings- och associeringsavtalet i september 2008 och har inlett arbetet med ett lagstiftningspaket som behandlar europeiska standarder på ett antal områden. Arbetet har dock gett begränsade resultat och få lagar antogs under rapporteringsperioden. Parlamentsreformerna har försenats och man har inte tagit itu med frågan om partiernas kontroll över parlamentsledamöternas mandat. Parlamentsutskottets kapacitet är fortfarande begränsad och vallagstiftningen har ännu inte reviderats.

¹¹ Enligt FN:s säkerhetsråds resolution 1244/99.

Regeringens verksamhet under en stor del av rapporteringsperioden påverkades av frågor med anknytning till Kosovo och en brist på samförstånd i fråga om förbindelserna med EU. Den nya regeringen, som tillträdde i juli 2008, har åtagit sig att stärka förbindelserna med EU och föra reformprocessen framåt. Den politiska samordningen överlag mellan ministerier och organ måste förbättras. Vissa framsteg har gjorts när det gäller lagstiftningsreformen avseende den lokala förvaltningen. Det fordras ytterligare förbättringar och en anpassning till europeiska standarder på detta område.

Serbien har överlag god kapacitet när det gäller *offentlig förvaltning*. De europeiska integrationsstrukturerna har förstärkts och den serbiska förvaltningen deltog aktivt, under samordning av det serbiska kontoret för europeisk integration, i utarbetandet av det nationella programmet för EU-integration som den serbiska regeringen antog i oktober 2008. Den nyligen inrättade byrån för statliga ombudsmannen har varit aktiv när det gäller att svara på medborgarnas ansökningar om stöd och föreslå flera ändringar av utkast till lagstiftning. Oberoende tillsynsorgan har fungerat relativt väl under svåra omständigheter. De serbiska myndigheterna måste visa större beslutsamhet när det gäller att bemyndiga oberoende tillsynsorgan och se till att de kan fungera mer effektivt. Det fordras ytterligare insatser för att stärka professionalismerna och ansvarsskyldigheten i den offentliga förvaltningen.

Framsteg har gjorts i fråga om att trygga *civil kontroll av säkerhetsstyrkorna* genom antagandet av ett antal lagar. Reformen av denna sektor måste slutföras och parlamentet måste trygga en effektiv demokratisk kontroll.

När det gäller *domstolsväsendet* har författningsdomstolen återupptagit sina uppgifter efter utnämningen av dess ordförande och 10 av dess 15 domare. Utbildnings- och anställningsvillkoren för domarna har förbättrats ytterligare. Reformen av *rättsväsendet* befinner sig dock fortfarande på ett tidigt stadium och den rättsliga ramen för att genomföra reformen har inte inrättats fullt ut. Förvaltnings- och appellationsdomstolar har inte inrättats. Serbien måste göra ytterligare ansträngningar för att trygga rättsväsendets oberoende, ansvarsskyldighet och effektivitet.

Vissa framsteg har gjorts i *kampen mot korruption*. I oktober 2008 antogs ändringar av lagen om finansiering av politiska partier och lagen om inrättandet av en byrå för bekämpning av korruption, som också innehåller regler om intressekonflikter. Den civilrättsliga konventionen om korruption och tilläggsprotokollet till den straffrättsliga konventionen om korruption ratificerades i november 2007. Det saknas dock fortfarande en tydlig strategi mot korruption. Det saknas tillräckligt oberoende tillsynsorgan som kontrollerar partifinansiering, intressekonflikter, offentlig upphandling och privatisering och de praktiska resultaten har varit begränsade. Korruptionen är överlag fortfarande omfattande och utgör ett allvarligt problem i Serbien.

Den övergripande ramen för respekt för *mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter* i Serbien har inrättats. Författningen innehåller garantier för *civila och politiska rättigheter* som i allmänhet skyddas. Dessa rättigheter påverkades dock av klimatet i landet omedelbart efter Kosovos självständighetsförklaring. Ett antal incidenter ägde rum som omfattade provocerande uttalanden och våld mot organisationer i det civila samhället, förkämpar för de mänskliga rättigheterna och vissa delar av medierna. De befintliga författningsmässiga och rättsliga garantierna på detta område måste tillämpas fullt ut. *Fångvårdssystemet* har reformerats. Överbeläggning, våld och narkotikamissbruk utgör dock allvarliga problem.

De rättsliga bestämmelserna för skydd av *ekonomiska och sociala rättigheter* har överlag antagits i Serbien. Den rättsliga ramen, inbegripet en heltäckande lag mot diskriminering, måste dock utvecklas ytterligare. Lagstiftningen måste genomföras till fullo. På området *kvinnors rättigheter* har arbetsmarknads- och socialministeriet varit aktivt när det gäller att främja kvinnors rättigheter. En särskild lag om jämlikhet och den nationella strategin för att förbättra kvinnors position och öka jämlikheten har dock ännu inte antagits. Skyddet av kvinnor och barn mot alla slag av våld måste förbättras. Det behövs ytterligare ansträngningar för att förbättra den sociala integrationen av *barn, personer med funktionshinder och sårbara grupper*, särskilt tillgången till hälso- och sjukvård och adekvat utbildning. När det gäller *äganderätt* har lagstiftningen om återlämnande ännu inte antagits, vilket gör att återlämnandeprocessen inte kan inledas på ett tillfredsställande sätt.

Minoriteternas rättigheter respekteras i allmänhet i Serbien. Lagstiftning för att reglera de nationella råden om *minoriteter* har dock inte antagits. Ett antal incidenter ägde rum i Vojvodina under perioden omedelbart efter Kosovos självständighetsförklaring, särskilt mot den albanska nationella minoriteten. Situationen i södra Serbien är fortfarande stabil men spänd, medan situationen i Sandžak har försämrats till följd av fördjupade motsättningar inom den muslimska gemenskapen. Otillräcklig uppmärksamhet har ägnats åt problemet med *flyktingars* och *internflyktingars* ställning. Den *romska* minoriteten lever fortfarande under mycket svåra förhållanden. De utsätts för diskriminering och har dålig tillgång till utbildning, socialt skydd, hälso- och sjukvård, boende och sysselsättning. Det faktum att alla inte är folkbokförda fortsätter att hindra dem från att utöva grundläggande sociala och ekonomiska rättigheter.

På området ***regionala frågor och internationella förpliktelser*** har Serbien gjort betydande framsteg när det gäller att förbättra samarbetet med Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien (Icty) genom att gripa de åtalade personerna Stojan Župljanin och Radovan Karadžić, och överföra dem till Haag. Fullständigt samarbete med Icty är en internationell skyldighet som landet helt måste uppfylla, och en av de viktigaste prioriteringarna i det europeiska partnerskapet.

Serbien har deltagit aktivt i regionala initiativ, inbegripet i det nyligen inrättade regionala samarbetsrådet. Landet har samarbetat konstruktivt för att trygga genomförandet av det centraleuropeiska frihandelsavtalet (Cefta). Serbien har insisterat på att Kosovos myndigheter ska representeras av Unmik, Förenta nationernas uppdrag i Kosovo, i regionala grupperingar. Det är viktigt att Serbien uppvisar en konstruktiv attityd i fråga om Kosovos deltagande i regionala initiativ och internationella forum.

Förbindelserna mellan EU och Serbien har påverkats av Kosovos självständighetsförklaring. En demonstration i februari 2008 mot självständighetsförklaringen slutade i våldsamheter när flera demonstranter attackerade utländska diplomatiska beskickningar i Belgrad, däribland ambassader tillhörande EU:s medlemsstater. EU fördömde attackerna och uppmanade de serbiska myndigheterna att göra allt som stod i deras makt för att förhindra ytterligare våldsamheter.

Serbien har lovat att endast använda fredliga medel och utövat återhållsamhet i sin reaktion på självständighetsförklaringen från Kosovos parlamentariska församling. Serbiens regering har vidtagit rättsliga och diplomatiska åtgärder för att bestrida självständighetsförklaringens laglighet. De serbiska myndigheterna återkallade tjänstgörande ambassadörer från länder som hade erkänt Kosovo, inbegripet EU:s medlemsstater. De serbiska ambassadörer som återkallades från EU:s medlemsstater har sedan dess återvänt till sina poster. I oktober 2008

röstade FN:s generalförsamling för en resolution som lagts fram av Serbien, där man efterfrågar ett icke bindande rådgivande yttrande från Internationell domstolen om lagligheten i Kosovos självständighetsförklaring.

Serbien har motsatt sig omstruktureringen av den internationella civila närvaron i Kosovo och genomförandet av Eulex om det inte godkänns av FN:s säkerhetsråd. Serbien genomförde lokalval i Kosovo i maj 2008 trots att Unmik motsatte sig detta och har förstärkt de parallella institutionerna i Kosovo, inbegripet inrättandet av en församling av lokala myndigheter.

Serbiens **ekonomi** har haft en fortsatt kraftig tillväxt. Framstegen när det gäller den makroekonomiska stabiliseringen har dock varit blandade. Att den tidigare konsolideringen av de offentliga finanserna fortsatte att förbytas i sin motsats har inneburit ökade makroekonomiska risker. Strukturereformernas tempo avmattades och den höga arbetslösheten, liksom den stigande inflationen, är fortfarande en stor utmaning.

När det gäller de **ekonomiska kriterierna** har Serbien gjort betydande framsteg mot att få till stånd en fungerande marknadsekonomi. Det krävs fortsatta ansträngningar för att göra det möjligt för Serbien att på medellång sikt klara konkurrenstrycket och marknadskrafterna i EU.

På det hela taget råder fortfarande ett samförstånd om de grundläggande villkoren för en marknadsekonomi. Den nya penningpolitiska ramen med inriktning på inflationen har gjort det möjligt för Serbien att uppnå inflationsmålen för 2007. Vissa framsteg har gjorts i fråga om privatisering. Finansförmedlingen har fortsatt att växa från en nivå som fortfarande är relativt låg. Betydande framsteg har gjorts när det gäller utvecklingen av finanssektorn utanför bankerna.

Dock ökade underskottet i bytesbalansen, finansieringens kvalitet försämrades, utlandsskulden steg och den makroekonomiska sårbarheten ökade också mot bakgrund av den globala finanskrisen. Finanspolitiken var fortsatt expansiv och bidrog till ett växande underskott i bytesbalansen och ett förnyat inflationstryck under 2008. Trots en hög ekonomisk tillväxt under senare år är arbetslösheten fortfarande en stor utmaning. Samtidigt har ekonomin alltmer påverkats av en brist på kvalificerad arbetskraft. Vissa framsteg har gjorts med att privatisera statligt ägda företag och banker. Det instabila politiska klimatet har påverkat de utländska investeringarna.

En konkurrenskraftig och dynamisk privat sektor har ännu inte skapats fullt ut. Överdrivna byråkratiska krav och en komplicerad lagstiftning fortsatte att hämma marknadstillträdet och marknadsutträdet. Den rättsliga förutsägbarheten och tilltron till det rättsliga systemet är fortfarande begränsad, särskilt i fråga om effektiv kontroll av efterlevnaden av äganderätt. Det statliga inflytandet på konkurrenskraften är fortfarande högt, även om det har minskat. Den stora informella sektorn gynnas av en svag regelram, en otillfredsställande skatte- och utgiftspolitik och otillräcklig efterlevnad av lagstiftningen, även när det gäller kampen mot korruption och organiserad brottslighet. Den utgör fortfarande ett stort problem, eftersom den minskar skatteunderlaget och den ekonomiska politikens effektivitet.

På området **europiska standarder** är uppfyllandet av skyldigheterna inom ramen för stabiliserings- och associeringsavtalet, särskilt interimsavtalet, en av det europeiska partnerskapets nyckelprioriteringar. Den serbiska regeringen fattade i oktober 2008 beslut om att genomföra interimsavtalet senast den 1 januari 2009. Serbien har fortsatt goda förutsättningar att genomföra stabiliserings- och associeringsavtalet och interimsavtalet, tack vare sin goda administrativa kapacitet. För att dra nytta av och helt uppfylla skyldigheterna i

stabiliserings- och associeringsavtalet måste Serbien göra ytterligare ansträngningar, särskilt när det gäller att anta och genomföra lagstiftning samt att stärka sin administrativa kapacitet och förmåga att kontrollera efterlevnaden av bestämmelserna, inbegripet för tillsynsorgan.

Serbien har gjort vissa framsteg på de områden som rör den *inre marknaden*. Få framsteg har dock gjorts när det gäller anpassning av lagstiftningen. På området *fri rörlighet för varor* har framsteg gjorts när det gäller standardisering, ackreditering och bedömning av överensstämmelse. Det krävs ytterligare förbättringar för att stärka den institutionella och administrativa kapaciteten och den rättsliga ramen. Lagstiftningen om standardisering, meteorologi och produktsäkerhet måste moderniseras och Serbien måste börja inrätta en struktur för marknadsövervakning.

Måttliga framsteg har gjorts när det gäller förberedelserna på områdena *fri rörlighet för personer, tjänster och etableringsrätt*. Det fordras större ansträngningar för att se till att lagstiftningen anpassas till gemenskapens regelverk, särskilt på områdena bolagsrätt och banksektorn. Kapaciteten hos tillsynsorganen i sektorn för finansiella tjänster måste utvecklas ytterligare. Värdepapperskommissionen förstärktes nyligen, men den har fortfarande otillräckliga befogenheter för att till fullo kunna utföra sina funktioner i enlighet med internationella standarder. På området *fri rörlighet för kapital* har kapitalflödena till och från Bosnien och Hercegovina liberaliserats ytterligare och samarbetet med f.d. jugoslaviska republiken Makedonien om banktillsyn har förbättrats. På det hela taget har måttliga framsteg gjorts när det gäller förberedelserna för att uppfylla skyldigheterna i stabiliserings- och associeringsavtalet på detta område.

Förbättringarna i den administrativa kapaciteten hos *tull- och skattemyndigheterna* har gett positiva resultat i kampen mot olaglig handel och smuggling och genom förbättrad skatteuppbörd. Nya värdetullar och särskilda tullar på cigaretter har börjat tillämpas i enlighet med gemenskapens regelverk. Tullinfrastrukturen måste dock förbättras ytterligare. Serbien måste göra ytterligare ansträngningar för att uppfylla EU:s standarder på området direkt beskattning.

Vissa framsteg har gjorts i genomförandet av *konkurrenslagstiftningen*. Den administrativa kapaciteten hos kommissionen för konkurrensskydd har förstärkts. Det fordras ytterligare ansträngningar för att anpassa den befintliga lagstiftningen om konkurrensbegränsande samverkan till kraven i interimsavtalet. Konkurrensmyndigheternas förmåga att kontrollera efterlevnaden av bestämmelserna måste stärkas ytterligare. Serbien har ännu inte antagit en rättslig ram för statligt stöd, och har inte heller en verksamhetsmässigt oberoende myndighet för statligt stöd eller ett system för förhandskontroll. På området *offentlig upphandling* har insynen i förfarandena ökat. Serbien saknar dock fortfarande ett modernt och fullt effektivt system för offentlig upphandling. Det behövs ytterligare insatser i form av en ändring av lagstiftningen och ett stärkande av kapaciteten att genomföra kraven i stabiliserings- och associeringsavtalet.

På området *immaterialrätt* stärktes kapaciteten hos kontoret för immateriella rättigheter. Dess administrativa kapacitet och oberoende måste dock utvecklas ytterligare för att trygga en större samstämmighet och en effektivare kontroll av reglernas efterlevnad. Processen för beviljande av patent har rationaliserats i enlighet med europeiska standarder. Vissa framsteg har gjorts när det gäller kontrollen av efterlevnaden av bestämmelserna, vilket lett till beslag av varumärkesförfalskade varor.

Vad avser tillnärmningen till europeiska standarder på området *sysselsättning och socialpolitik* har genomförandet delvis förbättrats, men är fortfarande otillräckligt. Lagstiftning har ännu inte antagits på området socialpolitik och folkhälsa och den administrativa kapaciteten måste stärkas. På området psykisk hälsa måste de samhällsbaserade tjänsterna utvecklas ytterligare som ett alternativ till institutionalisering. Få framsteg har gjorts på *utbildningsområdet*. Den administrativa kapaciteten, samordningen mellan institutionerna och kontakterna med arbetsmarknaden måste stärkas. På området *vetenskap och forskning* har Serbien deltagit framgångsrikt i sjunde ramprogrammet för forskning. Serbien måste dock utarbeta en integrerad forskningspolitik som inbegriper ökade investeringar och rörlighet för forskare. Serbien har hunnit relativt långt i sina förberedelser för att gå med i *WTO*, men måste öka sina ansträngningar för att uppnå sin egen målsättning med en tidig anslutning.

När det gäller *sektoriell politik* står Serbien på områdena *industri och små och medelstora företag* fast vid sitt engagemang för den europeiska stadgan för småföretagen, särskilt genom förbättrat samarbete mellan offentliga och privata intressenter. Landet måste dock anta en ny industripolitik i enlighet med EU:s synsätt.

På *jordbruksområdet* har vissa förbättringar åstadkommit i fråga om den administrativa kapaciteten. En lämplig rättslig ram måste emellertid antas och ytterligare ansträngningar fordras för att stärka den administrativa kapaciteten. Få framsteg har gjorts på områdena landsbygdsutveckling och växtskyddsfrågor.

På *miljöområdet* är Serbiens förberedelser fortfarande på en måttligt avancerad nivå. Kontrollen av efterlevnaden av lagstiftningen på alla nivåer måste fortfarande förbättras. Det saknas fortfarande en övergripande rättslig och institutionell ram för vattenhushållning.

Vissa framsteg har gjorts på *transportområdet*. Serbien fortsätter att aktivt delta i transportobservationsorganet för sydöstra Europa (South East Europe Transport Observatory). Genomförandet av den första etappen av det gemensamma europeiska luftrummet har fortsatt men avtalet har ännu inte ratificerats. Serbien har antagit en ny strategi för utveckling av järnvägs-, väg-, sjö- och lufttransport samt intermodal transport, däribland en utvidgning av korridor X. Denna strategi måste dock följas upp med handlingsplaner och sektorsbaserade lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder.

Vissa framsteg har gjorts på *energiområdet*. Tariffsystemen för elkraftöverföring har moderniserats och marknaderna för icke-privata konsumenter har öppnats upp. Det fordras dock fortfarande att Serbien antar ändringarna av sin energilag och stärker sin administrativa kapacitet för att uppfylla kraven i fördraget om energigemenskapen.

Få framsteg har gjorts på områdena *informationssamhället och medierna*. Bestämmelserna om elektroniska signaturer har antagits, men den otillräckliga rättsliga ramen och den begränsade institutionella kapaciteten och regleringskapaciteten fortsätter att underminera vidareutvecklingen av de elektroniska kommunikationerna, informationssamhällets tjänster och den audiovisuella politiken.

På området *finansiell kontroll* saknas det fortfarande en övergripande politik för intern finansiell kontroll inom den offentliga sektorn. På det hela taget befinner sig Serbien på ett mycket tidigt stadium när det gäller förberedelserna för att införa ett modernt och effektivt system för finansiell kontroll inom den offentliga sektorn. Interna revisionsenheter har inte

inrättats i alla ministerier. Den statliga revisionsenheten har ännu inte kommit igång med sin verksamhet.

Serbien har hunnit måttligt långt när det gäller att uppfylla kraven i stabiliserings- och associeringsavtalet och i det europeiska partnerskapet på *statistikområdet*. Den administrativa kapaciteten måste stärkas ytterligare.

Måttliga framsteg har gjorts på området *rättvisa, frihet och säkerhet*. Avtalen om förenklade viseringsförfaranden och återtagande mellan Europeiska unionen och Serbien trädde i kraft i januari 2008 och en dialog om viseringsliberalisering har inletts. Serbiens viseringssystem överensstämmer dock inte helt med europeiska standarder. Serbien började utfärda biometriska pass i augusti 2008. På området *gränskontroll* antogs en ny lag om skydd av statens gränser i oktober 2008. Genomförandet av den nationella integrerade gränsförvaltningsstrategin och handlingsplanen har dock varit långsam. Utrustningen vid gränsövergångarna är av varierande kvalitet.

Efter antagandet av den nya *asylagstiftningen* tog Serbien över ansvaret för handläggningen av asylärenden från UNHCR. Brister i förfarandet kvarstår dock och genomförandelagstiftning måste antas. Framstegen på *migrationsområdet* har varit långsamma. Särskilt måste återintegrationen av återvändande personer förbättras.

Penningtvätt fortsätter att vara ett allvarligt problem. I september 2008 antog regeringen en nationell strategi för att förebygga penningtvätt och finansiering av terrorism, men den relevanta lagstiftningen har ännu inte antagits. Det saknas effektiva åtgärder för att reagera på och utvärdera rapporter om misstänkta transaktioner och de brottsbekämpande myndigheternas utredningskapacitet är otillräcklig.

Serbien är beläget på en av de viktigaste rutterna för *narkotikasmuggling* på Balkan. De serbiska myndigheterna beslagtog en betydande mängd narkotika under rapporteringsperioden. En nationell strategi och handlingsplan för att förhindra narkotikamissbruk och minska tillgången har dock inte antagits. Narkotikahandeln är fortfarande ett allvarligt problem.

Polisens yrkesmässiga kapacitet har förbättrats som ett resultat av ytterligare utbildningsverksamhet, men skillnaderna mellan avdelningarna är fortfarande omfattande. Det kvarstår strukturella problem, såsom brist på samordning, insyn och en tydlig ansvarsfördelning.

Kampen mot *organiserad brottslighet* är fortfarande ett allvarligt bekymmer för Serbien, vilket får konsekvenser för rättsstaten och företagen. Ny lagstiftning om beslagtagande av tillgångar som erhållits genom brottsliga handlingar och om straffrättsligt ansvar för juridiska personer antogs i oktober 2008. Den rättsliga ramen är dock fortfarande ofullständig på grund av det försenade ikraftträdandet av den nya straffprocesslagen. En nationell strategi och en handlingsplan har ännu inte antagits. Effektiviteten i den särskilde åklagarens verksamhet hämmas av den korta ämbetsperioden. Det internationella polissamarbetet och de specialiserade polisavdelningarnas förmåga att utreda ekonomiska brott räcker fortfarande inte till. Det saknas handläggningskapacitet för beslagtagna tillgångar som erhållits genom brottsliga handlingar och bestämmelserna om konfiskering av vinning av brott har inte genomförts i tillräckligt hög grad.

Serbien fortsätter att vara ett ursprungs-, transiterings- och bestämmelse-land för *människohandel*. Vissa insatser har gjorts i fråga om utredningar och åtal, men antalet

serbiska offer har ökat. Större ansträngningar måste göras för att förbättra samarbetet mellan de statliga myndigheterna och de icke-statliga organisationerna och för att förbättra stödet till offren.

På området *uppgiftsskydd* har Serbien undertecknat Europarådets relevanta protokoll och antagit ny lagstiftning om uppgiftsskydd. I brist på en oberoende och effektiv tillsynsmyndighet för skydd av personuppgifter har dock befintliga regler om uppgiftsskydd inte genomförts.

Kosovo¹²

Kosovo förklarade sig självständigt den 17 februari 2008 och antog en författning som trädde i kraft den 15 juni. I februari beslutade EU att inrätta Europeiska unionens rättsstatsuppdrag i Kosovo (Eulex Kosovo) inom ramen för den gemensamma europeiska säkerhets- och försvarspolitik och utsåg en särskild representant för detta. Eulex-styrkorna håller för närvarande på att utstationeras. FN:s generalsekretariat har börjat omgrupperingen av Förenta nationernas interimistiska uppdrag i Kosovo (Unmik). Förenta nationernas säkerhetsråds resolution 1244/99 utgör fortfarande den internationella rättsliga ramen för FN:s mandat i Kosovo. Europeiska rådet erinrade vid sitt möte i december 2007 respektive i juni 2008 om sin beredvillighet att bistå den ekonomiska och politiska utvecklingen i Kosovo genom ett tydligt europeiskt perspektiv, i överensstämmelse med regionens europeiska perspektiv.

När det gäller de **politiska kriterierna** har Kosovo gjort vissa framsteg i fråga om förverkligandet av några av huvudprioriteringarna i det europeiska partnerskapet. Den författning som antogs i april är i enlighet med europeiska standarder. Flera viktiga lagar har antagits. Dessa måste nu tillämpas. Kosovos främsta politiska utmaningar är att stärka rättsstaten, bekämpa korruptionen och den organiserade brottsligheten samt främja dialogen mellan befolkningsgrupperna och åstadkomma en förlikning dem emellan. Förbindelserna mellan kosovoalbaner och kosovoserber är fortfarande ansträngda, i synnerhet i norra Kosovo. Den säkerhetsmässiga situationen har efter självständighetsförklaringen förblivit ganska lugn, med undantag av två allvarliga incidenter i norra Kosovo - förstöringen av två gränsposteringar och stormningen av domstolsbyggnaden i Mitrovica - vilket ledde till ett dödsfall och många skadade. Parallella serbiska institutioner hindrar regeringen från att utöva sina befogenheter i hela Kosovo.

När det gäller **demokrati och rättsstaten** har stabiliteten i allmänhet bibehållits, trots flera incidenter. Kosovos politiska ledare har fortsatt att samarbeta med det internationella samfundet. De komplexa rättsliga förhållandena hindrar utövandet av rättsstaten. Kosovos institutioner behöver stärkas på alla nivåer.

Den parlamentariska församlingen har vidtagit vissa åtgärder för att stärka sina strukturer. Representanter för kosovoserberna återupptog arbetet i den parlamentariska församlingen efter en bojkott till följd av självständighetsförklaringen. Vissa brister måste fortfarande åtgärdas när det gäller den parlamentariska församlingens funktion, framför allt dess otillräckliga förmåga att granska lagförslag och utöva parlamentarisk kontroll över regeringen.

En ny *regering* tillträdde i januari 2008. Den har prioriterat europeiska integrationsfrågor och har antagit sin plan för europeisk integration och sin handlingsplan för det europeiska

¹² Enligt FN:s säkerhetsråds resolution 1244/99.

partnerskapet. Reformerna har emellertid försenats, eftersom regeringsarbetet i hög grad har påverkats av frågor rörande Kosovos ställning och andra frågor med anknytning till Kosovos självständighetsförklaring. Ytterligare kapacitetsförstärkning och strategisk planering är fortfarande nödvändiga. Samordningen mellan ministerierna och interaktionen mellan regeringen och den parlamentariska församlingen måste förbättras.

Den offentliga förvaltningen i Kosovo är svag och ineffektiv. Reformstrategin för den offentliga förvaltningen och den därtill hörande handlingsplanen har ännu inte genomförts effektivt på central och lokal nivå. Det behövs betydande ansträngningar för att inrätta en ram för en yrkeskunnig, effektiv, oberoende och meritbaserad offentlig förvaltning som står helt fri från politisk inblandning.

Vad *det rättsliga systemet* beträffar har den parlamentariska församlingen godkänt flera viktiga lagar som har till syfte att stärka domstolsväsendets funktion. Samordningsrådet för rättsstaten har inlett sin verksamhet. Domstolsväsendet är dock fortfarande svagt. Det behövs en övergripande plan för att reda ut den gällande lagstiftningen som ofta är motstridig. Domstolsväsendet har allvarliga personalbrister och organisationsproblem och eftersläpningen när det gäller handläggningen av mål i domstolar utgör fortfarande ett stort problem. Vittneskyddet är ineffektivt. Parallella domstolar som tillämpar serbisk lag är fortfarande verksamma.

När det gäller *korruptionsbekämpningen* har byrån för bekämpning av korruption förbättrat sina arbetsmetoder och sin effektivitet. Korruptionen är emellertid fortfarande utbredd och utgör fortfarande ett mycket stort problem. En strategi och en handlingsplan för korruptionsbekämpning är fortfarande nödvändiga. Den institutionella ramen för att komma till rätta med korruptionen är inte klart fastställd och resurserna vid byrån för bekämpning av korruption är otillräckliga.

Författningen erbjuder garantier för att de *mänskliga rättigheterna och skyddet av minoriteter* beaktas. Rättsliga bestämmelser har inrättats i syfte att sörja för att de mänskliga rättigheterna beaktas. Starkare politisk vilja och effektiv övervakning är fortfarande nödvändiga. Regeringen har efter självständighetsförklaringen fortsatt sina ansträngningar att nå ut till de etniska minoriteterna, i synnerhet kosovoserberna. Beslutsammare åtgärder krävs emellertid för att integrera kosovoserberna och andra befolkningsgrupper.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller *de medborgerliga och politiska rättigheterna*. Rättshjälpssystemet fungerar. Vissa framsteg har gjorts när det gäller att förbättra fängvårdssystemet i Kosovo, men flera problem återstår att lösa, i synnerhet frågan om standarder för högsäkerhetsfängelser. Vissa begränsade framsteg har gjorts när det gäller *yttrandefriheten*. Förtal är dock fortfarande inte avkriminaliserat. Medierna är fortfarande inte fria från politisk inblandning. Mötes- och föreningsfriheten är garanterad enligt författningen, men den relevanta lagstiftningen är ännu inte på plats. Kapaciteten inom det civila samhällets organisationer är fortfarande svag.

Ekonomiska och sociala rättigheter är endast delvis garanterade. Det krävs oförminskade insatser för att skydda kvinnor och barn mot alla former av våld. Skyddet av socialt sårbara grupper och människor med funktionshinder och deras integration är inte garanterade. Övervakningen av hur *lagstiftningen mot diskriminering* tillämpas är dålig och medborgarna känner inte till bestämmelserna i den lagstiftningen. Få framsteg har gjorts när det gäller *äganderätten*. Förseningar i tillämpningen av lagstiftningen och obstruktion har lett till att rättigheter överträtts. Det faktum att Kosovos myndigheter inte får tillträde till

fastighetsregistret i Belgrad är ett avgörande hinder för framsteg på detta område. Efterlevnaden av lagstiftningen om respekt för religiös egendom måste förbättras (till exempel kommunerna Dečani/Deçan och Đakovica/Gjakovë bryter mot lagstiftningen om den ortodoxa kyrkans egendoms okränkbarhet).

Vad beträffar *minoriteters rättigheter, kulturella rättigheter och skyddet av minoriteter* har framsteg gjorts när det gäller lagstiftningen om minoriteters rättigheter och kulturella rättigheter. Den rättsliga ramen fastställer att etniska minoriteter ska få delta i det kosovska samhällslivet. Serbien har emellertid försökt hindra kosovoserberna att delta. Inga allvarigare incidenter har ägt rum mellan de etniska befolkningsgrupperna, men sporadiska utbrott rapporteras fortfarande. Minoritetsbefolkningens levnadsvillkor är fortfarande dåliga. Vissa framsteg har gjorts när det gäller *återvändande personer, flyktingar och internflyktingar*, såsom godkännandet av återintegrationsstrategin i oktober 2007, men återvändandeprocessen har avstannat efter självständighetsförklaringen och är fortfarande en viktig utmaning. De romska, ashkaliska och egyptiska befolkningsgrupperna lever fortfarande under mycket svåra förhållanden. De utsätts för diskriminering och har dålig tillgång till utbildning, socialt skydd, hälso- och sjukvård, bostäder och sysselsättning. Det krävs fortsatta ansträngningar från regeringens sida för att skydda och integrera alla minoriteter.

När det gäller regionala frågor och internationella förpliktelser deltar Kosovo aktivt i de samarbetsinitiativ som tas på regionalt plan. Både Kosovo och Serbien behöver visa att de intar en konstruktiv hållning till ett fortsatt deltagande. Unmik har erbjudit sig att stödja ordningar som syftar till Kosovos fortsatta deltagande i internationella avtal. En gemensam kommitté har inlett arbetet med utstakning av gränsen med f.d. jugoslaviska republiken Makedonien.

Tillväxten inom Kosovos **ekonomi** har gått snabbare än under tidigare år. Den är dock fortfarande för långsam för att absorbera det ytterligare arbetskraftsutbud som en ung och växande befolkning erbjuder. Den makroekonomiska utvecklingen har kännetecknats av instabila budgetresultat, ökande inflation, mycket stor arbetslöshet och underskott i bytesbalansen. Samförståndet när det gäller grunden för den ekonomiska politiken har försvagats av att regeringen lagt tonvikten på politisk utveckling och av ett ökat instabilt budgetläge. Den ekonomiska utvecklingen hindras också av att privatiseringen avstannat, en ojämn energiförsörjning, svag rättsstat, begränsad produktionskapacitet, dåligt utbyggd infrastruktur och bristande utbildning.

När det gäller de **ekonomiska kriterierna** har Kosovo gjort mycket begränsade och ojämna framsteg i riktning mot en fungerande marknadsekonomi. För att Kosovo ska kunna klara av konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom unionen på lång sikt behövs en fortsatt stark reformvilja och stora investeringar i infrastruktur och utbildning.

Den ekonomiska politiken har överlag fortsatt att vara marknadsinriktad. Regeringen har lagt fram en omfattande medelfristig utgiftsram för perioden 2009–2011. Tillväxten har förbättrats något jämfört med tidigare år och den ekonomiska verksamheten präglas alltmer av en dynamisk privat sektor. Utländska direktinvesteringar har ökat. Finansförmedlingen i Kosovo har utvecklats ytterligare. Vissa förfaranden för marknadsinträde och marknadsutträde har blivit smidigare och den ekonomiska integrationen med EU har fortsatt.

Den ekonomiska politikens konsekvens och tillförlitlighet har emellertid försvagats av det instabila politiska klimatet. En starkare budgetkonsolidering än vad som förutsågs 2007 följdes av en expansiv budgetplan 2008, vilket ledde till att det instabila budgetläget

förstärktes. Budgeten används inte som ett effektivt instrument för budgetpolitiken och bidrar inte till att den ekonomiska utvecklingen kan förutses. Den är snarare en reaktion på det utgiftstryck som råder för stunden. Inflationen ökade på nytt och arbetslösheten förblev mycket hög. Bytesbalansen har varit fortsatt negativ, eftersom handelsunderskottet ökat ytterligare och Kosovo alljämt saknar exportkapacitet.

Privatiseringen stannade tillfälligt upp under 2008 till följd av ett utslag i högsta domstolen, som ifrågasatte privatiseringsmetoden och övergången från Unmiks Kosovo Trust Agency till Kosovos privatiseringsmyndighet. Bristen på högkvalitativ statistik fortsatte att utgöra ett allvarligt hinder för utformningen av en god politik. Den otillförlitliga energiförsörjningen, bristande överensstämmelse mellan den kompetens som står till förfogande och den som efterfrågas samt dåligt utbyggd infrastruktur hör till de viktigaste hindren för den privata sektorns utveckling. Företagens tillgång till ekonomiska medel är ojämn och räntespridningen mellan insättningar och lån är fortfarande mycket stor. Den stora informella sektorn gynnas av en svag regelram, en otillfredsställande skatte- och utgiftspolitik och otillräcklig efterlevnad av lagstiftningen, även när det gäller kampen mot korruption och organiserad brottslighet. Detta utgör fortfarande en stor utmaning, eftersom det minskar skatteunderlaget och den ekonomiska politikens effektivitet.

Kosovo har gjort vissa framsteg när det gäller att tillnärma sin lagstiftning och politik på olika områden till **europiska standarder**, särskilt när det gäller tull, jordbruk och fri rörlighet för varor. Framstegen har dock varit små när det gäller att effektivt genomföra den lagstiftning som antagits och kontrollera att den efterlevs. Ytterligare ansträngningar behövs för att ytterligare tillnärma lagstiftningen och politiken på olika områden till europeiska standarder, och se till att den genomförs, i synnerhet när det gäller kampen mot organiserad brottslighet, penningtvätt, narkotika, beskattning, energi och sysselsättning.

Framstegen när det gäller att genomföra prioriteringarna för det europeiska partnerskapet på området EU:s **inre marknad** har varit blandade. Vissa framsteg har gjorts när det gäller upprättandet av den horisontella infrastruktur som krävs enligt EU-lagstiftningen om *fri rörlighet för varor*, men tillnärmningen till europeiska standarder är fortfarande begränsad på detta område. Avsevärda ansträngningar behövs fortfarande för att utveckla den infrastruktur och uppgradera den administrativa kapacitet som behövs för att säkerställa införlivande och genomförande av europeiska standarder. Det har gjorts få framsteg när det gäller *fri rörlighet för personer, tjänster och etableringsrätt* och tillnärmningen är begränsad på detta område. Endast vissa framsteg har gjorts när det gäller *fri rörlighet för kapital*.

Det har gjorts vissa framsteg på *tullområdet*. Tullagstiftningen har i stor utsträckning anpassats till EU-lagstiftningen, men avsevärda insatser behövs för att verkställa lagstiftningen om bekämpning av varumärkesförfalskning och smuggling. Avsaknaden av effektiva tullkontroller i norra Kosovo, där tullmyndigheterna är förhindrade att verka, berövar regeringen betydande intäkter och ger upphov till omfattande smuggling. Kosovos lagstiftning på *skatteområdet* är endast delvis tillnärmad EU:s. Skatteuppbörden är fortfarande synnerligen bristfällig, vilket till stor del beror på den informella ekonomins omfattning och ineffektiva kontroller. Det har inte gjorts några framsteg på *konkurrensområdet*. På området *offentlig upphandling* har framstegen varit blandade. Ramlagstiftningen uppfyller EU-standarderna, men det finns fortfarande inte några tillämpningsföreskrifter för denna och inte heller någon allmän strategi för den fortsatta utvecklingen. Begränsade framsteg har gjorts när det gäller *immateriella rättigheter*. Lagstiftningen i fråga om överträdelse av immaterialrättigheter har trätt i kraft, men efterlevnaden är fortfarande mycket dålig.

Få framsteg kan rapporteras när det gäller tillnärmningen till europeiska standarder inom *sysselsättningssektorn och den sociala sektorn*. Avsaknaden av en strategisk rättslig ram och administrativ kapacitet lägger hinder i vägen för utvecklingen av en lämplig sysselsättningspolitik och socialt skydd i Kosovo. *Folkhälsosektorn* är i ett mycket dåligt skick och får inte tillräcklig uppmärksamhet av regeringen. På *utbildningsområdet* kan vissa framsteg rapporteras när det gäller tillnärmningen till EU:s standarder. Regeringen har förbundit sig att prioritera mera omfattande investeringar i denna sektor och utbildningsministeriet har fortsatt att förbättra kvaliteten på den högre utbildningen. Utbildningssektorn brottas dock fortfarande med allvarliga resursproblem. Framstegen på *forskningsområdet* är fortfarande begränsade.

När det gäller **den sektoriella politiken** kan begränsade framsteg rapporteras i fråga om tillnärmningen till EU:s standarder på området *industrin och små och medelstora företag*.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller lagstiftningen på området *jordbruk och fiske*. Vissa delar av planen för jordbrukets och landsbygdens utveckling 2007–2013 har börjat att genomföras. Det offentliga stödet till jordbrukets utveckling ökade, men är fortfarande mycket begränsat om man betänker jordbrukets potentiella betydelse för Kosovos ekonomi. En tydligare ansvarsfördelning är nödvändig mellan de olika jordbrukstjänsterna (inbegripet den *veterinära och fytosanitära* förvaltningen) på central och lokal nivå.

På *miljöområdet* har vissa framsteg gjorts, i huvudsak när det gäller den horisontella lagstiftningen, framför allt den om miljökonsekvensbedömning. Ytterligare ansträngningar behövs fortfarande inom de flesta sektorer när det gäller införlivande, genomförande och kontroll av efterlevnaden av lagstiftningen. Bristen på personal och ekonomiska resurser på både central och lokal nivå kvarstår och måste lösas. Det är också nödvändigt att inrätta lämpliga mekanismer för samordning mellan alla institutioner som arbetar med miljöskydd.

Vissa framsteg kan rapporteras på *transportområdet*, där investeringarna varit otillräckliga i årtionden. Kosovo har ökat sina investeringar i transportinfrastruktur från och med år 2008, särskilt i vägbyggen och vägunderhåll. Landet deltar fortfarande aktivt i transportobservationsorganet för sydöstra Europa (*South East Europe Transport Observatory*). Förmågan att genomföra europeiska transportstandarder är emellertid fortfarande dålig, särskilt inom järnvägssektorn. Kosovo behöver utveckla sin kapacitet att genomföra investeringsprojekt för infrastruktur och rullande järnvägsmateriel.

Vissa framsteg har gjorts på *energiområdet*, särskilt när det gäller uppbyggnaden av den institutionella förmågan inom ministeriet och tillsynsmyndigheten samt hos den systemansvariga för överföringssystemet (KOSTT). Det råder emellertid fortfarande ofta brist på energi och stora problem återstår att lösa. Det allmännyttiga elföretagets ekonomiska lönsamhet måste förbättras, vilket kan ske genom att man minskar de kommersiella och icke-tekniska förlusterna och sörjer för en effektivare avgiftsuppbörd. Stabiliteten i energiförsörjningen måste bli bättre och infrastrukturen måste moderniseras. Kosovos överhängande brist på brunkol måste åtgärdas.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller *informationssamhället och medierna*. Pressrådet och medieinstitutionen fungerar väl. Avregleringen av marknaden har fortskridit i och med att en andra mobiltelefonoperatör börjat att erbjuda sina tjänster. De olika tillsynsmyndigheterna omfattas emellertid av budgetrestriktioner.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller *finansiell kontroll*, men endast begränsade framsteg på statistikområdet, där den administrativa kapaciteten och institutionernas förmåga att samarbeta när det gäller att inhämta och behandla uppgifter fortfarande ger anledning till oro.

När det gäller rättvisa, frihet och säkerhet har vissa begränsade framsteg gjorts. Kosovo har ingen viseringsordning som reglerar tredjelandsmedborgares inresa till landets territorium. Vissa framsteg har gjorts när det gäller att förbättra ramen för integrerad gränsförvaltning. Regeringen har börjat att utfärda Kosovopass. Gränspolisens utövar inte någon effektiv kontroll över gränsposteringarna i norra Kosovo, som fortfarande är Unmiks ansvar.

Den parlamentariska församlingen har antagit en asyllag, men inrikesministeriet har begränsad kapacitet att handlägga asylärenden eller ärenden som rör Kosovomedborgares ofrivilliga återvändande. Det finns inte någon mottagningsenhet för asylsökande eller ofrivilligt återvändande personer. Ännu har ingen lag om migration antagits.

Framstegen när det gäller att bekämpa *penningtvätt* har varit otillräckliga. Beslutsamheten och förmågan att bekämpa penningtvätt måste öka avsevärt. Domstolsväsendet och de brottsbekämpande organen saknar fortfarande sakkunnig personal för att effektivt bekämpa ekonomisk och finansiell brottslighet. Det råder brist på åklagare med specialistutbildning. Det finns ingen infrastruktur för lämplig lagring av bevismaterial. Kommunikationen mellan berörda tjänster och institutioner är fortfarande dålig. Bekämpningen av penningtvätt utgör fortfarande en viktig utmaning.

Narkotikahandeln fortsätter att vara ett allvarligt problem. Kosovo är en av de viktigaste rutterna för *narkotikasmuggling* på södra Balkan. Det finns inte någon handlingsplan eller strategi för att bekämpa narkotikasmuggling. Statistiken är otillförlitlig och underrättelseinhämtningen är otillräcklig.

Framsteg har gjorts när det gäller *polisverksamheten* i och med antagandet av polislagen och lagen om polisinspektioner. För att en strategi för brottsbekämpning ska kunna genomföras effektivt krävs emellertid en oförtröttlig beslutsamhet och tillräcklig poliskapacitet. Kosovo har en multietnisk polisstyrka. Några av de kosovoserbiska polismännen bojkottar emellertid Kosovopolisen. Kosovopolisen är inte i stånd att sörja för att dess verksamhet utförs effektivt i vissa av områdena med serbisk majoritet.

Den *organiserade brottsligheten* fortsätter att vara ett allvarligt problem, vilket medför konsekvenser för rättsstaten och företagen. Det finns ingen strategi för bekämpning av organiserad brottslighet. Den rättsliga ramen är fortfarande ofullständig. Det behövs lagstiftning om konfiskering av tillgångar, vittnesskydd och hemliga agenter. Det behövs ett tillförlitligt fastighetsregister som gör det möjligt att konfiskera fast egendom. För att den organiserade brottsligheten ska kunna bekämpas effektivt är beslutsamma och kontinuerliga ansträngningar från myndigheternas sida nödvändiga. Kosovo fortsätter att vara ursprungs-, transiterings- och bestämmelseland för *människohandel*. En strategi och en handlingsplan antogs i juli, men kontrollen av efterlevnaden är otillfredsställande.

Det har inte skett någon utveckling när det gäller skyddet av *personuppgifter*. Det finns fortfarande inte någon allmän lagstiftning om uppgiftsskydd. Hittills har det inte inrättats någon oberoende tillsynsmyndighet på dataskyddsområdet.

Turkiet

Turkiet uppfyller som tidigare **de politiska kriterierna** från Köpenhamn. Författningsdomstolen antog inte chefsåklagarens begäran att upplösa regeringspartiet och svartlista 71 av dess prominenta medlemmar, men införde ekonomiska sanktioner och avvärjde därmed en större politisk kris. Turkiet har nu goda möjligheter att gå vidare med reformerna och etablera ett klimat som kännetecknas av dialog och pluralism. Vissa framsteg har gjorts när det gäller yttrandefriheten, rättigheterna för icke-muslimska religiösa samfund och när det gäller att främja den ekonomiska utvecklingen i de sydöstra delarna av landet. Ett enhetligt och omfattande program med politiska reformer behövs emellertid, i synnerhet en författningsreform. Betydande ytterligare ansträngningar är nödvändiga inom de flesta av de områden som har anknytning till de politiska kriterierna.

När det gäller **demokratin och rättsstaten** har den nye presidenten haft en positiv inverkan genom att han uppmanat till ytterligare politiska reformer och arbetat aktivt för att förbättra förbindelserna med Armenien. Bristen på dialog och på kompromissanda mellan de största politiska partierna har emellertid inverkat negativt på de politiska institutionernas funktion och på den politiska reformprocessen. Arbetet inom det nyvalda parlamentet har i hög grad påverkats av de rättsfall som syftat till att upplösa det styrande partiet och ett av oppositionspartierna.

När det gäller det lokala styret är det nödvändigt att genomföra de lokala förvaltningslagar som nyligen antagits och öka de lokala regeringarnas ekonomiska resurser.

Få framsteg har gjorts när det gäller *reformen av den offentliga förvaltningen*. En reform av systemet för offentliganställda är nödvändig.

När det gäller *den civila kontrollen av säkerhetsstyrkorna* är det nödvändigt att sörja för full civil och parlamentarisk kontroll över försvarsutgifterna. Högt uppsatta medlemmar av de väpnade styrkorna har fortsatt att göra uttalanden om frågor som ligger utanför deras behörighet.

När det gäller *rättsväsendet* har det förberedande arbetet med den rättsliga reformen gjort framsteg. Rättsväsendets oberoende och opartiskhet är dock fortfarande bekymmersamma frågor. Det har inte gjorts några framsteg när det gäller sammansättningen av Högsta rådet för domare och åklagare eller inrättandet av regionala appellationsdomstolar. Det är nödvändigt att förbättra kvaliteten på polisens och gendarmeriets utredningar för att sörja för rättvisa rättegångar.

Vissa begränsade framsteg har gjorts på när det gäller *kampen mot korruption*. Korruptionen är fortfarande utbredd. Det finns fortfarande varken en övergripande strategi, handlingsplan eller samordningsmekanism för kampen mot korruption, vilket är bekymmersamt. Turkiet behöver uppvisa resultat när det gäller utredningar, åtal och fällande domar.

När det gäller **mänskliga rättigheter och skyddet av minoriteter** har framstegen varit begränsade. Turkiet har fortsatt att verkställa de domar som avkunnats av Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter, men ytterligare ansträngningar är nödvändiga. Turkiet har inte gjort några framsteg när det gäller ratificeringen av internationella instrument för mänskliga rättigheter. Den institutionella ramen för främjande av mänskliga rättigheter och kontroll av att dessa rättigheter efterlevs måste fortfarande moderniseras. Ett ombudsmannasystem skulle ha införts för länge sedan.

Turkiets rättsliga ram omfattar övergripande bestämmelser mot *tortyr och misshandel*. Ytterligare ansträngningar behövs emellertid när det gäller genomförandet av

nolltoleranspolitiken. Rapporterna om fall av misshandel och tortyr, i synnerhet utanför fängvårdsanstalter, ger anledning till oro. I detta sammanhang är ratificeringen av det fakultativa protokollet till FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och kampen mot straffrihet för brott mot de mänskliga rättigheterna fortfarande centrala frågor.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller att stärka skyddet av *ytrandefriheten*, framför allt genom ändringen av artikel 301 i den turkiska strafflagen. Turkiet måste emellertid på ett tillfredsställande sätt visa att den ändrade artikeln tillämpas. Alla kvarvarande juridiska begränsningar måste dessutom hävas i syfte att sörja för att ytrandefriheten respekteras fullt ut, såväl i lag som i praktiken, i enlighet med Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och med rättspraxis från Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter. Eftersom utövandet av pressfriheten och friheten för de elektroniska medierna delvis är begränsad krävs vaksamhet och övervakning på detta område.

Ytterligare insatser behövs för att *mötesfriheten* ska kunna säkerställas i praktiken i enlighet med europeiska standarder, eftersom godtyckliga begränsningar och oproportionerligt våld mot demonstranter fortfarande förekommer. Vissa förbättringar av den rättsliga ramen för *föreningsfrihet* kan konstateras. Flera föreningar brottas emellertid med överdrivet stora administrativa problem eller är föremål för rättsliga förfaranden. Mot bakgrund av de upprepade förbudena mot politiska partier måste de rättsliga bestämmelserna om politiska partier vidare ändras, så att de överensstämmer med rättspraxis från Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter, i enlighet med vad som fastställts av Europarådet i Venedigkommissionen.

Vad *religionsfriheten* beträffar löser den antagna lagen om stiftelser flera av de olösta egendomsrelaterade problem som rör icke-muslimska grupper. Det har ännu inte införts någon rättslig ram som överensstämmer med den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, så att alla icke-muslimska religiösa grupper och aleviterna kan verka utan otillbörliga restriktioner. Turkiet måste göra ytterligare ansträngningar för att inrätta ramar som garanterar att religionsfriheten respekteras fullt ut i praktiken.

Den övergripande rättsliga ramen för jämlikhet mellan könen och *kvinnors rättigheter* är i stort sett på plats, men ytterligare ansträngningar behövs för att dessa rättigheter till fullo ska kunna åtnjutas i praktiken. Ytterligare betydande ansträngningar behövs för att överbrygga skillnaden mellan kvinnors och mäns ekonomiska deltagande och möjligheter, utbildningsnivå, tillgång till hälso- och sjukvård samt för att ge kvinnorna ett ökat medinflytande i politiken. Ansträngningarna för att förhindra hedersrelaterade mord och våld i hemmen har fortsatt, men detta är fortfarande ett allvarligt problem och insatserna måste öka.

Framsteg har gjorts när det gäller *barns* tillgång till utbildning, sociala tjänster och rättskipningssystemet för minderåriga. Ansträngningarna måste emellertid fortsätta inom alla områden som rör barns rättigheter, inbegripet den administrativ kapacitet, utbildning, rättskipningssystemet för minderåriga och barnarbete.

Det finns ännu ingen lagstiftning som sörjer för att *fackliga rättigheter* respekteras fullt ut i enlighet med EU:s standarder och relevanta konventioner från Internationella arbetsorganisationen (ILO), i synnerhet när det gäller organisationsrätten, strejkrätten och rätten till kollektivförhandlingar.

Situationen när det gäller *minoriteters rättigheter* är fortfarande oförändrad. Turkiet har inte gjort några framsteg när det gäller anpassningen till europeiska standarder. Vissa begränsade framsteg har gjorts när det gäller *kulturella rättigheter*, men begränsningar kvarstår, i synnerhet när det gäller användningen av andra språk än turkiska i radio- och TV-sändningar, i politiken och i kontakter med offentliga myndigheter. Det finns inga möjligheter att lära sig dessa språk i de offentliga eller privata skolsystemen. Inga framsteg har gjorts när det gäller situationen för *romerna* som ofta är utsatta för diskriminerande behandling i fråga om tillgången till bostäder, utbildning, socialt skydd, hälso- och sjukvård samt sysselsättning. Förstörelsen av romska bosättningar, i vissa fall tvångsavhysningar, fortsätter.

När det gäller landets östra och *sydöstra* delar är regeringens beslut att fullfölja projektet för sydöstra Anatolien ett steg i riktning mot att försöka lösa de ekonomiska och sociala problemen i regionen. Ytterligare ansträngningar behövs för att skapa förutsättningar som gör att den övervägande kurdiska befolkningen kan komma i åtnjutande av fullständiga rättigheter och friheter. Systemet med ersättning till *internflyktingar* har fortsatt. Regeringen har emellertid ingen övergripande nationell strategi för att ta itu med frågan om internflyktingar. Byvaktsystemet har ännu inte avvecklats.

De terroristattacker som begås av PKK, som är uppförd på EU:s förteckning över terroristorganisationer, har fortsatt och har krävt många människoliv.

När det gäller *regionala frågor och internationella åtaganden* har Turkiet offentligen uttryckt sitt stöd för återupptagandet av fullständiga förhandlingar under FN:s ledning i syfte att finna en heltäckande lösning på *Cypernproblemet*. Inga framsteg har gjorts när det gäller en normalisering av de bilaterala förbindelserna med Republiken Cypern. Turkiet har inte genomfört tilläggsprotokollet till associeringsavtalet fullt ut och har inte avlägsnat alla hinder för den fria rörligheten för varor, ej heller begränsningarna när det gäller de direkta transportförbindelserna med Cypern.

Förbindelserna med Grekland har utvecklats positivt. Ytterligare förtroendeskapande åtgärder har vidtagits, men ingen överenskommelse har nåtts när det gäller gränsvisterna. Turkiet fortsätter att spela en positiv roll på *västra Balkan*. Förbindelserna med *Bulgarien* är fortsatt positiva. Goda grannförbindelser är liksom tidigare av betydelse.

Turkiets **ekonomi** har fortsatt att uppvisa relativt goda resultat även om tillväxten minskat så att den ligger under potentialen, vilket till stor del beror på minskad inhemsk efterfrågan till följd av den stränga penningpolitiska åtstramningen. Den makroekonomiska stabiliteten har bibehållits. Inflationen har ökat betydligt huvudsakligen till följd av högre livsmedels- och energipriser. Strukturreformprocessen har gått något snabbare, särskilt under det första halvåret 2008. Trots några initiativ på senare tid är ytterligare framsteg nödvändiga för att komma till rätta med obalanserna på arbetsmarknaden och den bristande överensstämmelsen mellan den kompetens som står till förfogande och den som efterfrågas.

När det gäller de **ekonomiska kriterierna** är Turkiet en fungerande marknadsekonomi. Landet bör vara i stånd att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom unionen på medellång sikt, förutsatt att det genomför sitt omfattande reformprogram för att undanröja de strukturella svagheter.

Under det senaste året har Turkiet genomfört ett omfattande stabiliseringsprogram. Landet går nu in i en ny fas av sin utvecklingsstrategi som tar sikte på att öka landets tillväxtpotential genom mera omfattande offentliga investeringar, skapande av arbetstillfällen och sektoriella

reformer. Ekonomin har hittills gått bra trots turbulensen på världens finansmarknad och den politiska instabiliteten i landet.

De långsiktiga kapitalinflödena förblev stora, vilket ledde till en ökning av de officiella valutareserverna. De offentliga finanserna har varit tillfredsställande, även om regeringen inte uppnådde de finanspolitiska målen för 2007. I juni 2008 godkände myndigheterna en femårig medelfristig budgetram.

Nya initiativ i syfte att få fart på investeringarna i infrastruktur syftar till att minska de enorma regionala skillnaderna. Betydande framsteg har gjorts när det gäller avregleringen av priser, särskilt inom energisektorn. Privatiseringsprocessen har fortsatt och flera omfattande privatiseringar har genomförts. Trots flera perioder av instabilitet under 2007 och 2008 har den finansiella sektorn hittills gett prov på en anmärkningsvärd förmåga att återhämta sig.

Inflationstrycket har emellertid ökat, vilket delvis beror på högre olje- och råvarupriser. Det stora behovet av finansiering utifrån som har sin grund i stora underskott i utrikeshandeln jämte det faktum att den privata sektorn till stor del förlitar sig på finansiering utifrån samt en tämligen omfattande, om än minskande, skuld gör att Turkiet potentiellt sett är känsligt för förändringar i investeringsklimatet. Sysselsättningen hämmas fortfarande av framför allt kompetensglappet mellan den arbetskraft som står till förfogande och den som efterfrågas och av rigida anställningsrutiner. Det är framför allt den strukturella stelbentheten på arbetsmarknaden som hindrar att fler kvinnor och ungdomar anställs. Arbetskraftens kompetens har ännu inte anpassats till behoven i en snabbt framväxande ekonomi. Öppenhet saknas vid tilldelningen av statligt stöd. Den stora informella sektorn som gynnas av bristerna i regelramen, en otillfredsställande skatte- och utgiftspolitik och dålig efterlevnad av lagstiftningen, minskar skatteunderlaget och den ekonomiska politikens effektivitet. Små och medelstora företag är alltför ofta verksamma inom den informella sektorn och har därför fortfarande begränsade möjligheter att få ekonomiska medel och tillträde till sakkunskap.

Turkiet har förbättrat sin **förmåga att påta sig de skyldigheter som följer av ett medlemskap**. Framsteg har gjorts på de flesta områden. Anpassningen har kommit långt inom vissa områden, såsom när det gäller fri rörlighet för varor, immateriella rättigheter, kontroll av konkurrensbegränsande samverkan, energi, företags- och industripolitik, konsumentskydd, statistik, transeuropeiska nät samt vetenskap och forskning. Anpassningen måste emellertid fortsätta, särskilt inom sådana områden som miljö, statligt stöd, offentlig upphandling, socialpolitik och sysselsättning, bolagsrätt, livsmedelssäkerhet, veterinära och fytosanitära frågor samt fri rörlighet för tjänster. Flera av de viktiga åtaganden som Turkiet gjort inom ramen för tullunionen med EU har ännu inte uppfyllts. Den oproportionerliga användningen av skyddsåtgärder och de handelshinder som utövats sedan länge har negativa konsekvenser för tullunionens funktion. Kapaciteten inom Turkiets offentliga förvaltning att hantera gemenskapens regelverk behöver stärkas ytterligare.

När det gäller *den fria rörligheten för varor* har anpassningen av produktlagstiftningen och horisontella åtgärder kommit långt, utom på området marknadsövervakning och metrologi. Vissa tekniska handelshinder återstår emellertid. Vissa framsteg har gjorts i fråga om *etableringsrätten och rätten att tillhandahålla tjänster*. Anpassningen är fortfarande i ett tidigt skede. När det gäller *fri rörlighet för kapital* har Turkiet gjort vissa framsteg i fråga om kapitalrörelser, betalningar och bekämpning av penningtvätt, men det är nödvändigt att stärka förmågan att kontrollera efterlevnaden. Betydande framsteg har gjorts på området *finansiella tjänster*, särskilt när det gäller stärkandet av normerna för försiktighet och tillsyn.

På området *offentlig upphandling* har framstegen varit blandade. Utnämningen av finansministeriet till övergripande politisk samordnare är en positiv utveckling, men detta bör kompletteras med en övergripande strategi där nödvändiga reformer fastställs. Turkiets system för offentlig upphandling är bara delvis anpassat till EU:s. När det gäller *bolagsrätt* har Turkiet endast gjort få framsteg. Den nya handelslagen har inte antagits. När det gäller *immateriella rättigheter* har anpassningen kommit relativt långt. Samordningen och samarbetet mellan de offentliga organ som är ansvariga för immateriella rättigheter och deras medvetenhet har förbättrats. Genomförandet och kontrollen av efterlevnaden behöver emellertid förbättras betydligt. När det gäller *informationssamhället och medierna* är Turkiets anpassning till gemenskapens regelverk på det audiovisuella området fortfarande begränsad. Inga framsteg kan rapporteras när det gäller antagandet av den nya lagen om elektronisk kommunikation.

På *konkurrensområdet* har anpassningen kommit långt när det gäller kontroll av konkurrensbegränsande samverkan. Det har emellertid inte gjorts några framsteg när det gäller antagandet av lagstiftningen om statligt stöd, inrättandet av en myndighet för övervakning av statligt stöd och genomförandet av åtagandena om öppenhet. Avslutandet av det nationella programmet för omstrukturering av stålindustrin har fortfarande prioritet. På området *jordbruk och landsbygdsutveckling* är anpassningen fortfarande begränsad. Betydande framsteg har gjorts när det gäller uppbyggnaden av den kapacitet som behövs för att genomföra instrumentet för föranslutningsstöd för landsbygdsutveckling (Ipard). Ytterligare ansträngningar behövs dock för att fullborda de nödvändiga förvaltnings- och kontrollstrukturerna. Turkiet har inte undanröjt de tekniska handelshindren för nötkött och levande nötkreatur. På *fiskeområdet* har inga framsteg gjorts när det gäller inrättandet av den nödvändiga rättsliga ramen. Begränsade framsteg har gjorts när det gäller förvaltningen av resurser och fiskeflotta samt inspektion och kontroll. Såväl på jordbruksområdet som på fiskeområdet är kapaciteten för genomförande i ett tidigt uppbyggnadsskede. Även när det gäller *livsmedelssäkerheten och veterinära och fytosanitära frågor* befinner sig anpassningen i ett tidigt uppbyggnadsskede. En ramlagstiftning om veterinära tjänster, livsmedel och foder har ännu inte antagits. Arbetet med att identifiera och registrera djur fortskrider. Utbrott av fågelinfluensa har med framgång förhindrats. Effektiv kontroll av andra djursjukdomar, framför allt mul- och klövsjuka, är fortsatt ett stort bekymmer.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller *transportpolitiken*. Anpassningen på vägtransportområdet har fortsatt, men kapaciteten för genomförande måste förbättras ytterligare. Turkiet har endast gjort få framsteg inom järnvägssektorn. Begränsade framsteg har gjorts inom lufttransportsektorn. Bristen på kommunikation mellan flygtrafikledningscentraler i Turkiet och i Republiken Cypern äventyrar flygsäkerheten. Framstegen på sjötransportområdet är ojämna. Vissa framsteg har gjorts när det gäller *transeuropeiska nät*. Bedömningen av transportinfrastrukturbehoven (Transport Infrastructure Needs Assessment, TINA) är avslutad men det finns ännu inte något tillförlitligare system för klassificering av transportuppgifter. På *energiområdet* har det gjorts vissa om än ojämna framsteg. Konkurrensen är efter antagandet av ramlagstiftningen om el- och naturgasmärknader fortfarande begränsad. Det har ännu inte fastställts några nationella mål för energieffektivitet och förnybar energi.

På *skatteområdet* har vissa framsteg gjorts när det gäller lagstiftningen. Moderniseringen av skatteförvaltningen har lett till bättre service för skattebetalarna och förbättrad inkassering av inkomster. Den diskriminerande skatten på alkohol- och tobaksprodukter har emellertid fortsatt.

Den administrativa kapaciteten på *statistikområdet* har förbättrats. Ytterligare framsteg är emellertid fortfarande nödvändiga i fråga om framför allt jordbruksstatistik och makroekonomisk statistik samt när det gäller företagsregister.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller den *ekonomiska politiken och penningpolitiken*. Många brister kvarstår fortfarande, framför allt när det gäller centralbankens fullständiga oberoende, finansieringen av den offentliga sektorn och i fråga om den offentliga sektorns positiva särbehandling när det gäller tillträdet till finansmarknaderna. När det gäller *sysselsättningen och socialpolitiken* har Turkiet gjort vissa framsteg genom antagandet av sysselsättningspaketet och lagen om socialförsäkring och allmän hälsoförsäkring. Erkännandet av fullständiga fackliga rättigheter och bekämpningen av odeclarerat arbete är emellertid aspekter som kräver särskild uppmärksamhet. Ytterligare ansträngningar behövs också för att bekämpa barnarbete och uppdatera och lägga sista handen vid de strategiska dokumenten på detta område. Jämställdhet mellan könen i det ekonomiska och sociala livet måste förbättras.

Framstegen har fortsatt när det gäller *företags- och industripolitiken* i och med antagandet av strategin och handlingsplanen för små och medelstora företag. På det hela taget har Turkiet uppnått en hög grad av anpassning till regelverket. Goda framsteg har gjorts inom området *vetenskap och forskning*. I stort sett har Turkiet kommit en bra bit på väg när det gäller integrationen i det europeiska området för forskningsverksamhet. På området *utbildning och kultur* har framsteg gjorts när det gäller att anpassa det turkiska utbildningssystemet till EU:s struktur och ram för kvalifikationer. Turkiets deltagande i gemenskapens program har varit framgångsrikt.

På områdena *regionalpolitik och samordning av strukturinstrumenten* har framsteg gjorts när det gäller uppbyggnaden av den kapacitet som är nödvändig för att genomföra IPA-komponenterna III och IV. Ytterligare ansträngningar behövs dock för att upprätta de förvaltnings- och kontrollstrukturer som är nödvändiga på central och lokal nivå.

När det gäller *domstolsväsendet* har vissa framsteg gjorts, i synnerhet när det gäller fastställandet av en strategi för reform av rättsväsendet. Domstolsväsendets oberoende och opartiskhet är dock fortfarande bekymmersamma frågor. Detta är problem som reformstrategin förväntas lösa. Begränsade framsteg kan rapporteras när det gäller *korruptionsbekämpning*. Regeringen har fortsatt att genomföra sina initiativ på detta område. Det finns emellertid inte någon lagstiftning på plats om regler för öppenhet i samband med finansiering av valkampanjer. Inga framsteg har gjorts när det gäller att begränsa immuniteten för parlamentsledamöter. En strategi och handlingsplan för korruptionsbekämpning måste utarbetas, och det är nödvändigt att man får det politiska stöd som är nödvändigt för genomförandet. Vissa framsteg har gjorts när det gäller lagstiftningen om *de grundläggande rättigheterna*. Det behövs kraftfulla ytterligare ansträngningar för att sörja för att de grundläggande rättigheter som fastställs i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och i rättspraxis från Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter respekteras fullt ut.

När det gäller *rättvisa, frihet och säkerhet* kan vissa framsteg rapporteras, i synnerhet när det gäller att förhindra narkotikahandel och människohandel. Anpassningen till gemenskapens regelverk är på god väg när det gäller detta kapitel, men oförminskade ansträngningar behövs när det gäller t.ex. viseringspolitiken och det straffrättsliga samarbetet. Oförminskade ansträngningar behövs också för att bekämpa den organiserade brottsligheten som fortfarande utgör ett problem. Förmågan att hantera behoven i samband med asyl och migration måste

också förbättras. Ansträngningarna måste påskyndas för att genomföra den nationella handlingsplanen för integrerad gränsförvaltning. Turkiet måste återuppta förhandlingarna om ett återtagandeavtal med Europeiska gemenskapen.

När det gäller *miljön* har Turkiet gjort framsteg i fråga om luftens kvalitet, avfallshantering och när det gäller att förstärka den administrativa kapaciteten på central nivå. Inte desto mindre har anpassningen till EU:s regelverk fortfarande inte kommit långt. Turkiet har inte gjort några framsteg när det gäller föroreningarna från industrin, riskhantering eller genetiskt modifierade organismer.

Anpassningen är tillfredsställande när det gäller *konsumentskydd och hälsoskydd*. Framsteg har gjorts när det gäller tillsynen av marknadsövervakningen och produktsäkerheten, men ytterligare insatser behövs fortfarande när det gäller de icke säkerhetsrelaterade aspekterna. Konsumentrörelsen i Turkiet är fortfarande dåligt utvecklad. Turkiet har gjort vissa framsteg när det gäller *hälsoskydd*.

När det gäller *tullunionen* har Turkiet uppnått en hög grad av anpassning till regelverket. Anpassningen är emellertid inte fullständig när det gäller frihandelszoner, tullfrihet, kampen mot varumärkesförfalskning och kontroll i efterhand. Turkiet har också kommit långt när det gäller anpassningen till gemenskapens regelverk på området *yttre förbindelser*. Anpassningen är emellertid inte fullständig när det gäller EU:s ståndpunkter i WTO och OECD.

Måttliga framsteg har gjorts på området *finansiell kontroll*. Tillämpningsföreskrifterna till lagen om intern finansiell kontroll inom den offentliga sektorn är på plats, men flera ändringar rörande den interna kontrollen har ännu inte godkänts. Det behövs permanenta strukturer för samarbete med Europeiska byrån för bedrägeribekämpning för att skydda EU:s ekonomiska intressen och för kontakterna med de avdelningar inom kommissionen som är ansvariga för att skydda euron mot förfalskning. När det gäller *finansiella bestämmelser och budgetbestämmelser* har det inte skett några särskilda framsteg.

Turkiets anpassning till EU:s *gemensamma utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik* har fortsatt. Turkiets bidrag till den gemensamma europeiska säkerhets- och försvarspolitiken är betydande och landets mål är att öka deltagandet i denna verksamhet. Turkiet motsätter sig emellertid ett samarbete mellan EU och Nato som skulle inbegripa alla medlemsstater i EU.

Turkiet har stärkt sin roll som en positiv faktor som bidrar till regional stabilitet och har spelat en avgörande roll för framsteg i förbindelserna mellan sina olika partner i regionen, särskilt i Mellanöstern och Kaukasien. Under konflikten i Georgien hade Turkiet en medlarroll och föreslog i samband med det att en plattform för samarbete och stabilitet i Kaukasien skulle inrättas. Den turkiska presidentens besök i Armenien markerade ett nytt och uppmuntrande steg i de bilaterala förbindelserna och öppnade utsikterna för en normalisering av förbindelserna. Turkiets landgräns med Armenien är dock fortfarande stängd.